

IN OI SEATTON.

DE ESSENTIA ORIGINALIS IVSTI-

TIAE ET INIVSTI-

*tiae seu Imaginis Dei &
contrariae,*

AUTHORE MATTH. FLACIO
Illyrico.

Deut. 32. Esa. 5. & Ier. 2. ²⁹

Arguet te malitia tua, & auersio tua increpa-
bit te. Scito & vide, quia malum & amarum est
reliquisse te Dominum Deum tuum, & non
esse timorem mei apud te, dicit Dominus Deus
exercituum, &c.

BASILEAE,

Per Petrum Pernam,

1568

ANTIQUA NOBILITATE AC VIRTUTE CLARO VIRO,

D. Adolpho Hermanno Riedesel in Eisenbach,

Marschalco Hassia hereditario, Domino &

patrono suo optat M. Fl. Illyricus solidam

syncera Christi religionis cognitio-

nem, zelum ac constantem

confessionem.

Nobilis ac eximie vir, summa scopusq; totius Scriptura & sacra Philosophia est illud D. Apostoli dictum, Cōclusit Deus omnia sub peccatum vt omnium misereatur: Rom. 11. & Gal. 3. Huc spectat: lex, Propheta, & totum sacrosanctum Euangelium. Lex quidem enim affert, teste eodem gentium doctore, cognitionem peccati seu nostra iniustitia, ob quam merito omnes temporario simul & aeterno exitio inuoluamur & obruamur: Euangelium autem nunciat & affert gratuitam iustitiam & vitam aeternam obedientia & sanguine Christi partam.

Neutram ex hisce notitiam vlla humana sapientia aut doctrina verè cognoscere potuit, sed vtraq; diuinitus patefacta est. Ac nec sic quidem, sine singulari spiritus S. afflatu, à caca mente nostra cognosci potest. Nam etiam si humana sapientia, Philosophia, leges omnes, totaq; vita communis & regimen omne de peccato iniustitiaq; clament, idq; accusent & damnent: tamē tantum circa peccatum actuale versantur:

P R A E F A T I O.

*nam eò etiam habitis Philosophicos non male rōule-
ris. Quae tamen ipsa tenuissimè considerant, dum nec
contra quem ea pugnent, exponant, non considerantes
Deum esse seuerissimam perfectissima obedientia exa-
ctorem: nec quanta sit eorum magnitudo, quamq̃ gra-
uiter Deum offendat, & quantis pœnis in aeternum pu-
niatur, docent.*

*Illud verò primarium originariumq̃ peccatum aut
iniustitiam, ac fontem omnis peccati, quod est peruer-
sissima natura nostra, pessimusq̃ ille thesaurus cordis
nostri, qui verè est omnium malorum lerna, adèd
gentiles omni sua eruditione, ingenio ac inquisitione
non cognouerunt, vt id potius contra vehementissimè,
tanquam summam quandam virtutem iustitiamue,
& optimam naturam predicauerint & exaggeraue-
rint, celebrantes rationem humanam, tanquam sa-
pientissimam reginam ac dominam rerum omnium,
& illud diuinum ἡγεμονικὸν mentis humanae, quod
nos ad optima quaeque deducat, sequente voluntate,
quae semper monstratum bonum cupide eligat.*

*Quare non solū ignorarunt hanc ingentem pestem:
sed etiam contrarium de ea prorsus senserunt, indeq̃
summam iustitiam ac felicitatem suam, tanquam ex
optima verissimaq̃ vita & omnis officij duse haurire
conati sunt, vbi est fons vberimus omnis erroris & exi-
tj: non aliter ac si ignem ex aqua elicere, aut lucem
ex tenebris educere laborassent. Quin etiam admoni-
ti veteri oraculo, non Delphici idoli, sed Dei ipsius, an-
tiquitus per manus ad posteros tradito, vti discerent*

se se

P R A E F A T I O.

se se rectè cognoscere, γυνῶσι σαυτῶν, quod tantò perè ce-
lebrarūt, vt id à Deo profectum esse, diuinamq̃ sapien-
tiam continere faterentur: tamen id ipsum planè in
contrarium sensum, quàm qui verus est, sunt interpre-
tati. Nam Cicero dicit, moneri nos eo, vt ipsa sese
mens vitij exut am cognoscat, coniunctamq̃ cū diuina
mente se esse sentiat: cum potius contra eo moneamur
vt mēs cognoscat se totam vitij inuolutam, perditāq̃,
atq̃ adeò omnis vitij matrem, & à mente diuina aded
disiunctam esse, vt contraria menti prauī spiritus pe-
nitūs coniuncta, hostiliter prorsus contra Deum fre-
mat furatq̃.

Nec tantum gentiles hanc suam pessimam naturam
summamq̃ iniustitiam ignorarunt: sed (proh dolor)
etiam in Ecclesia, quantumuis verbo Dei grauissimè
& clarissimè mox initio in paradiso, quamprimū il-
la tristis ruina accidit, indicata sit, & postea semper
magis Mosis & prophetarum ac Apostolorum scriptis
patefacta, nunquam tamen satis intelligi crediq̃, à pto-
risq̃ auditoribus potuerit: non raro verò etiam pror-
sus hac doctrina extincta sepultaq̃ fuerit.

Primus ille noster parens exspoliatus nudatusq̃ illa
preclara gloria aut imagine Dei, & horrèda iniustitia
satanae deformatus, statim initio hanc suam horren-
dam deformitatem occultat, vitando conspectum iudi-
ciumq̃ Dei, occulendo semet in densa sylua, & tegèdo
eam folijs ficulneis: qui omnes eius externi gestus indi-
cāt, eum etiā interius inanibus somnijs stultarum cogi-
tationum & sophismatum suum pessimum cor aut per

P R A E F A T I O.

uerfiffimam naturam excufare, ornare iuftificareq; conatum eſſe. Quare etiam poſtea, Deo ei iſtud γωδι σραυτὸν, Noſce teipſum, proponente, eumq; de illa noua triſti ac pudenda nuditate arguente, ac iubente cognoſcere, vbi quoue nunc loco triſtiſſimi ſtatus haberet, ſuam iuſtitiam defendens, omnem culpam à ſemet in ipſum creatorem retorquet.

Verùm redarguitur à Deo potenter, oſtenſa mandati ſui prauaricatione, proſtratoq; præceptore eius ſerpente humi, quo oſtendit, etiam ipſum illius diſcipulum totum iam pronum carnalia terrenaq; cum cæteris brutis ſpectare, & non amplius animo votisq; in cœlum ad Deum erectum eſſe: nominando eum ſemen ſerpentis, pugnans contra Deum & eius ſemen: puniendo item eum multiplici morte: maledicendo generationi & victui ipſius, & deniq; terræ ipſi, ex qua natus eſſet & aleretur: vt, veluti propoſita ipſi ante oculos pictura tranſmutata matris ipſius, terræ optima in peſſimam, peſſimosq; fructus ſpinarum & tribulorum, licet multũ excoleretur, ferentem, qui hominem nõ tam alerent, quã pungeret ac lacerarent, diſceret ſeipſum cognoſcere, quã horredum in modum eius terra aut natura immutata trãſformataq; foret: ſed ut iã Deo dominoq; ſuo pro debitis optimis obedientiæ glorificationisq; fructibus, peſſimos inobedientiæ & blaſphemiarum proferret. Eodem facit, quod eius nuditatem veſtit pelle ouis aut agni Dei, quodq; ei caput aut imaginem ſerpentis in ipſo regnare obijcit, quod ſolum benedictũ ſemen deſtruens, opera diaboli contereſcere poſſit.

P R A E F A T I O.

Sic etiam postea, cum hypocrita Cain, non sicut frater suus Abel, fide gratuitam Dei misericordiam mendicante, teste epistola Hebr. sacrificare, iustusque ac saluus fieri vellet, sed operibus sacrificijsque suis, ex bona scilicet sua natura prouenientibus: & tamen tum veram doctrinam fidemque fratris damnaret, tum Deo ipsi fratris fidem probanti irasceretur, tum denique parricidiali odio fratris arderet, mortemque eius meditaretur: monet Deus eum, ut innatum peccatum aut iniustitiam pessimi cordis aut carnis, talia omnia concupiscentis, agnosceret, reprimeret, ac mortificaret, eaque in se nequaquam regnare pateretur: futurum enim, ut si illam innatam naturam malitiam agnosceret, ei resisteret, peccata ei condonarentur, & a mali eius tyrannide subleuaretur. Sed hypocrita ille suo errori, de sua natura bonitate, operumque iustitia, & religionis veritate, deique iusta contra suum fratrem, gratia praconem ira ac persecutione, indulgens, tandem eum iugulat.

Pari ratione deinceps quoque, crescente Cainica Synagoga, deique sua natura operumque iustitia tumente, & paucissimis existentibus, qui, agnita sua illa primi patris turpi nuditate, extremaque egestate, ad solam gratiam Dei confugerent, eamque quaerent, sicut de solo Noacho scribitur, quod gratiam Dei quesierit, consecutusque sit, & iustitiam gratuitam predicauerit: denud Deus multipliciter accusat naturam innatae corruptionis, dicens, totam terram esse corruptam, & omnem carnem corrupisse viam suam, ac denique bis ingeminans, cor ipsam aut animam rationalem esse pes-

P R A E F A T I O.

simam, eoq; se pœnitere testificans, quod hominem condiderit: tandem eum vnà cum terra omniq; ipsius possessione submergit, exceptis paucis illis gratuita gratia inquisitoribus & repertoribus, seu qui eam apud Deum consequuti fuerant.

Sic aliquãto post ille ipse bonus pater Noachus, abutens bonis ac donis sibi à Deo datis, suam turpem nuditatem, non minus cordis ac animæ quàm corporis, fœdè patefacit.

Post quem Abraamo euocato ad verum Dei cultum ex patria ac cognatione sua, ac ex praua religione & politia paterna, satis eo ipso factò indicatur, non naturaliter à parentibus bonisue patriæ, legumq; institutis veram iustitiã ac pietatẽ haberi: sed ex vocatione gratuitaq; promissione Dei, benedictionẽ verãq; promissionis terrã cõtingere: simul verò dũ ei Deus toties benedictũ semen pollicetur, seq; illi & omnibus gẽtibus per id benedictum semen benedicturum, satis ostendit, ipsum omnesq; homines natura prauos, maledictos & filios ira esse cum omni sua natura operumq; iustitia.

Eodẽ pertinet, quod eum religionis causa iubet abscindere & abycere præputium genitalis membri, ostẽdens totam hominis generationem, ipsumq; etiam fontem ac semen prauum, & Deo aduersum, eoq; maledictum esse, non aliqua praua hominis accidentia: quod admodum præclare Luth. exponit. Simul etiam eodem factò indicauit Deus, ipsum cor hominis incircumcisum præputioq; carnis induratum esse, quod excindi & nouum formari oporteret.

Idem

P R A E F A T I O.

Idem & per illud significatum est, quod non eum filium Deus pro vero herede haberi voluit, quem ille carnalibus vigentis adhuc natura viribus genuisset, quiq; primogenitus eoq; etiam nobilior foret: sed potius, quem ex gratia, per gratuitam Dei promissionem consequutus esset: quem tamen ipsum paulo post sibi mactari iubet, ut veluti mortificatum ex gratia novum reciperet: quod mysterium de duobus filiis in nouo Testamento copiose & sapius, praesertim à Paulo, declaratum est: ut sciremus, non ex carne & sanguinibus filios Dei nasci, sed ex gratuita gratia ac promissione Dei.

Postea Moses dans legem, multipliciter omnino corruptissimam naturam seu originalem iniustitiam patefacit, ac suis Israelitis ostendit: tametsi ipsi eam multò etiã clarius prodant sua illa perpetua incredulitate, inobedientia, rebellionè & obmurmuratione, sine fine modoq; ei & Deo repugnantes: sed tamen maxime perspicuum illud dictum est, Deut. 5. vbi, cum populus mox initio diceret Mosi, se libenter auditurum & facturum legem Dei, & quicquid omnino ille sibi praeceperit, ipsum debere modò legem Dei accipere & sibi afferre: respondit Deus: Quis dabit eis cor tale, ut timeant me, & obediant? ostendens deesse ipsis fontem ipsum omnis pietatis ac obedientiae legis, nempe cor spirituale. Sic postea Deut. 29. & 30. negat Deus, illos habere cor intelligens ac circumcisum, idoneumq; ad praestandam legem: quo dicto abundè ostendit, ipsorum originalem radicalèque iniustitiam esse ipsummet per-

P R A E F A T I O.

uerfiffimum cor, seu peffimam mentem aut ratio-
nem, qua debebat eſſe fons omnis iuſtitiæ ac pietatis.

In Prophetis quoque & Pſalmis paſſim cor Iſraeli-
tarum, ſancti ſcilicet illius ſeminis accuſatur & re-
darguitur adeò, vt (ſicut eſt Iſa. 1. & Ierem. 8.) bruta
ipſa melius illo Dei populo ſuo officio defungi dicantur.
Maximè verò perſpicuus locus eſt de degenerare vite
Ier. 2. Iſa. 5. & porro 64. ac etiam Ierem. 17. Ezech. 11. &
31. de quibus poſtea agetur.

Quare meritò toties inculcant Prophete auditori-
bus, vt faciant ſibi cor nouum, & vt nouent ſibi no-
uale, nec ſeminent ſuper ſpinas, ſeu ſuper ſpinofum
cordis ſui ſolum, quod nullas planè bonas fruges ado-
leſcere in ſe patiatur: Ierem. 4. Oſea 10. Ezech. 18.
Verùm ſunt planè innumera loca in prophetis de ori-
ginali peccato aut iniuſtitiâ, de quorum aliquibus
poſtea dicetur. Tenenda enim regula eſt, quòd quo-
ties in Scriptura obedientia hominis exigitur, pri-
maridò cordis ipſius mentisue integritas perfectiòque,
aut imago Dei iuſtitiæque originalis exigitur: & vi-
ciſſim, quoties inobedientia aut malefactum quod-
cunq; taxatur, cor ipſum prauum, ſeu mala mens
& malus animus, aut imago ſatana iniuſtitiæue ori-
ginalis potiſſimùm accuſetur.

Porro poſt Prophetarum atatem, præſertim ac-
cedente Philoſophia Græcorum, cœpit prorsus ſepeli-
ri & aboleri doctrina de originali peccato, & conſe-
quenter etiam de renaſcentia per Chriſtum, & con-
trà

P R A E F A T I O.

erā celebrari liberum arbitrium, lux mentis, & sanitas naturæ, seu prima principia & semina omnium scientiarum ac virtutum, ac ex eius illis Philosophicis virtutum principijs ac seminibus, bellicis quibusdam præceptionibus, partim secundum patrum traditiones, partim secundum Philosophiam, & assiduis actionibus & assuesfactionibus virtutum habitus excitari: ex quarum choro iustitia vniuersalis constet, qua legi Dei verè satisfaciamus, & non tantum coram hominibus, sed etiam coram Deo ipso iusti sanctique simus, & vitam eternam omnibus modis mereamur, consequamurque.

Quod si quid etiam deesset ad plenam perfectamque legis obseruationem iustitiamque, & si quid peccati fortè interueniret, docuerunt id illis sacrificijs & expiationibus expleri sarcirique posse.

Atque super hanc falsissimam opinionem arenosumque fundamentum, totus Pharisæismus, atque aded etiam totus Iudaismus fundatus est ac extructus, sicut & nunc monachismus, vel potius vniuersus Papatus.

Quare cum Christus venit, docens vniuersum hominem esse meras tenebras, legem exigere etiam summam perfectionem cordis, eorūque ipsum esse natura pessimum thesaurum omnis iniustitiæ, homines esse seruos peccati, & etiam illos ipsos, qui iactarent se esse nobile ac sanctum semē Abrahæ Deiq; ipsius, esse ex patre diabolo, esse semen serpētis, & gemina vipera-
rum.

PRÆFATIO.

rum, & deniq₃ totum hominem esse meram carnem, Deo inimicam, quod ex eorū pessimis fructibus liquido demōstrat, ideoq₃ oportere eū prorsus renasci, quia prior natiuitas cum omni sua industria sit mera caro.

Hec, inquam, cum Christus de extrema peruersitate cordis humani, deq₃ regeneratione & creatione noui cordis doceret, visa sunt illis summis Rabbinis & magistris Israelis prorsus noua & absurda, quæq₃ ad languefaciendam omnem disciplina diligentiam, atque adeò planè extinguendam omnem virtutem rectà tenderent. Quod Nicodemus suo stupore ac inscitia nimis clarè docet, eoque meritò obiurgatur à Christo, quòd cum velit esse dux & magister imperitorum in populo Dei Israel, illas tamen tantas res prorsus, gentilium more ignoret: eoque sit vnà cum suis collegis cecus dux cecorum, vnà cum sequente se turba, in æterni exitij barathrā corruens. Multo verò etiam magis alij Pharisei & omnes Iudæi hanc doctrinam sunt detestati, tanquam tum inimicam omnis discipline, tum etiam contumeliosam in hominis naturam, præsertim in illud sanctum benedictumq₃ Abrahæ semen.

Quare Christus & Apostoli, præsertim Paulus, hanc doctrinam de iniustitia originali pessimi cordis aut rationis, atque adeò de toto homine prorsus corrupto, ac in imaginem satanæ transformato, sicut & alteram huic correspondentem de gratia Christi & restauratione hominis, veluti ex mortuis & sepulchro, denud in lucem Ecclesiamq₃ Dei reuocarunt, ac vehementer illustrarunt.

PRÆFATIO.

Sed non multo post hoc ipsum occultum peccatum (ut à Psalmista vocatur) aut iniustitia natura seu imago satanae nudè obscurari & ignorari cœpit, partim ratione ipsa, illa caca duce, ita perperam de rebus diuinis, deq; se ipsa iudicante: partim etiam accedentibus ad Christianismum eruditulis & garrulis Græcis Philosophis ac Rhetoribus, qui Christianismum, præsertim in doctrina de vera iustitia & iniustitia, deq; redemptione Christi, fermè in meram Philosophiam transformarunt. Inter quos malos magistros non fuit postremus, Clemens Alexandrinus, Origenes, & sanè etiam aliqua ex parte Chrysostomus.

De hac tristi calamitate Ecclesia, corruptioneq; religionis Christiana, grauitèr queritur Socrates lib. Ecclesiastica historia in cap. 22. inquiens: Περὶ τῷ ἀληθεῖ Χριστιανισμῷ ἐκλυθῆναι Χριστιανισμὸς: id est, vero ac sincero Christianismo adnatus aut admixtus est Græcisans & Philosophorum cõmentis dilutus Christianismus. Qua pestis perpetuè perseuerauit aut etiam creuit, exoriente præsertim Pelagio, perseuerabitq; vsq; ad finem.

Et si enim Augustinus, Prosper, Fulgentius, Maxentius, aliq; quidam sese ei errori opposuerunt, & non parum profecerunt, ac Ecclesia profuerunt: tamen multi in suo errore perseuerarunt, & aliquanto post eum innouauerunt, etiam de numero illorum ipsorum, qui voluerunt videri cum Augustino & Ecclesia, contra Pelagium sentire.

Porro venientibus monachis, quorum (sicut supra dixi)

PRAEFATIO.

dixi) tota professio regulæ, super liberum arbitrium, bonâque naturâ principia, & semina scientiarum ac virtutum extructa est, & accedentibus eorum sodalibus Sorbonistis, prorsus originale peccatum extenuatum est. eousque, vt & naturalia esse integra contenderint, & tum iustitiam, tum iniustitiam originalem non esse de essentia aut substantia hominis, & denique posse hominem naturalibus viribus Deum diligere supra omnia.

Contra quas Aegyptias tenebras Lutherus sanè strenuè dimicauit, ostendens originale peccatum esse ipsa naturalia, aut naturam corruptam, esse peccatum, essenziale & substantiale, esse de substantia hominis, denique esse ipsum corruptum peruersumque cor, seu rationem, quæ sit fons fontium omnium malorum.

Sed multi, nescio quibus humanis ratiocinationibus, dialecticisque argutijs ab illo pessimo omnis mali fonte aut thesauro (vt id Christus vocat) ad nescio quæ expurgabilia accidentia etiamnum aberrant, sicq; ipsam naturam aut essentiam hominis prorsus saluam sanamque esse volunt, eiusque insuper principia & semina virtutum mirificè deprædicant, & tantum quadam accidentia in homine immutari, sicut Lasius expressè scribit in editis contra me chartis. Mors igitur per originalem lapsum illata, & resuscitatio ex mortuis, seu viuificatio per Spiritum sanctum, sunt istis mera accidentium solummodo alteratio. At Lutherus adeò vult esse factam mutationem
hominis

P. R A E F A T I O.

dominis essentialem, per originale peccatum, ut post lapsum vix cadauer de priori homine remanserit.

Multo verò magis id ipsemet Deus in Scriptura confirmat, asserens, se optimam nobilissimamque vitem in vineo paradisi sui plantasse, qua iam sit planè conuersa in pessimam labruscam: Deut. 32. Isa. 5. & Ierem. 2. Ideòque se nunc denuò oportere excindere istam pessimam vitem aut cor lapideum, & creare nouum spiritualèque, se oportere totum hominem regenerare, & prorsus nouam creaturam cõdere.

Non verò leue damnum ex ignorantia huius tanti mali percipitur, ut aliqui diuinant, sed planè ingens ac multiplex. Nam ex eius ignorantia in illud tristissimum precipitium ruimus, ut (secundum illam eximiam Philosophia doctrinam, in qua illi caput totius sua sapientia collocant) omnem nostram spem opemque ac integram felicitatem in nobismetipsis, nostraque sapientia ac virtute collocemus, & nequaquam de nobismet desperemus, nòsue abnegemus, ut Scriptura docet: vbi tamen (vti suprà dictum est) omnis nostra calamitatis pernicipièq, primarius fons est: ut item cū primis nostris parentibus, non vocem pretereuntis Dei, sed hanc cecam ducem, in omni nostra cognitione, cogitationibus, consilijs, & conatibus sequamur: atq, ita caci cecum ducem sequentes, vnà cum ea in foueam aeterni exitij corruamus.

Accidit etiam, ut ignorantes nostrum istū horribile morbū, aut potius uerissimā mortem, medicum quoq, aut uerius resuscitatorem nostrum vnicū negligamus.

Summ A

P R A E F A T I O.

summa fit illud, quod Christus Ioan. 9. Iudaeis negantibus se cecos tenebrisq; obrutos esse denunciat inquires: Si caci essetis, uel cacitatem uestram agnosceretis, peccatum uestrum auferretur à uobis: nunc autem quia dicitis, Videmus, ideo peccatum uestrum manet uobis, & (sicut alibi pronunciat) in peccatis aut iniustitia uestra peribitis.

Hac aliaq; ingentia damna, ex ignoratione originalis peccati, & amplificatione liberi arbitrij miseris mortalibus proueniunt, sicut in Esaia quoq; & alibi in Scriptura grauissimè Deus minatur ijs omnibus, qui in oculis suis sunt sapientes, suaq; iustitia ac sapientia innituntur. Et sanè experientia ipsa liquidò demonstrat, istos ipsos ingenio naturaq; dotibus & sapientia praestantes, plerunque sese Christo ac eius Euangelio opponere: ut uerè sit Deo abominatio, quicquid coram hominibus sublime ac eximium esse censeatur.

Quoniam igitur etiam antehac per Dei gratiam magnitudinem originalis peccati asserui contra Papistarum Pelagianam Synergiam, & nunc ea doctrina à quibusdam oppugnatur: iudicauì me necessariò debere istis Pelagianismi instauratoribus, meorumq; scriptorum calumniatoribus repugnare, ueramq; Scripturae sententiam pergere illustrare ac tueri: ne ueritas, nunc ingenti Dei beneficio postliminio hisce postremis temporibus illustrata, denuò in Aegyptias Pharaonis tenebras uolenter retrahatur.

Quoniam autem haectenus ita fermè potissimùm ista controuersia à me alijsq; quibusdam ueritatis confessoribus,

P R A E F A T I O.

cessoribus, agitata tractataque est, ut magnitudo originalis peccati, & exilitas, uel potius (ut tradidit) nullitas liberi arbitrij sit tantum quasi ab extra monstrata, dum verbo Dei ostendi, quam nulla verè bona vires homini supersint, & contra pessima abundant: nunc porro necessitas ipsa, & etiam certaminis ordo aduersariorumque importunitas, & ueritatis incolumitas flagitat, ut ipsam essentiam originalis iniustitiae, & peccati seu serui arbitrij exponam, demonstrarem ac confirmem: quod Christo iuuante sequenti scripto faciam: nam de priori illa materia abunde egi in libello de Originali peccato, ante decennium edito, & in disputatione Ienensi ac Vinariensi: nam libellus de Corruptione essentiali cum ea ipsa disputatione impressus, & porro tractatus de Originali peccato in 2. parte Clauis huc potius referri debent.

Tibi verò vir clarissime ideo scriptum hoc de dicare volui, quia à vera pietatis studio colloquijsq; de ea non abhorres. Praclare sanè Cicero contra rudes istos voluptuariosq;, aut etiam barbaricos centauros, omnem eruditioem collocutionem fastidientes, inquit: nobilium virorum congressus non debere esse uel tacitos, uel ludicros, uel etiam de rebus leuioribus. In ipsis verò colloquijs non precipitanter iudicas ac damnas aut probas quasuis sententias aut doctores, quos temerè multè, sine omni iudicio, ac prauia luce ductosq;, uerbi Dei condemnant: qui cum non rarò in honestorum hominum confesso atrociter in caelestis doctrina confessores debacchati sunt, cumq; interrogantur, Quid mali fecit?

P R A E F A T I O.

mox aut turpiter conticescunt, aut tantum Crucifige crucifige, sanguinarium persecutorum animam, par-
ricidialemq, suum spiritum prodentes, ingeminant.
Qui si crudelis temerariaq, sua sentētia paucis aliquo-
bus hominibus rationem reddere nequeunt, sed turpi-
ter coram asidentibus confunduntur: cogitent ali-
quando tandem attentius, sanioriq, animo, quemodo,
in extrema die, viuenti illi iudici, qui seuerissime om-
nia examinabit, de suis falsis sanguinarijsq, testimo-
nijs, aut potius blasphemijs, rationem reddere poterūt?

Quanta bone Deus impudētia est, quod audet Lasius
mibi Schuuenckfeldismum obycere, cum tot mei libri
contra eum errorem publicè prostent? Sed sic oportet
turbar: Ecclesiam & pusillos Christi. Iudicet Domi-
nus & vindicet contra istos mendaciorum & scanda-
lorum propagatores, summos & infimos, quicumque
demum sint, & quoquo modo ea adiuuet: siue sint scri-
ptores, siue bibliopoea, alijsq, quicumque: quod omnes
p̄j ardentissime orabunt.

Ego quidem annis iam 20. cōtra Antichristum eius-
que collusores, & varias corruptelas, magno labore &
periculo luctatus, adeò nunquam defugi legitimam,
ac Ecclesiae Dei religioniq, conueniētem cognitionem,
vt semper eam, publicis & priuatis scriptis, supplex
petiuerim, & adhuc petam, atque adeò flagitem, non
solum propter me, sed etiam propter veritatis conser-
uationem, conscientiarumq, innumerorum hominum
sanationem.

Qui verò sint, qui vel non promoueant, vel etiam

P R A E F A T I O.

Impediant Christianam cōtortitiarum cognitionem
et dijudicationem, nouit ille, qui omnia nouit et ob-
seruat, ac diligentissime adscribit, quiq, eos etiam iu-
dicabit et castigabit, et veluti testacea vasa ferreo
sceptro, in die ira sua dissipabit, si non mature resi-
puerint: quod eis toto pectore à filio Dei opto precorq,.

Dominus Iesus te, uir clarissime, omnesq, pios suo
Sancto spiritu regat, Amen. Argentina Calend.
Septembr. 1568.

†

1

CORRECTURA EX MELIORI

exemplari ferius accepto facis 7. lin. 6.

post Deut. 24. adde.

HAec igitur omnino est natura peccati seu iniustitiæ, & hinc illa profusa in Scriptura censetur, nempe ex hac oppugnatione Dei & eius legis, quod pugnet contra eam, & vicissim oppugnetur, dāneturq; ab illa. Lex enim est verissima norma iustitiæ, diuinæ, vt quicquid ab ea dissentiat, necessario planè iniustitiæ naturam nomenq; subeat. Nō admodum consideratur in ratione peccati, seu vt aliquid pro peccato habeatur censeaturque ipsius rei vel materia vel essentia vel causa efficiens aut origo, vt aliqui valde perperam autumant: sed id modò, (vt dixi) an contra legem Dei militet pugnetque, vel faltem dissentiat ab ea, in quocunque demum prædicamento aut etiam rerum natura existat. Quod luculenter Ioannes testatur dicens, Peccatum est ἀνομία, id est, quicquid à lege Dei dissidet, posito abstracto pro concreto & ipsius subiecto, more Hebræorum. Atque hoc vocabulum ἀνομίας valde Scriptura inculcat, nempe vbiq; testificando, omne id esse peccatū, quod à lege præscriptoq; Dei recedit, quoquo modo & quicquid alioqui sua natura essentiaue sit. Idem prorsus valet Latinum Trāsgredi & transgressio, nempe transire metas à lege tibi præscriptas: quid esse, cogitare, & agere debeas, seu exigente integrū cor totamq; animam & omnes vires tuas cum suis esse.

~~Rectis. Idem valet Hebræum (chata) peccare,~~
~~aberrare à scopo aut recta linea legis.~~

Nota est doctrina iuris, quod propositum aut
scopus distinguat facta: nota etiam doctrina e-
thica, quod ipsæ quoque summæ virtutes forti-
tudo ac prudentia aliq; omnes si militent in ius-
ticiæ, ad eamq; dirigantur, non amplius lauda-
tæ virtutes, sed detestanda vitia habeantur. O-
mnes igitur vel optimæ res creaturæq; Dei si
contra Deum eiusq; verbum dirigantur, aut si
modò ab eo dissonent, sunt anomia, moxq; o-
ptimo iure pro pessimis césentur. Hinc igitur
omnis ratio recti iustitiæq; ac iniustitiæ estimá-
tur. Quod sedulò obseruandú expendendúq;
est contra multorum opiniones.

Verùm ne quid noui affirmare videar, pro-
feram Philippi, Lutheri & Martyris luculenta
testimonia de hac ipsa huius vocis notione aut
etiã rei ipsius natura. Nã & ipsi volentes descri-
bere originale peccatum, cernentesque multis
obstare istam cõmunem philosophicamq; opi-
nionẽ de voce peccati, sic eã in Locis & etiam
super Romanos exposuerunt.

Peccati nomine (inquit Philippus)

Paulus, &c.

Facie 6. linea 6. post, potest, &c. lege.

Talem etiam descriptionem vocabuli peccati
sæpe solèbat in lectionibus inculcare, ac audi-
uerunt eam ab eo plurimi & sæpissimè, qui id
testari possunt.

Lutherus quoq; piæ memoriæ in argumétor.

Latino epistolæ ad Romanos affirmat, originale peccatum significare ipsum cor ac rationem, cū omnibus suis optimis viribus. Verba eius hæc sunt: Restat vt quid vocabulo Peccati accipiendum sit, videamus. Peccatum in Scripturis non solum significat opus externum, sed totam illam vim & natiuam energiam, incredulitatem seu cognatam prauitatem, qua ex veteri Adamo impellimur & rapimur ad peccandum, nempe cor ipsum prauū & totam rationē cū omnibus etiā optimis & summis viribus ipsius, quibus nihil aliud possumus quā peccare: sic vt tunc facere peccatum dicamur, quando hæc energia ceu impetu quodam toti ferimur & impellimur ad malum: neque vllum peccatum externum fit, nisi primūm hac natiua vi totus homo, totoque affectu ceu rotetur, & transuersus auferatur ad peccandum. Hanc prauitatem cordis & propensionem natiuā, hoc vitium & hæc incredulitatem, ceu fontem & caput omnium peccatorum, respicit Scriptura & Deus, quando de peccato loquitur. In Germanico quoque argumento valde significanter dicit: Sünde heisset in der schrift nit allein das eusserlich werck am leibe/ sondern alles da geschafft/ das sich mittreget vnnnd weget zu dē eusserlichem werck/ nemlich des Herzens grundt mit allen krefftten.

Sic & P. Martyr exponit nomen ac rem peccati, Rom. 337. Vide infra facie 160.

Facie prima lin. penultima lege: Iniungit
ergo p̄orsus seũriter exigitque Deus à nobis
cognitionem naturæ nostræ primæ, præsen-
tis & futuræ seu originalis iustitiæ, &c.

DE INIVSTITIA

AUT PECCATO

originali.

CELEBRARUNT olim ethnici vehementer dictum *γρῶς* *συντεταγμένον*, tāquam à Deo profectum, summamq; sapientiam continens, & q̄ expeditissimam viam ad veram foelicitatem contineat. Verùm sicut hoc dictū sine verbo Dei ac Spiritu sancto nunquam satis intelligi potest: ita propriam doctrinam Ecclesiae continet, & quę verè aperiat viam, aut certè primum gradum faciat, ad apprehendendum eum, qui verè foelicitatis author ac donator, seu etiā seruator vnicus est. Vult sanè Deus nos verè ac ex animo agnoscere, quales initio, & à quo, ac ad quid conditi simus, quales iam simus, & quales omnino esse deberemus. Iniūgit ergo prorsus seueriter exigatq; cognitionem originis iustitiae ac iniustitiae, aut peccati &

DE PECCATO

imaginis suæ ac diaboli.] De qua licet etiam aliàs pro nostrorum donorum tenuitate dixerimus: tamen Christo fauente ob quorundam dubitationes & quæstiões aliqua quoq; differere volumus. Utile verò est ad huius ipsius nō minus difficilis quàm utilis tractationis examinationem, primū (vti in exactiorib. disceptatiōib. fieri solet) de vocib. aliquib. differere, quo cognita vera vocabulorum significatione, postea de reb. ipsis per vocabula significatis tātō melius & expeditius agere & cogitare possimus.

Primū igitur vox peccatum significat cū aliàs crebrò, tū in hoc ipso negotio idem quod iniustitia vniuersalis, aut vitium totum perfectumque. Neq; enim vnum aliquod tantū prauum factum notat, sed ipsum totum fontē aut thesaurum malorum. Quare, cum audis nominari hoc peccatum, intelligas idem planè quod iniustitiam, aut vitiū. Hoc vocabulum cum notius sit, melius rem ipsam oculis subijciat.

Originale verò hoc peccatum aut iniusti-

ORIGINALI.

5

Iustitia dicitur, tum, quia ex utero ma- 1
 tris nobiscū affertur: tum, quia est fons 2
 & origo aut radix & scaturigo omnium
 actualium & etiam habitualium pecca-
 torum & prauarum actionum. Planè si-
 cut philosophi fontem omnis recti offi-
 cij iustitiam vniuersalem & cōtrarij in-
 iustitiam vocarunt: ita per hoc origina-
 le peccatum intellige iniustitiam vni-
 uersalem omnia vitia complectentem,
 & omnium malefactorum & etiam pra-
 uorum habituum fontem & originem.

Deinde, quia multis imponit com-
 munis aut etiam philosophica significa-
 tio vocis istius peccatum, oportet volē-
 tes scripturæ Sacræ sententiam de hac
 re, sicut & de alijs, verè cognoscere, *propter*
 ipsius primū linguam rectè intellige- *scilicet*
 re: eoq; scire, peccatum in Scriptura *id est*
 pe significare quameunq; rem Deo re-
 pugnantem, eiq; aduersam & ream,
 ac cui ille vicissim irascitur, eamq; pu-
 niat in quocunq; demum prædicamen-
 to tale malum reperiatur: sicut & in sub-
 stantia reperitur cor, pessimus thesau-

DE PECCATO

2 rus omnis mali, & in qualitate habitus
3 pravi, item bonarū qualitātū absentia,
4 ac inclinationes, & in actione prava fa-
cta, & in passione perterrefieri metu im-
piorum, decipi à seductoribus, & alia: &
(vt ita dicā) in antiprēdicamēto vtriusq;
horum quies à bono, aut omissio eius.
Et quicquid omnino vsquam est quod
abominatur Deus, sicut ille sæpe etiam
locum ac tempus idololatriarum abo-
minatur, ipsaque loca earum punire fa-
cit, aut ipsemet punit, vt domum Baal,
& vallem Tophet, aut Gehennam, aut
terram ab impijs possessam, & similia.
Sic vocat Moses illum ipsum aureum vi-
tulum peccatum Deut. 9. inquit, Pec-
catum autem vestrum quod fecistis,
nempe vitulum tuli & cōbussi igne, ac
contriui eum bene, quasi in mola, do-
nec fieret puluis tenuis, proieciq;.
Et Num. 5. vocatur peccatum quodcunq;
precium pro cōpensatione peccati aut
iniuriæ, tanquam in quod sit translata
omnis culpa reatusq; à peccante. Sic
& Latini vocant piaculum tum crimen
ipsum,

ORIGINALI.

ipsum, tum sacrificium pro eius expiatione: sic item noxa Latinis tum culpā, tum poenam pro culpa notat. Quin etiam terra ipsa dicitur fieri peccatrix, id est, rea & offendens Deum culpa hominum peccantium in ea: Deut. 24. Verum quia aliqui tantum Philippo credunt, præferam eius luculentum testimonium. Nam & ipse volens describere originale peccatū, cernensq; multis obstare istam communem opinionem de voce peccati, sic eam in Locis, & etiā super Rom. exposuit.

Peccati nomine Paulus sæpe vitur pro tota radice & malis fructibus. Sed docendi causa rectè & utiliter tradita est distinctio peccati originalis & actualis: ac prorsus in Ecclesia necesse est scire peccatum non tantū significare notitias actiones, vt Grammaticis videtur sonare vocabulum, seu vt de vitiosis actionibus aut habitibus loquuntur Philosophi, aut leges politicæ. Sed Hebræa phrasis nominat peccatum malum quodcunque pugnans cum lege Dei, & reum coram Deo. Complecti-

DE PECCATO

Cur ergo non tantum vitiosas actiones, sed etiam radicem, scilicet malum originale: cuius descriptio infra recitanda erit. Nunc generalis definitio conueniens & originali & actuali peccato, constituitalis potest, &c. Hanc huius vocis significationem probat illud etiam, quod Scriptura passim victimas pro peccatis oblatas vocat peccatum, alias Chathaa, alias Ascham nominans, quasi res iniustae ac reae Deoq; aduersae, & quibus vicissim Deus sit intensus, puniens eas morte per sacerdotem, quia in eas peccata populi erant imputatione translata. Ideo etiam ulterius sacerdotes dicuntur comedere peccata populi. Haec locutio vsitatissima est de illis victimis. Vide Os. 4. Sic & Christus ipse dicitur factus peccatum 2. Corint. 5. Esa. 53. nempe res iniusta ac rea, sustinensque iram Dei, ac poenas propter peccata hominum in eum translata. Sicut Esa. 53. dicitur, quod Deus fecerit incurrere aut irruere peccata hominum in eum: & quod ille animam suam posuerit peccatum.

Eo

Eo facit etiam quòd Es. & Baptista inculcat eum portasse peccata nostra. Sicut verò ibi dicitur factus pro nobis peccatum aut iniustitia : ita alibi dicitur factus pro nobis maledictum aut execratio. Item contrà dicitur factus iniustitia nostra. Quod si aliquis obijciat victimas vocari peccata, quia expient nostra peccata. Respondeo, ea ipsa ratione dicuntur expiare, quia censentur nostra peccata esse per imputationem translata in victimas, & illæ propterea à Deo puniuntur. Sicut sæpe iubentur peccata populi recitari super caput victimæ, antequam interficiatur. Hæc significatio diligenter observanda est, intelligendûsque est sermo Scripturæ. Si ab ea res veras discere volumus, non nostræ aut philosophicæ significationes vocabulorum ad eam afferendæ, ut postea pro rebus differentiaque Scripturæ nostræ somnia amplectamur. Ignorantia enim vocabulorum facit aberrare à rerû ipsarum veritate, teste Aristotele : & nobis in Theologia vehementer imponunt no

DE PECCATO

titia ac sententia de vocibus & rebus ex communi consuetudine aut philosophia accepta, ac inde à pueritia penitus imbibita, dum crebrò tum vocabula, tum res Sacrarum literarum ad illas vel insiti inflectimus. Sicque p̄ concepta falsa notitia viciat iudicium. Hanc ipsam nominis peccati aut etiam rei ipsius generalem descriptionem confirmat etiam illa generalis definitio peccati, Iohan. 3. Peccatum est ἀνομία, id est, quasi illegalitas, quam Philippus & alij docti ita plenius efferunt, quod peccatū sit quicquid pugnat cū lege Dei, non tantum vnū prauum factum, aut etiam vitiorum habitus, sed quicquid omnino pugnat cum lege ac iustitia Dei, in quocunq; demum prædicamento aut anti prædicamento reperiatur.

Hasce igitur explicationes nominis peccati aut etiam rei generales descriptiones satis solidè comprobatas, hic initiò diligentissimè obseruemus, ne postea in rebus ipsis titubemus aut hæreamus.

Haec.

ORIGINALI.

Haëtenus de vocis notione aut defini-
tione dictum est quid originale pec-
catum significet. Nunc de ipsius rei de-
finitione totaque explicatione dica-
mus: quæ tractatio admodum ardua est,
multiq; haëtenus variè de ea disputa-
runt. Pigghius primarius Papistarum
Theologus negat adhuc certò liquere,
quid sit originale peccatum, omnesq;
omnium patrum, Scholasticorū & sua-
rum Academiarum definitiones pec-
cati huius damnat. Quin etiam con-
cilium Tridentinum, quod fuit plenum
spiritu suo, nec errare potuit, eo illud
regente, ausum non est definire, quid
sit peccatum originale.

Alij quoque Theologi variè de eo
differunt, vt adhuc multum dubiorum
superfit, nec immeritò à Luther. p. m. &
Psalmista vocatur occultum peccatum.
Quare oremus filium Dei, vt illo nos
spiritu suo regat, & in omnem veritatē
deducat. Amen.

Mihi & cogitanti & oranti Deum de
huius tantæ rei explicatione ac illustra-

*Pigghius
negat certò
liquere
quid sit
originale
peccatum*

orig. peccatum

DE RECCATO

tionē, non displicuit Apologiae Augustanae sententia, quam postea clarius exponam. Nunc quò tantò commodius & clarius rem tantam duce spiritu Dei illustremus, paulò altius quædam repetamus, ac veluti originem fundamentaque eius scrutemur.

DE IMAGINE DEI ET IV-

stitia originali.

P Ecceatum igitur in Scriptura (ut supra diximus) omnino idem planè significat, quod iniustitia communimore & etiam doctis significare videtur. Quare opere precium erit videre, quid olim ante lapsum fuerit iustitia originalis & imago Dei, quò tantò facilius inde etiam consecutum contrariumque malum perspicere queamus: præsertim cū certū sit hic quoque eadem esse contrariorum rationē, & omnes eruditi Theologi sentiant hæc duo contraria ex sese mutuò rectissimè explicari ac illustrari posse.

Apologia itaque confessionis Augustanae

stantæ probat sententiam Longobardi, quòd iustitia originalis sit ipsa similitudo aut imago Dei, ad quam, ceu potius in qua initio homo conditus est, nèpe anima rationalis formata illa præstantissima forma intellectus fulgentis diuina luce sapientiaq; , & optimæ voluntatis omnia recta ardentè volentis, qua fuit Deo cõformis. Intellige autem hic per vocè similitudinis non abstractũ quoddam, nec etiam relationem aut comparisonem aliquorum duorum inter sese conuenientium : sed ipsam ingenitam, increatamq; ac coessentialē bonitatem animæ rationalis, qua fuit viua imago, Deo similis & conformis, eumq; repræsentans.

Eadem Apologia clarè iustitiam originalem & imaginè Dei affirmat ipsam hominis essentiam fuisse, & nequaquã quoddam accidens. Inquit enim: iustitia originalis habitura erat non solùm æquale temperamentum qualitatum corporis, sed etiam notitiam certiore, timorem Dei, fiduciam Dei, aut certè re

*per se
non est
homo*

DE PECCATO

ctitudinem, & vim ista efficiendi, idq;
testatur Scriptura, cum inquit: hominē
ad imaginem ac similitudinem Dei cō-
ditum esse, quod quid est aliud, nisi in
homine hanc sapientiam & iustitiam
EFFIGIATAM esse, quæ Deū apprehē-
deret, & in qua reluceret Deus. En au-
dis iustitiam originalem & imaginem
Dei habuisse temperamentum æquale
corporis & hasce spirituales virtutes: i-
temque eā fuisse in homine EFFIGIA-
TAM. Porro in Germanica Apologia
multò etiā clarius iustitia originalis, tū
idē esse cū imagine Dei, tū & substātia-
le quoddam pronūciatur: inquit enim:
Darumb ist Adams reinigkeit vnd
vnuerruckt wesen / nicht allein ein
feine volkommene gesundheite / ꝛc.
Sonder das gróß an solcher Edler
erster Creatur ist gewesen ein helles
licht im hertzen / Gott vn̄ sein werck
zū kennen / ein rechte Gottes forcht /
ein recht hertzlich vertrauwen zū
Gott / ꝛc. vnd das bezeuget auch die
heilige schrift: / das sie saget / das der
mensch

ORIGINALI.

mensch nach Gottes Bild vnd gleiche
 nuß erschaffen sey. Denn was ist das
 anders / denn das Göttliche weiß-
 heit vnd gerechtigkeit / die auß Gott
 ist / sich im menschē bildet: Dardurch
 wir Gott erkennen / durch welche
 Gottes Klarheit sich in vns spiegelt.
 Hanc ipsam sententiam confirmat Apo-
 logia ex Ambrosio & Irenæo, tanquam
 etiam patribus veterique Ecclesiæ no-
 tissimam & receptissimā. Tertullianus
 quoque contra Martionem dicit eam a
 nimā esse imaginem Dei, quæ eodem
 motus ac sensus cum Deo habeat.

Sic & Paulus Ephes. 4. imaginē Dei
 exponit per iustitiam & sanctitatem ve-
 ram, nempe perfectam & coessentialē:
 nam illa locutione exponit, quod prius
 dixerat, hominem fuisse conditum se-
 cundum Deum. Fuit enim illa sanctita-
 & iustitia, in qua homo teste Paulo inis-
 titio creatus est, ipsissima lux intellectu,
 verè Deum cernēis, & integritas recti-
 tudoque voluntatis ac cordis eum arde-
 ter complectentis. Quare Coloss. 3.

DE PECCATO

etiam agnitionem Dei in ista imagine esse ostendit.

Vbi etiam obserua, quòd in textu Genes. i. vulgata versio multis det occasionem errandi, quæ habet, Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, cùm in Hebræo sit, Faciamus hominem in imagine nostra: vt indicet hominem in tali forma creatum formatumque esse, sicut Lutherus percommodè vertit, *Last vns einen menschẽ machen / ein bild das vns gleich sey.* Et Paulus prædicto loco dicit, In iustitia & sanctitate vera, non ad. Ita vt iustitia & sanctitas fuerit ipsa forma hominis in summo eius animæ gradu aut potentia, sicut ipsemet Luth. aliquoties in Gen. præclarè inculcat ipsam naturam hominis fuisse verè agnoscere & colere Deum. Sic etiã Luth. ac Philip. definiunt iustitiã vniuersalẽ esse illam cõformitatẽ hõis cum Deo: & sic in definitione legis, ac in vltimis orationib. affirmat sapientiã & iustitiam Dei esse diuinę lucis radijs in nos in ipsa creatione trãsfusam, & esse ipsã imaginẽ Dei, in qua est

homo cōditus : quod etiā hoc versū expressit,

Afflauitq; haustas proprio de pectore mētes.

Hæc verò similitudo aut imago Dei, in qua homo initio est formatus, fuit potissimū in anima, fuitq; eius priā forma essentialis. Nā scriptura dicit ipsū hominē esse formatū in ea imagine : nō dicit hominī iā formato esse additū hoc ceu accidēs, aut quasi ornāmētum quoddā ascititiū : sicut sophistæ senserunt, quos Luth. super Gen. refutat, expresse etiam improbens q̄ dixerūt esse qualitatem.

Citat etiā eadem Apologia Ambros. affirmātem animam integrā, seu (vt ipse dicit) à Deo inhabitatam, esse imaginē Dei. Sic & Irenæus pronuntiat hominē per spiritū S. instauratū, esse imaginem Dei. Idem etiam August. Lutherus in Gen. & Philippus ad Colossens. in Locis ac in libro de Anima affirmat. In orationibus eius innumera planè sunt eius modi loca. Omnes illæ eius gloriose declamationes, versus ac sententiæ de notitijs animæ rationalis in ipsa prima formatione increatis, quas nunquam nō

celebrat idipsum volunt illam primam
 integri hominis omnisciam sapiētā, &
 perfectissimam bonitatem humanæ mē-
 tis fuisse ei penitus coessentialē.

Idem Philippus ita definit istā imagi-
 nem Dei. Est igitur imago Dei ipsa mēs:
 sed quatenus in ea lucet vera notitia
 Dei, & in voluntate vera obedientia,
 hoc est, ardens dilectio Dei & fiducia,
 acquiescens in Deo, ac libertas, quæ illi
 notitiæ & amorī Dei integrè obtempe-
 rat. Hæc planè eadem est etiam iustitiæ
 originalis. Contrarium, seu hoc ipsum
 per primū lapsum inuersum, est imago
 satanæ & iniustitia originalis. Hæc Phil.
 definitionem imaginis Dei aut iustitiæ
 originalis, tanquam fundamentum se-
 quentium diligenter obserua. Faciet e-
 nim plurimū ad lucem confirmatio-
 nemque totius huius tractatus, & per
 eius contrarium & iniustitiam origin.
 definire poteris.

Huc referatur ille versus plus millies
 ab ipso decantatus:

Exēplumq; Dei quisq; est in imagine parua.

Et

Et quòd toties plerunq; in hæc verba in suis scriptis erumpit: Cogitate quæso quòd sit illa imago. Deus vult nostras mentes, tanquã specula esse, in quib. ipse cõspiciatur. Vult nos tanquam libros esse, in quibus suam sapientiam digitis suis scripsit. Docuit nos quid sit Deus, vide licet mens æterna & immensa, & qualis sit, &c. Et mox: Hanc admirandã sapientiam legimus & discimus in ipsa cõsideratione humanæ mentis. Nec vlla hominum aut angelorum eloquentia tanta est, quæ satis dicere possit, quantũ sit hoc decus, quòd Deus hoc tanto munere & tãta luce, similitudine & societate suæ mentis nos ornauit. Hinc liquidò patet eum omnino sensisse & docuisse imaginem Dei, & illam ingenitam virtutem aut iustitiã vniuersalem esse ipsam mentem nostram, diuina luce splendentem ornatamque, ac ad omne suum munus, præsertim colendi Deum, aptissime fabrefactam effigiatamque.

Lutherus super Genes. hisce verbis iustitiam originalem seu imaginem Dei describit: Scholastici disputant, quòd iu

DE PECCATO

stitia originalis non fuerit cōnaturalis
 sed tu statue eam iustitiā verè fuisse na-
 turalem, ita vt natura Adæ esset dilige-
 re Deum, credere Deo, & agnoscere
 eum, &c. Hæc tam naturalia fuerunt in
 Adamo, quàm naturale est, quòd oculi
 lumen recipiunt. Quia autem si oculū
 vitiosum reddas, inflicto vulnere, dicas
 naturam violatam esse: ita postquam
 homo ex iustitia in peccatum lapsus est,
 rectè & verè dicitur, naturalia non esse
 integra, sed corrupta per peccatū: sicut
 natura oculi est videre, ita natura ratio-
 nis & voluntatis in Adamo fuit nosse
 Deum, fidere Deo, timere Deum. Hæc
 cum iam amissa esse constet, quis dicat
 naturalia adhuc esse integra? &c. Inte-
 gra naturalia igitur in homine fuerunt
 cognitio Dei, fides & timor, &c. Et pau-
 lo pòst: Sed vide, quid sequatur ex illa
 sentētia, si statuas iustitiam originalem
 non fuisse naturæ, sed donum quoddā
 superfluum, superadditum. An nō sicut
 ponis iustitiam nō fuisse de essentia ho-
 minis, ita etiam sequetur peccatū quod
 successit, non esse de essentia hominis?

An-

An' nō igitur frustra Christus mortuus est? Et aliquanto post: Porro hęc omnia probant originalem iustitiam fuisse de natura hominis, &c.

Est igitur imago Dei ipsa anima rationalis, ita initio formata & Deo conformata, ut & sentiret de rebus omnibus, presertimq; de suo creatore eiusq; voluntate ea, quæ ipsemet Deus sentit, & vellet ea quæ ipse vult in omnib. seu ut haberet eosdem motus & sensus, ut antea ex Tertul. audiūimus. Definiunt aliqui liberum arbitrium esse facultatē applicandi sese ad gratiam, quale nunc in homine nō est. Talis verò fuit mens Adami ab initio, ut semet creatori suæ naturali vi ac increato vigore & ceu vita multo ardētius applicaret, quàm suæ Heuæ, aut alijs rebus ipsi à Deo in suū vsum donatis.

Istam ipsam diuinam mentis humanę vim, seu imaginem Dei, ingenitamq; iustitiam ac vigorem, utcumque Philosophi diuinarunt, cum differuerunt de prestantia in se homini naturæ, quæ esset nobis optima dux ad bene beateque vi

DE PECCATO

uendum, nisi ab ea degeneraremus, eaque non extinguenda esse vitijs & prauis opinionibus ac moribus monuerunt: sed sanis ac salutaribus institutionibus & exercitijs excitandam, confirmandam, & quasi perficiendam.

Cicero præclare dicit in hanc sententiam, quòd si tales essemus geniti, ut naturam ipsam perspicere possemus, nos doctrinam institutionemque non requirituros, cum ipsa natura sufficeret. Nunc, inquit, paruulos nobis dedit igniculos, quos celeriter malis moribus, prauisque opinionibus sic extinguimus, ut nusquam naturæ lumen appareat. Sunt enim ingenijs nostris semina innata virtutum, quæ si adulescere liceret, ipsa nos ad beatam vitam natura perduceret. Addit item, Vanitati veritas, & opinioni confirmatæ natura ipsa cedit. Et mox: Tunc planè inficimur opinionum prauitate, à naturaque ipsa desciscimus, ut nobis optimam naturam inuidisse videantur, qui nihil melius homini, nihilque magis expetendum, nihil præstantius honoribus, imperijs, populari gloria iudicauerunt, ad quam fertur

tur

tur optimus quisque, veramq; illam honestatem expetens, quam vnâ natura maximè inquit, &c.

Monstrat ergo Cicero experiètia, ratione, & veterum documentis edoctus, superesse adhuc aliquâ vim naturæ, quâ ille distinguit in paruos igniculos, & semina virtutum. i. in lucem intellectus & voluntatis, cordisq; rectitudinem. Verùm istæ ipsæ miseræ reliquæ illius tanti decoris optimæ naturæ, non solû quâtitate parue sunt, sed (proh dolor) etiam obiecto vel parue vel potius prauæ, quæ nō amplius creatorem suum respiciunt, & ceu in sincerissimo speculo eius imaginem repræsentant, ex quo tamen omnis vis iusti ac honesti dependet: sed eo prorsus nefarie que neglecto, veluti per detestandam quandam apostasiam defectionemq; secūde tantum tabulæ honestatem vtcunque somniant.

At olim ista ipsa optima natura, & rectissima totius vitæ nostræ lux ac gubernatrix, nō fuerūt tantum parvi quidam igniculi aut scintillæ in intellectu, sed amplissimum lumē sapientiæ omnisciæ

intellectus instar solis relucens. Non fuerunt etiam semina tantum virtutum, ipsamet plena perfectissimaque virtus & vniuersalis absolutissimaque iustitia, & omnis recti officij, iusteque factorum officina vberima, & fons largissimus, Deum ipsum creatorē verissimè agnoscens sanctissimeque colens: quæ quidē natura fuit ipsissima sana mens, sanaque ratio totius hominis ac rerum naturæ regina & domina: seu, quod Theologi vocant, verè tunc liberum arbitrium, qualis optima natura adhuc in sanctis angelis est: qua quidem parte propriè homo imago Dei, creatorique suo conformis extitit.

Hæc ipsam naturam optimam omnis recti officij ducem seu naturalem perfectamque virtutem ac vniuersalem iustitiam principiò in homine creatam, rectè etiam Lutherus in Gen. & aliàs describit, cum (vt modò audiuimus) inculcat ipsam naturam Adæ fuisse, agnoscere Deum, diligere eum, & colere ipsum, & hæc tam naturalia fuisse in Adamo, quàm naturale est, quòd oculi lumen recipiunt & obiecta cernunt. Et cum ait,

iustitiam originalem fuisse de natura & essentia hominis. Habes igitur hęc luculentam descriptionem ipsius naturę, quam Philosophi tantopere somniāt & iactant: sed monstrato veriore obiecto, quod fuerit oculus animę cernens Deum ipsum, totumque hominem ad eum & eius pręcepta, omneque rectum perfectumque officium ducens & trahens.

Istam ipsam diuinam naturam, perfectamque virtutem aut vniuersalem iustitiam homini ab initio in creatione ipsa diuino ore inspiratam, & iam (proh dolor) amissam, aliquo modo ratiocinari ex diuinitus indita natura ingenioque brutorum animalium possumus, & sanę etiam à Scriptura ipsa aliquoties seueriter iubemur. Vbiq; eñ ille omnisapiens & omnipotens architectus summam sapientiam adhibuit, sicut Philosophus dicit, cum omnibus animalibus tñ vires, tum & instrumenta ad suas functiones obiectaque largitū esse. Etsi autem ipsa quoque bruta ob nefandum crimen sui possessoris, Dei que maledictionē vnā

cum reliqua tota rerum natura non parum labefactata mutataque sunt, minus tamen sunt homine, qui propriè creatorem offenderat, corrupta ac immutata.

Bruta igitur videmus etiamnum eam naturæ integritatem, & quasi quandam vim, aut ipsis natiuâ conueniētemq; virtutem habere, vt per eam suo officio, quod ipsis architectus iniunxit, siue in alendis tuendisque, siue etiam in sobole procreanda, educanda ac fouenda, rectè defungi queāt. Bos, ouis, gallina, & alia pecora auesq; mox agnoscūt suum pabulum suasq; proles, nidos eis parantes, alunt, fouent ac tuentur, & ea omnia agunt, quæ ipsis propriè peragēda sunt. Quod si formicarum, aut etiam apum politiam contemplere, etiam excellentiorem quādam naturam ipsis diuinitùs inditam perspicias. Quam naturam brutorum nos in nostram confusio- nem, ad agnoscendā nostrę naturę peruersitatem, iubet Deus in Scriptura cōtēplari, dicens: Cognoscit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui; populus autem meus nō cognouit, nec intellexit: Esa. i. &, Nouit ciconia & hi-

rundo tempus suum, &c. Item, Vade piger ad formicas.

Omnipotens enim ille (vt dixi) ac omnifaciens artifex, & rerū omnium creator, rātum cuique animalium generi industriæ, ac ceu virtutis naturalis indidit, vt rectissimè suo officio ab ipso illis imposito defungi, ipsique in eo genere vitæ functionisque seruire possent. Sic etiam multo magis homini creaturæ omnium creaturarum nobilissimæ, ac dominæ, & ad summam functionē agnoscendi & colendi Deū conditæ, ille ipse summus optimusq; architectus eam vim naturamq; aut plenam perfectamq; virtutem initiò indidit, itaq; ipsum formauit, & sibi conformauit, vt perfectissimè suo officio defungi, ipsique inculpatissimè seruire, & in hoc mūdo iustissimè uere ac versari posset. Quare ex collatione superstitis naturæ brutorum rectè intelligere possumus, quanto diuiniore naturam, ac perfectiorem virtutem iustitiæ ue vniuersalem initiò Deus homini increauerit, suoque ore inspirauerit.

Ex ista ipsa collatione naturæ omniū

animalium, præclarè etiam Cicero de præstãtia naturę hominis diuinissimę cõcludit: Deus enim, teste Paulo, dedit gẽtilibus, vt ista opera ipsius contemplan- do & ratiocinando perspicerent. Inquit igitur ille Tufcul. 5. Vnde igitur rectius ordiri possumus, quàm à communi parẽte natura? quæ quicquid genuit, nõ modò animal, sed etiam quòd ita esset ortũ è terra, vt stirpibus suis niteretur, in suo quòque genere perfectum esse voluit. Itaq; & arbores, & vites, & ea, quæ sunt humiliora, neque se tollere à terra altius possunt, alia semper virent, alia hyeme nudata, verno tempore tepescãta frondescunt. Neque enim est vllum, quod non ita vigeat interiore quodam motu, & suis quoq; seminibus inclusis, vt aut flores, aut fruges fundat, aut bac- cas: omniaque in omnibus, quantum in ipsis sit, nulla vi impediẽte perfecta sit. Facilius verò etiam in bestijs, quòd his sensus à natura est datus, vis ipsius natu- ræ perspicì potest. Namque alias bestias nantes; aquarum incolas esse voluit, alias volucres cœlo frui libero, serpen- tes

res quasdam, quasdam gradientes: earū ipsarum partim soliuagas, partim cōgregatas, immanes alias, quasdā autem cicures, nonnullas abditas terrāq; tectas. Atque earum quęque suum tenens munus, cum in disparis animantis vitam transire nō possit, manet in lege naturæ. Et vt bestijs aliud alij præcipuè à natura datum est, quod suum est quæque retinet nec discedit ab eo: sic homini multò quiddam præstantius: etsi præstantia debent ea dici, quæ habent aliquam cōparationem. Humanus autem animus decerptus ex mēte diuina, cum alio nullo nisi cū ipso Deo, si hoc fas est dictu, comparari potest. Hic igitur si est excultus, & si eius acies ita curata est, vt ne cęcet erroribus, fit perfecta mēs, id est, absoluta ratio: quæ est idē quod virtus.

Omnino videtur Cicero hanc sententiam à veteribus habuisse. Nam quòd animum nostrum decerptū esse de mēte Dei ait, idem est quod Scriptura dicit inspiratum à Deo: quodque ait cum Deo ipso cōparari debere, id ipsum est quod Scriptura ait esse eius similitudi-

nem aut imaginem: & denique, quòd si ita esset exculta & eius acies curata, vt non errorum tenebris excæcata esset, (népe si nõ fuisset adeò foedè p̄ lapsum corrupta) foret perfecta mens, & absoluta ratio, quæ sit idem quod integra virtus.

Sed hoc ipsum etiam clarius dicit idē author in legibus, inquit: Quid est autem non dicam in homine, sed in omni coelo atque terra ratione diuinius? quæ cum adoleuit, atque perfecta est, nominatur ritè sapientia. Est igit̄ (qm̄ nihil est ratioe melius, eaq; & in hōie & in Deo) prima homini cum Deo rationis societas. Inter quos autem ratio, inter eosdē etiam recta ratio communis est. Et aliquanto pòst: Ex quo efficitur illud, vt is agnoscat Deū, qui vnde ortus sit, quasi recordetur ac agnoscat. Iam verò virtus eadem in homine ac Deo est: neque in vllō alio ingenio præterea. Est autem virtus nihil aliud, quàm in se perfecta, & ad summum perducta natura. Est igitur homini cum Deo similitudo: quod eum ita sit, quæ tandem potest esse pro-
pior

pior certiorue cognatio?

Ne verò quis dicat nos tãtas res Theologixque dogmata à gentilibus tantũ philosophiaque petere : sciat etiam D. Paulum istam ipsam tantopere à philosophia celebratam, optimamq; naturã, & veram perfectamque initiò increatã virtutem, iustitiamque originalem, ac ceu fontẽ omnis recti officij erga Deũ & proximum, expressisse, cùm docuit, Quod si homines, carentes ista externa scriptaq; lege, omniq; externo magisterio, ipsa ingenita naturæ vi legis Dei mandata facerent, illi ipsi, nõ habentes externam legem magistrumq;, sibi met ipsis lex foret : vt qui re ipsa ostenderet opus legis in cordibus suis diuinitus inscriptum inculptumque esse, docete eos propria conscientia. Quibus verbis ostendit Deum creando hominem talẽ quandam optimã & planè diuinam naturam, virtutemque perfectissimam cordi eius ingenuisse, ac implantasse, vt citra omne magisterium adminiculumq; externę doctrinæ doctorisq;, & sine accidentarijs accersitisq; institutionibus

DE PECCATO

•• & virtutibus, potuerit omnia, quæ Deus in sua lege præcipit ac præscribit, excellenter præstare, utq; ipsemet sibi lex & doctor sufficientissimus esse posset, testimonium dante insuper eius actionibus cordique propria conscientia. Nam de bona plantarum & animalium natura, modo à Cicerone indicata, quæ habeant species distinctas, singulæque sua ingenia, indoles ac inclusa semina, quòd sicut etiam Gen. 1. à Deo ipso, dum ea crearet, eodem modo indicata ac præformata, nihil nunc hic adscribere attinet.

Ista igitur ipsa optima hominis natura, perfecta que virtus & iustitia, in initio nobis à creatore nostro inspirata (sicut Philip. versu scripturam expressit:

Afflauitq; hausit proprio de pectore mētes) & in nobis formata, ac ipsi ad eum cognoscendum, diligendum & colendum conformata, est illa imago Dei, & iustitia ingenita vniuersalisque: de qua tantopere Theologi disputant & inquirunt, de qua & nos hoc loco differimus.

Per commodè adaptari posset ad descriptionem originalis iustitiæ aut virtu-

tis

tis etiam, illud illustre dictū Ciceronis de ratione humana, cū inquit: Sed præsto est domina omniū regina ratio, quæ connixa per se, & progressa longius, fit perfecta virtus: hæc vt imperet illi parti animi, quæ obedire debet, id videndum est viro, sic idem crebrò inculcat virtutem esse ipsam rectam perfectamq; rationem, & perfectam naturam.

Conatur autem sanè ista regina ratio in philosophia, atq; ad eò etiam in omni humana sciētia ac industria, fieri perfecta virtus aut iustitia vniuersalis; accersendo sibi vndique accidētarios bonos habitus, artesq; tum intellectus tū voluntatis.

Pari ratione etiam Theologi legales olim Pharisæi, & postea monachi conati sunt istam dominam reginamque rationem, ex eius propria vi industriaque igniculorum & seminum istorum, bonis quibusdā institutionib. & exercitijs moralibus, idemque productis habitibus cognitionis Dei, eiusq; voluntatis in intellectu, & obedientiæ in voluntate conuestire ornareque, ac in perfectam vni-

uerfalemque quandam iustitiam ac virtutem perducere, atque ita ad verā beatitudinem vitamque peruenire. Sed planè in vanum, teste Christo Nicodemū in hoc ipso errore versantem redarguente, laborauerunt, seminantes super spinas cordis, cū debuissent per regenerationem ex spiritu nouare nouale cordis sui, seu facere sibi cor nouum, vt semen satū in cor spirituale, ferret centuplum aut sexagecuplum. Foris igitur tantū ea exornarūt eleganti specie disciplinæ, sed intus mansit omnis nequitia instar sepulchrorum dealbatorum, præua lente interno illo malæ naturæ semine isti externo meliori tantū per literam inculcato.

Verūm Deus initiō ita sapientissimè perfectissimeque condiderat istam tūc verè reginam ac dominam omnium rerum animam rationalem aut mentem, vt sine accersitis accidentariisue habitibus ac magistris, iam tum ipsa per sese ex ipsa sola creatione suæ naturæ ingenta bonitate verè essentialiterque esset perfectissima, vniuersalisque virtus aut iustitia,

ffitia, absque (inquam) istis adscititijs habitibus intellectus ac voluntatis. Atque hæc verè regina ratio, perfectèque creata virtus, qua homo sibimet fuit lex, habuitque opus legis cordi suo inscriptum, fuit illa vera iustitia & sanctitas, in qua initiò est homo conditus: de qua Paulum Ephes. 4. loqui, ac esse ipsissimam Dei imaginem, suprà ostēdimus.

Huic igitur ipsi perfectissimæ rationi optimæque naturæ, & absolutissimæ virtuti viæque legi initiò nobis à Deo optimo ac maximo ingenitæ ac inditæ, tu Christiane Lector planè cōtrariam peruersissimamque naturam, & teterrimū absolutissimumque vitium, & omnium vitiorum ac malefactorum fontem largissimū animo concipe, indubitanterque statue, ipsam homini post lapsum pro illa priore natura successisse, & penitus ingenitam implantatamque esse, & id vocari originalem iniustitiam: de qua efficaci pessimaque natura Paulus queritur, cum dicit: Sētio aliam legem in mēbris meis, &c.

Hic vero simul diligenter obseruà cō

44
Accidens
 tra istum multorum errorem sententiū,
 quòd omnis virtus ac vitium sit merū
 accidens, quòd talis vel bona vel mala
 natura, bonaque vel mala ratio, eiusq;
 perfectio illa absolutissima in genitaq;
 virtus aut iustitia originalis, & contra-
 rium vitium seu iniustitia, nequaquam
 sint accidentia, sed ipsissima essentia ho-
 minis. Quid enim minus potest aut de-
 bet censerī in homine accidens, quā
 ipsamet ratio ac natura eius?

Sed de ista lerna malorum aut hydra,
 nēpe de corrupta natura ac ratione iniu-
 stitiaque originali postea. Nunc ad pro-
 positam materiam imaginis Dei aut iu-
 stitiæ originalis regrediamur, eiusque
 adhuc pleniorē & certiorē exposi-
 tionem ex verbo Dei inquiramus.

Deus igitur ipse exigens ab homine si-
 militudinem secum, vrgensq; illud suū
 generale mādatum, Sancti estote, sicut
 & ego sanctus sum: requirensque sum-
 mam rectitudinem cordis, & cum verā
 notitiam sui suęque voluntatis, tum etiā
 amorem sui, omniumq; honestorum ac
 proximi: perspicuē indicat, imaginem
 illam

illam suam esse tum veram lucem intellectus, rectè ipsum, omnemque eius voluntatem cernentis, & de eo sanctè sentientis ac cogitantis: tum etiam coessentialem bonitatem voluntatis cordisque aut affectuum, Deum & proximum ardentissimè amanti, & ad eum sese accommodanti.

Summa, quicquid Deus exigit ab homine sua lege & præceptis præter actualia benefacta, bonosque habitus, fuit iustitia originalis, & illud primarium nobilissimumque bonum, quod illi primùm in ipsa creatione indidit. Nam certum est eum præcipuè ab homine iustitiam aut sanctitatem, sui que similitudinem flagitare, ut qui & ipse sit longè sanctissimus ac iustissimus, nullaque re magis delectetur. Flagitat autem ab homine primario summam integritatem cordis seu animæ rationalis, nempe intellectum clarissimè eum agnoscentem, eius fidentem, & voluntatem promptissimè ipsum verotimore, amore & obedientia completentem. Ante omnia, inquam, lex Dei flagitat, ut ipsa interior veluti arbor ac

DE PECCATO

radix omnis boni fructus, fittalis, quæ
suo creatori & ideæ ab ipsa præscriptæ
ad amissim correspondeat. Quare id ipsa
præstantissimum bonum internum, quod
sæt opere à nobis exigit, & quod ipsemet
indicat esse cõformem sibi sanctitatem,
dicendo, Sancti estote, sicut & ego san-
ctus sum, fuit iustitia originalis, & ima-
go Dei. Et quid sanè ille cupidius à no-
bis simul & iustius exigeret, quàm illud
ipsum præstantissimum bonum, quod in
nobis creando formavit, quodque tan-
quam forma essentialis nobis ipsum ef-
se filiorum & cultorum Dei dare debe-
ret, vt (sicut Christus inquit) similes esse
mus patri coelesti, luxque eius in nobis
coram toto mūdo in ipsius gloriam per-
petuò fulgeret.

Quare iustitia originalis, aut imago
& similitudo Dei fuit illa ipsa innata co-
essentialisque in parte intelligente lux
animæ, qua illa Deum omniaque recta,
atque adeò etiam omnem sapientiam
nouit, & in parte volente ille naturalis
(vt ita dicam) appetitus aut ardēs amor
Dei ac proximi omnisque honestatis

ac iustitiz.

Horum verò vtrumq; fuit hominì seu animæ eius coessentialè, sicut & nunc testibus physicis anima suis substantialibus partibus potentiùsue agit, cum & intellectu notitias obiecta que intelligit, & voluntate ea vult aut respuit, ad quæ est adhuc in ista horrenda ruina vtcunque idonea. Et quid sanè esset anima rationalis, si non est ipsemet intellectus ac voluntas? Quàm multùm crebroq; inculcatur in orationibus Philippi, istas superstites innatasque notitias aut prima principia esse reliquias illius diuine lucis intellectus, quo ille initiò fulsit: & sensus parentum cõiugalesque, esse ingenitos cordis motus remanentes de amissa imagine Dei.

Compararunt Luth. in Gen. (vt modò audiuius) & Philippus alijsq; multi docti hanc naturalem & coessentialè lucem animæ rationalis Deum & alia omnia rectè cernentem cum oculo corporeo. In quo vis illa videndi, seu nobilissimi illi humores ac spiritus visui vel maximè substantiales oculo sunt, &

quasi anima aut vita oculi, ita vt plane extincta luce aut vi videndi oculus sit mortuus, & tantum ceu cadauer quoddam non amplius oculus superfit.

Sicut igitur vis visiva vel maximè substantialis oculo est: ita etiam animæ fuit illa spiritualis diuinitusq; accensa lux aut sanus integerque & optimè formatus intellectus, quo Deum & omnia re- & a verissimè cognouit. Lucem verò illā seu sanissimum oculum animæ fuisse in ipsa creatione inditum seu increatum animæ, atque adeò fuisse nobilissimam partem illius animæ, vel ex eo patet, quia iam quoque intellectus seu ratio, quantumuis valde excæcatus, tamen habetur pro nobilissima animi parte, adeò, vt ratio dicatur ipsa differentia formalis aut essentialis hominis.

Sed magnitudo illius lucis & claritas aut vigor illius spiritualis oculi, seu illa optima natura perfecta que ac connaturalis virtus, inde quoque patet, quòd Adamus initio Deum, Heuā, & omnes creaturas rectè agnoscit, eorum naturā vsūque perspicit, illisq; vera nomina imponit.

imponit. quod fuisse suę sapiętię, etiã vetustissimi philosophi testati sunt. Sic & sanctissimę illius animę coessentialē voluntatem possis inde agnoscere; quod iam quoque voluntas, sua essentia ac naturali vi vult aut appetit id, quod ei videtur bonum, & refugit horretque contrarium: imò & ex eo ipso contrario malo, quod iam inuersa toto impetu in veritate Dei suapte sponte nitatur ac feratur.

Tali optima natura coessentialique oculo mentis optimeque formata voluntate, etiamnum sancti angeli vident aut intelligunt Deum, & appetunt amantque eum, ac omnia ab ipso probata & omnia sancta, eaque promptissime prestant.

Hęc igitur nobilissima substantialisque pars animę sic præclarissime formata Deoque conformis, eumque agnoscens & complectens ac representans, precipue fuit similitudo seu imago Dei & iustitia originalis: atque adeo totus homo ratione huius spiritualis oculi, aut nobilissimę suę partis seu formę, fuit imago Dei: quę quidem pars eius etiam fuit illius forma substantialis vitaque, quatenus

fuit verè homo seu filius ac imago Dei, quæ ei ipsum esse dedit, sicut causa formalis dicitur dare rebus ipsum esse, seu eas constituere.

Atq; hæc est illa verè bona arbor domestica, fertilisq; olea, & nobilissima vitis, quam initio Deus creavit, & quasi sua manu in suo paradiso aut regno plântavit, quam etiam semè ac prolem Dei Scriptura vocat: de qua nobilissima vite eiusq; horrenda degeneratione, vide Esa. 5.

Haftenus utcunq; delineauimus iustitiam originalem, aut similitudinem imaginemq; Dei, quam Philosophi & Lutherus ac Paulus ipse insitam innatamq; optimam naturã vocarunt. Sed ex suis effectis à nobis aliquãto rectius agnoscitur, qui cum internas rerum naturas perspicere nequeamus, ex operibus effectisque eas utcunq; diuinamus.

Verùm (sicut & modò indicaui) lex Dei non patitur nos diuinare, quid sit ista iustitia & similitudo, cùm toties seuerissimè præcipit, vt habeamus perfectissimum cor, seu sanissimum integerrimum.

rimumque intellectum, & optimè formatam voluntatem erga Deum & proximum, idque pronunciat esse sanctitatem ipsi similem. Fuerunt igitur hæ duæ substantiales nobilissimeque partes animæ rationalis, intellectus ac voluntas, ceu mater ac pater, primariaque causa, & veluti officina copiosissima omnis boni motus, cognitionis & actionis erga Deum & proximum, totum Decalogū sua erga Deum obedientia rectè implentes.

Holce etiam ipsos quasi parentes omnis recti officij, & hūc ceu thesaurum omnis boni, vt id Christus vocat, potissimum Deus in tota Scriptura flagitat, cum cordis rectitudinem & internam bonitatem exigit, nempe fidem & amorem ipsius ac proximi: imò etiam cum externa bona opera postulat. Nam semper quoties Deus flagitat bonos fructus, ipsam internam bonam arborem, qualem ipse initiò condidit, vel præcipuè describit, ac seuerissimè exigit: sicut & vicissim quoties externa malefacta iniustitiasque reprehendit, ipsam inter-

nam cordique ingenitam iniustitiam simul accusat & condemnat.

Certè cum Deus ac filius eius dicunt, Dilige Deum & proximum ex toto corde, tota anima, omnibusq; viribus tuis, & id facientes dicit esse sanctitate ipsi conformes: satis liquido ostendunt, iustitiam originalem, & imaginem Dei, seu illam initio inditam præstantissimam & semidiuinam naturam consistere in ratione ipsa, seu in illarum ipsarum potentiarum animæ rectè suo officio fungentium essentiali increataque aut ingenita bonitate, seu integritate, vt initio conditæ formatæq; & Deo cõformatæ fuerunt. Atque hæc nunc de imagine Dei iustitiæque originali dixisse in hoc studio breuitatis sufficiat.

DE INIUSTITIA ORIGINALI,
seu imagine satane.

HActenus ostensum est iustitiam originalem & similitudinem imaginemue Dei fuisse illas summas ac nobilissimas animi potetias, seu ipsammet rationem aut liberum arbitrium, ita perfe-

perfectissimè à Deo initiò formatas, vt
ipsum omniaque recta perfectissimè a-
gnoscerent simul & amplecterentur,
ac ceu oppositum quoddam limpidissi-
mum speculum repræsenterent: quæ si-
mul etiam fuerunt fons ac officina om-
nis bonæ actionis: quæque etiamnum
vehementissimè à Deo flagitantur. Nūc
cōtrà videamus, quid sit peccatum aut
iniustitia originalis, quæ in lapsu primi
hominis pro illa priore præstantissima
forma cōsecuta est, seu in quam illa est
horrendum in modum commutata &
transformata.

Verùm quia fortè aliquos offendent
aliquæ vehementiores huius partis lo-
cutiones, vt sunt imago satanæ, peccatū
essentiale, & transformari hominem ex
immagine Dei in imaginē satanæ, aliq̄q̄:
ideo, priusquam progrediar, indico me
ipfas non excogitasse, sed ab authenticis
authoribus accepisse: nam vltimam hāc
sumpsi ex Paulo Roma. 12. & Corinth. 3.
vbi dicit Paulus nos transformari per
Spiritum sanctum in imaginē Dei: qua
transformatione profectò nihil opus fo

ret, si prima illa imago Dei formaque hominis integra mansisset, nec in contrariam imaginem transformati fuisset. Sicut autem illa prima optima forma fuit nostra iustitia originalis, & etiã hæc noua esse incipit, ad quam denuò reformamur: ita etiam illa media pessimaque forma, in quam nos satan transformauerat, est nostra iniustitia originalis.

Voce imaginis satanæ non primus vector, cum eam etiã Lutherus super Hof. 2. & Gen. Lat. 1. item in Genes. Germanica, olim concionibus expõsita, cap. 1. & 5. clarè habeat, copioseque asserat: imò cum eam etiam Christus ipse affirmet, dicens, Vos ex patre diabolo estis: & alibi Scriptura dicat, Semen serpētis, & genimina viperarū, vt postea clarius ostendam. Quin & ipse Spiritus sanctus expressè Gen. 1. & 5. ac 1. Corin. 15. duarum imaginum hominis mentionem facit, quarum alteram Dei vocat, alteram verò ab ea diuersam. Peccatum quoque vocari substantiale quiddam & essentialle, & de essentia hominis, itē ipsum cor

*ubi Lutherus
super Hof.
2. & Gen. Lat. 1.
item in Genes.
Germanica
olim concionibus
expõsita, cap. 1.
& 5. clarè habeat,*

& rationem non ego primùm coepi dicere: sed Lutherus quoque iisdem phrasibus vsus est, vt in priore impresso scripto plenè ostendi.

Cum etiam ipsam hominis essentiã dico esse originalem iniustitiam, mox multis incidet ea cogitatio, quasi ipsam Dei creationem damnem, Deumque authorem tanti mali faciam, de qua obiectione in prius impresso scripto copiosè differui, & postea sub finè copiosius agam. Verùm ego non loquor de prima creatione, nec de toto homine, sed tantùm de eius ratione ac libero arbitrio, quatenus habet Deum eiusque religionem & mandatũ pro suo obiecto. Non etiam propriissimè ratione eius substantialitatis, seu quatenus est substantia quædam initiò à Deo condita: sed quatenus iam est totum à satana inuersum ac peruersum, & quasi ex angelo aut spiritu lucis in spiritum tenebrarum nefariè transformatum: & præsertim ratione finis aut scopi, quatenus totus homo cõtra Deũ eiusque verbũ militat, ei que hostis & aduersus est; sicut & mox initiò mo-

nui, probauitq; , & postea etiam clarius ostendam, hinc potissimum censeretur naturam peccati, quod videlicet contra Deum eiusque legem pugnet, & ab ea vicissim accusetur damneturque.

Hæc de hisce significantioribus phrasibus monere iam breuiter volui, ne quis clamitet esse mea quædam verborum prodigia: iam ad rem ipsam in Domini nomine accedo.

Quò verò tantò certius fundamentum veritatis initio huius tam arduæ tractationis iaciatur, volumus ipsius Pauli definitiones iniustitiæ originalis ac imaginis satanæ hinc initio adscribere, postea etiam doctorum definitiones iam in Ecclesia receptas adiiciemus & explicabimus.

Definitionem igitur originalis iniustitiæ & imaginis satanæ hæc possis ex Paulo Ephes. 4. accipere, quod imago satanæ aut iniustitia originalis sit ipsemet vetus homo, habens mentem vanam, intelligentiam cæcam, & cor induratum: qui sit alienus à vita Dei, & pereat per cupiditates errorum. Vbi ponit Aposto-

lus tum genus, ipsum nempe totum ve-
 terem hominem, quem iubet exuere,
 tum differentias à partibus animæ phi-
 losophicè distinctis sumptas: vbi pri-
 mū ponit illam summam mentem *v̄v̄*,
 quod solēt philosophi celebrare, quod
 sit *ἡγεμονικόν*, sit dux omniū aliarum po-
 tentiarū corporis & animæ, nempe ipsa
 principalis ratio. Eam igitur ait esse va-
 nam, nempe q̄ non solūm friuolis re-
 bus delectetur, nullasq; serias vires ad
 bonum habeat: sed sit etiam ad omnem
 inposturam, errores, mendacia ac idolo-
 latrias prona præcepsq̄ue. Illi subijcit
 mox obscuratā *σκόλαια*, id est, interiores
 sensitiuas potentias, imaginationem, co-
 gitationem, & memoriam. Obtenebra-
 tam autem dicit esse hanc vim, non so-
 lūm quod veritatem cœlestem non per-
 cipiat, sed etiam quod in contrarijs er-
 roribus ac furoribus perpetuò totaq̄ue
 versetur: postremo etiam ponit indura-
 tum cor, indicans pessimos affectus re-
 fugientes Deum ac omnem pietatem,
 contrariaq̄ue omnia ardentissimè expe-
 tentes, & summa contumacia Deo re-

luctantes.

Hæc igitur omnes animæ potentias pessima forma vestitas, ponit Apostolus pro propria differentia istius veteris Adami, aut iniustitiæ originalis: quarum quidem tristissimam formam etiam illud non parum illustrat, quod dicit eas esse alienas à vita Dei, nempe carentes illa spiritali luce ac vita diuinitus eis inspirata, adeo, ut iam in regeneratione denuo eam illis à filio Dei per Spiritum sanctum inspirari necesse sit: eoque ille celebretur, quod in ipso sit lux & vita, & quod sicut ille habeat vitam in semetipso, sic etiam alijs eam communicet, atque ita etiam ex monumentis mortuos euocet.

Talis descriptio originalis peccati per partium essentialium enumerationem est etiam Rom. 3. ubi initiò adimitur omnibus hominibus iustitia in genere, postea per species, primùm cognitio & inquisitio Dei, deinde voluntatis peruersio, quod omnes declinauerint à Deo, & non habeant studium iustitiæ: tertio partes corporis recenset, quod cor perpetuo euomat horredos foetores per gut-

tur

tur, instar sepulchri aperti, q̄ lingua eorū sit plena virulēta maledicētia, quōdque manus ac pedes ad cædes & lædēdum proximum sint intentissimæ: & in summa tota eorum via ac vita omnesq; actiones sint plene iniustitia ac iniurijs. Tandem concludit nullum planè esse timorem Dei in eis. Quæ est copiosa descriptio hominis corruptissimi, vt nūc existit.

Hinc igitur liquidò animaduertimus, totum istum naturalem aut animale hominem, præsertim autem in suis nobilissimis potentijs, esse quiddam extremè pugnās cum Deo & eius lege, damnatumque ab ea, nempe ipsissima iniustitia & imago satanæ.

Hæc descriptio originalis iniustitiæ aut imaginis satanæ à Spiritu sancto accepta, sit nobis immotum fundamētum veritatis: quæ postea etiam magis intelligetur sequenti tota tractatione illustrata: vt nunc non sit opus in ea explicāda diutius immorari. Iam igitur progrediamur etiam ad alias eruditorum definitiones.

DE PECCATO

Celebratissima sanè ista definitio iustitiæ Jurisprudētibus vsitata, & inde à veteribus doctis accepta, non malè posset applicari ad totam istam controuersiam, vt diceretur iustitia originalis fuisse constans & perpetuus intellectus ac voluntas homini in ipsa statim creatione à suo creatore inditus, qua suum cuique tribuerit, Deo quæ ipsius sunt eiuē debebātur, & proximo itidem ac sibi metipso, toti quæ creaturæ, aut etiam rerum naturæ quod cuique conueniebat. Quam definitionem etiam ipse Paulus probat Roma. 13. dicens: Reddite omnibus, quod cuique debetis, & Christus ipse, cum iubet dare Deo quæ Dei sunt, & Cæsari quæ Cæsaris. Quam sententiā etiam calumniosissimi hostes ipsius cum magna admiratione approbare coacti sunt.

Hæc ipsam verò definitionem inuersam rectissimè etiam ad contrarium malum iniustitiæ originalis accommodare potes, quod sit constans & perpetuus intellectus ac voluntas homini in ipsa statim transformatione inditus, aut ita inuersus,

O R I G I N A L L

inuersus, quo ille nec Deo, nec proximo, nec sibi met, nec denique reliquis creaturis, quod suum est tribuit: sed potius omnibus suum adimit: Deo furatur gloriam, cultum ac obedientiam: proximo charitatem & omnia debita officia ac commoda: sibi salutem temporariam simul ac æternam & in primis creatoris sui fauorem: & denique omnibus omnino creaturis verum & à creatore præscriptum earum vsum.

Verùm age accedamus iam etiam ad saniorum Theologorum descriptiones huius iustitiæ, quò tum noster cùm eius consensus appareat, tum etiam tota ista materia illustretur, veritasque confirmetur.

Hic verò primùm cum nulli dubium sit imaginem satanæ & iniustitiam originalem esse contrarium imaginis Dei ac iustitiæ originalis, seu, vt Scholastici locuti sunt (quam sententiam etiam aliqui nostri probāt) carētiā iustitiæ originalis: facile est intelligere contrarias definitiones præcedentibus Theologorum de iustitia & imagine Dei propositis,

huic tristi abominationi conuenire.

Quò autem tantò clarius certiusque res tota intelligi possit, expendamus etiam definitiones huius mali, quas Confessio & Apologia Augustana proponit aut probat, ne quis nos res dogmataque nouare, & mira quædam de nostro tantùm cerebro fingere criminetur, quandoquidem illa scripta pro cõmuni quodam consensu habentur.

Primũ dicit Confessio artic. 2. esse corruptionẽ: deinde veluti subdiuidẽs, addit esse defectum & cõcupiscentiã: vbi hæc vocabula, Corruptio, Defectus & cõcupiscẽtia, nõ significant actiones, nõ etiam abstracta quædam, aut ideas, nõ item accidentia, vt aliqui fortè malè intelligunt, sed ipsas res partẽsue hominis nobilissimas iã ita fœdè corruptas, deficientes & pessimè concupiscentes, seu ipsarum talem formam iam ipsis essentialẽ, nempe intellectum non solum non rectè agnoscentem Deum, & eius mandata ac omnia honesta, sed etiam pessimè & peruersissimè de eis iudicantem: item voluntatem non solum non appetentem aut amantem Deum

ac proximum: sed etiam refugientem, imò & vehementissimè odio habentè ac oppugnantem illum. quam expositionem eius verborum infrà ex Apol. liquido monstrabimus.

Confessio Aug. Germanica etià multò significantius loquitur, dicens: Omnes homines in peccatis cœcipi & nasci, hoc est, plenos pessimis cupiditatibus & inclinationibus, quique natura non possint Deo credere eumque timere. Hæc ipsa sunt eius propria verba. Hūc ipsum locum Apologia Latina citat. Ostendit igitur homines nasci habentes naturam pravam ac peruersam, vt non solum nō possint credere ac timere Deum, sed etiam sint plenissimi pessimis cupiditatibus contra Deum & omnem honestatem, atq; hoc esse originale peccatum.

Cū verò dicit Confessio Germanicā homines aut cor eorum esse plenos pravis cupiditatibus, ne intelligas sic ineptè cupiditates illas diuersum quippiam à corde esse, sicut si diceres bonū saccum esse plenum malis nucibus: sed sic, quòd illæ cupiditates sint ipsissima

mala natura ac intima vis pessimi cordis, perpetuò tales cupiditates pariens: sicut terra per maledictionem est plena spinis & zizania, alijsque noxijs herbis, cum habeat naturam idoneam pronamque ad ferenda talia.

Sicut Apologia plenius exponit dicens: **Das alle vnserer sinn / herz vnd gemüt wider Gott vnd sein wort stehen.** id est, Quòd cor nostrum omnesque potentiae sint iam formaliter, ac natura sua hostiliter contra Deum directae. Infrà aliquanto & clarius copiosiusque audiemus Apologiam testantem se per ista vocabula actionum aut abstractorū intelligere ipsas animæ potentias sic inuerfas.

Habet igitur hæc descriptio originalis peccati tum genus, quòd sit peruersissima natura: tum priuationem bonæ formæ aut virium, quòd talis sit, vt nequeat credere aut timere Deum: & denique positivam mali vim, cor esse plenum pessimis cupiditatibus contra Deum, seu eos iam tales natura esse, vt toti in pessimis impientissimasque cupiditates ruant,

& sint naturaliter contra Deum hostiliter affecti. Quæ descriptio perditissimæ naturæ corrupti hominis conferatur ac opponatur suprâ positæ descriptioni optimæ naturæ seu virtuti naturali, de qua copiosè actum est. Intelletur autem ea etiam plenius ex ijs, quæ postea sequetur: vbi Theologi authores Confessionis & Apologiæ, suas istas voces & descriptiones originalis iustitiæ & iniustitiæ exponunt.

Est itaque non difficile colligere præcedentium bonorum contrarium esse peccatum, seu iniustitiam originalem & imaginem diaboli, nempe p̄uissimum cor, & intellectum obscuratum, & voluntatem à Deo auersissimam seu peruersissimam, & ex imagine Dei in satanæ imaginem horrenda metamorphosi transformatam. Quod itidè ex lege Dei patet: quæ perinde acerrimè ac potissimū hæc ipsa mala insectatur ac detestatur, sicut illa priora summè exegit amauitque.

Posses igitur verè definire imaginem satanæ & iniustitiam originalem per contraria verba definitionis imaginis Dei

DE PECCATO

suprà à Luthero & Philippo proposita: sicut merito solent etiã ipsimet per contrarias definitiones iustitiam & iniustitiam originalem definire: vt sit imago satanæ aut iniustitia originalis, præter reatum, mens ipsa, quatenus eius intellectus est obscuratus tenebris ignorantia vel potius errorum de Deo: & voluntas terra inobediẽtia Dei indurata, hoc est, odio Dei ac diffidentia: & insuper tristis seruitus, qua mens satanæ & illis tenebris odioque Dei promptissimè seruit.

Loca Scripturę planè sunt innumera, vbi hæc ingentia mala & malorum operum fontes aut thesauri grauissimè describuntur & accusantur.

Hoc verò modo (vt suprà Confessio) vtitur etiam Paulus voce corruptionis, cum carnẽ & sanguinem seu hominem corruptissimum vocat corruptionem, & negat possessuram esse regnum cœlorum. Non enim Deo res est, quando accusat originalem iniustitiam aut imaginem satanæ in nobis existentem & regnantem, cum vna aliqua actione transcunte, non etiam cum abstracto aut i-

dea,

dea, non cum accidentib. sed cū ipso distortissimo intellectu, contrariè ac ipse id in iudicio finxerat formato, pessimeque de se suaq; voluntate iudicāte: & porro cum voluntate sibi extremè infensa, pugnantēque cum ipso, seu cum illo peruersissimo corde, cum animali homine, & cum sensu carnis, aut cum vetere Adamo.

Sicut ille antea suum opus, nempe animam rationalem aut rectum intellectum ac voluntatem, tanquam valde bona, & tanquam officinas thesaurosque omnis recti officij vehemēter probavit ac dilexit, & etiam inhabitavit: ita nunc contra easdem nobilissimas potentias corruptas ac in contrariā formam inuersas, tanquam iam opus & nidum diaboli, & thesauros officinasque omnis pravi facti ac operis, extremè accusat ac detestatur. Quare etiam vult ea destruire, auferendo homini illam horrēdam larvam satanæ, & restituendo ei contra veterem illam sanctam essentialēque formā, qua ipsum repræsentabat. Sicut igitur satā opus Dei in primo lapsu de-

struxerat: ita iam Deus vicissim tum verbo suo oppugnat illud nouum horrendumque satanæ opificium, tum etiam proprium filium misit, vt destruat illa opera satanæ, & suum illud primum vetustissimumque opus instauret, restituta illa olim ingenita propriaque intellectui luce & sanitate voluntatis affectuumque. Hęc de Confessionis descriptione peccati, iam ad Apologiam progrediamur.

Apologia porrò citat probatque definitionem Thomæ, qui dicat originale peccatum esse non puram priuationem originalis iustitiæ aut similitudinis cum Deo, sed etiam positium quendam habitum & inordinatam dispositionem partium animæ. Quam definitionem iam antea mediocriter tractaui in libello de Originali peccato: nunc igitur breuiter de ea agā. Hic verò initio obseruemus non leuiter peccare multos hoc tempore, qui inconsideranter dicunt peccatū esse quoddam nihil, esse tantum priuationem & destructionem naturæ, & nihil positium: sicut & Aug. interdum loqui videtur. Contrarium enim luculentissime Cōfes. & Apolog. ante omnia au

tem ipsa Scriptura potentissimè asserit, docens esse quoddam malum verè positivum & præsens existensque ac regnās in homine & toto mūdo, & contra Deū omnemque honestatem ac pietatē potentissimè tumultuans.

Primū igitur dicit Apol. esse priuationē illius iustitiæ orig. de qua supra diximus, nempe quòd amotū extinctūque est illud spirituale diuinumque lumen animæ in intellectu, quo illa Deū ipsum ac proximū omniaque honesta ac ipsi grata verè perfecteque cernere potuit, contēplataque est: & præterea in volūtate illa optima natura vitaque eius, appetens & amplectens Deū creatorē suū, hauriensque ex eo omnem beatitudinem, & vicissim eum glorificans, interfecta mortuaque est.

Hæc priuatio aut extinctio huius spiritualis lucis in oculo animæ, & vitæ appetitionisque Dei in voluntate, egregiè declarari potest per similem & planè correspondentem ei lucem oculi seu spirituum visuorum, qua veluti anima oculi sublata reliquum corpus oculi non tam oculus, quam cadauer occisi

DE PECCATO

est: quæ similitudo Luthero (vt suprâ audiui-
mus) & alijs optimè conuenire, &
rem ipsam illustrare exprimereque visa
est: sicut sanè magna est non tantû simi-
litudo, sed etiam cognatio externorum
sensuum hominis cum internis.

Ultra hanc verò horrendam priuatio-
nem boni, etiam secuta est, teste Apolo-
gia ac Thoma, positiua vis contrarij ma-
li, nempe fallax quoddâ lumen in intel-
lectu, & in volûtate facultas tota à Deo
auerfa, vel potius hostiliter in eû con-
uerfa, sicut suprâ in expositione defini-
tionis Confessionis audiuius.

Thomas declarat hoc positium ma-
lum similitudine inueterati morbi, cum
iam pessimi aliqui humores, aut alia ali-
quâ mali vis, ita prorsus præcipua visce-
ra occupauit, in suâ naturâ transforma-
uit, aut etiam ipsa in naturam transijt, vt
sit quasi altera quædam natura, perpe-
tuusque fons ac origo morborum & do-
lorum.

Hæc igitur vis iam ingeniti origina-
lisque mali nō sunt praua quædam ac-
cidentia intellectus ac voluntatis, sicut

ORIGINALI.

si quis malè aut bene discendo, malòve aut bono exercitio tenuique ista hominum industria sibi compararet bonos aut malos habitus intellectus aut voluntatis: nō sunt etiam morbi quidam in anima hærentes eamue oppugnātes: sed est illa ipsa noua forma aut imago rationis seu intellectus & voluntatis, spoliatē per priuationē priori illa optimā forma, aut imagine Dei, & transformatē in hanc tristissimam figuram, quę noua forma iam est imago satanę, & ob quam etiam dicimur semen filij & imago serpentis aut satanę.

Similitudo oculi externi hīc denuò per commodè nobis seruire, & hanc inuisibilem interni monstri imaginem depingere potest, vt suprā ex Luth. audiuius.

Perinde enim est, ac si quis præpotēs artifex oculo post extinctionem veri illius luminis, aut humorum & spirituum visuorum, in super nouum quoddam adulterinumq; lumen ac peruersos spiritus visuos accenderet, quod lumen distortissimis oculis monstraret homini

(sicut quædam specula & etiam morbi faciunt) curua pro rectis, & contrà: vnū pro duobus, & contrà: plura pro vno: lucem pro tenebris: hostem pro amico, & contrà: precipitium pro recta via, & contrà: quo genere visus longè satius esset carere, quàm habere eo que uti.

Aptè comparare fortasse possis istam ipsam inuersionem interni Deum que cernentis oculi aut mentis cum tali mutatione, ac si quis aquilæ oculos, qui sua natura ipsum solé rectà intuētur & cum delectatione cōtemplantur, cōmutaret in noctuæ vespertilionum que oculos, qui extremè à luce solis abhorrentes, tàm tenebris cæca que nocte delectantur, & in solis tenebris suo peruersissimo visu vtūtur. Sic enim etiam nostri oculi mentis olim aquilina quadam bonitate illum spiritualementem solem Deum uiuentem rectà intuebantur, verissime que eum perspiciebant: at nunc cōtrà (proh dolor) perinde autem etiam centuplo magis eum refugiunt ac oderunt, quàm oculi vespertilionum fulgētissimos meridiani solis radios. Quare manifestum

est in nostræ mentis oculo non solū priorem illam bonam vim formamque per priuationem sublatā esse: sed etiam planè contrariam formam eis esse inductā.

Huc percōmodè facit, quod Aristoteles vel ab experiētia, vel etiam ab antiquis acceptum pronunciat, nos perinde ad lucem meridianam cæcutire, ac noctuas ad solem. Hoc quoque est, quod Scriptura dicit: Tenebræ nō comprehēderunt eum, & homines magis dilexerunt tenebras quàm lucem.

Illud inexplicabile malum posituum originalis iniustitię aut peccati indicatur in Genesi, valde emphatica voce capitis serpentis, quod benedictum semē conterere & destruere debuit. Omnes sanè pij ac eruditi doctores per illud caput intelligūt peccatum. Quare & Apostolus Ioānes ad illam ipsam promissionem respexit, cū dicit, Filius Dei venit, vt destruat opera diaboli, 1. Ioan. 3. Dicitur verò hoc potissimū ingens malum summumque peccatum caput serpentis, quia tota vis eius præcipuè in hoc consistit: hinc omne venenum fluit, &

hoc superstitie frustra alia peccata impediuntur, aut prohibentur. Sicut in capite serpentis omne venenum est, & ea ipsius parte salva reliquas, si laedantur, curare potest. Per hoc etiam caput suum ille regnat ac dominatur in homine & toto mundo, ut non immerito caput eius dicatur. Eadem vox caput serpentis & imaginem satanae complectitur: quia praecipua pars imaginis ex facie censetur, quae in capite certe est.

Hoc tum priuatiuum tum positium malum, totaque ista inuersio & transformatio hominis à Luthero pia memoriae admodum significanter describitur, cum alijs plurimis dictis, tum etiam, quod Genes. 3. affirmat vix cadauer de priore homine superesse, & quod sicut antea affirmauerat, ipsa naturalia aut essentialia hominis potentias fuisse agnoscere & diligere Deum: sic iam contra ait ipsa naturalia aut essentialia anime potentias esse ipsum peccatum originale. Verba eius haec sunt: Ergo si verè volumus de naturalibus loqui secundum hunc Psalmum & secundum Spiritus sancti modum,

modum, tunc vocemus naturalia hominis hoc ipsum, quòd in peccatis & morte sumus, quòd corrupta & mala volumus, intelligimus & expetimus. Hæc enim cum præsentì Psalmo conueniunt, & ex eo probari possunt. Item alibi inquit: Quanto autem maior turpitudine in eo est, quòd volūtas saucia, intellectus corruptus, & ratio tota vitiosa & in aliud mutata est? Hocne est naturalia esse integra? Obserua, ratio ipsa illa domina & regina mundi adeò est vitiosa, ut sit planè in aliud mutata. Ipsa met ratio ex bono in malum mutata est, nō ad eā accessit accidens malum. Ex ea verò totus homo dependet. Conuenit pulchrè cum Luthero Prosper perinde transformationem animæ indicans ut Paulus, inquit:

Gratia sed mutans intus mentem atque reformans,

Vasque nouum ex fracto fingens virtute creandi.

Ista verò priuatio prioris formæ, & positius habitus nouæ formæ, tristissimæque inuersio ac forma partium poten-

trarunt animę in hoc summo & nobilissimo gradu hominis, quo antea quidem imago ac cultor filiusq; Dei fuit, nunc verò est imago & filius ac cultor satanę, facta est propriè per quandam horrendam metamorphosim, qua etiam homines interdum possunt substantias cõmutare, præsertim verò bonas in malas, vt vinum in acetum aut etiam vappam, nedum vt potentissimus ille hostis, & Deus (vt eum Paulus vocat) huius seculi, accedente præsertim iustissima ira pœnaque ac maledictione Dei, mortẽ infligentis, potuerit inuertere & quasi trãformare & transfigurare illam optimã imaginem aut speciẽ rationalis animæ in istam præsentem longè pessimam.

Altera etiam ratio aut proprietas huius mali ab Apologia & Thoma indicata, quòd dicit esse inordinatam dispositionem partium, valde obseruatu digna est. Fortè id ab Augustino sumptũ est, qui dicit peccatum originale esse inordinationem & perversitatem. quod malum nostri Theologi præsertim Luth. & Philippus soliti sunt dicere ἀταξία, confusio.

fusionem partium. Forma enim rei cuiusque substantialis maxima ex parte consistit in recto partium positu, aut dispositione, ut si quod corpus humanum nasceretur habens oculos, aures, & os in ventre aut pedibus, & contra digitos pedum in capite, nemo diceret proprie esse hominem, sed potius monstrum. Quare si quempiam vel paulum a recto deviantem in aliquarum partium corporis dispositione cernimus, mox dicimus esse monstruosam speciem, ut fuit Theristis, aut (qui vulgo iactatur) Marcolphi. Quare inordinata partium dispositio plane novum corpus aut rem efficere videtur.

Sic igitur omnino etiam animæ partium horrenda perturbatio quasi novum quoddam monstrum pugnans contra Deum & proximum, præsertim autem contra veros cultores Dei, aut contra semen Dei, effecit.

Anselmi quoque & quorundam Scholasticorum descriptiones originalis peccati possunt optimè cum ista ataxia aut inordinatione hominis, de qua hic agi-

mus, conuenire. Dicunt enim illi originale peccatum aut iniustitiã esse carentiam originalis iustitiæ debitæ inesse. Illam verò iustitiam volunt fuisse talem quandam optimam dispositionem aut *ἁρμόδιον* diuinitus in homine formatam: qua corpus animę obediuit, & illius inferiores partes rationi aut menti, & denique mens aut ratio Deo. Contrà igitur nũc tum mens Deo tota est rebellis, tum voluntas affectusque & tota pars appetitiua pugnat cõtra rationem: quod etiam Philosophi & indocti quoq; sentiunt & deplorant. Sic igitur in ista horrenda cõfusione iniustitiæ originalis fertur equis auriga, nec currus audit habenas: quæ verè est horrenda confusio & perniciofa iniustissimaq; *ἁρμόδιον* aut inordinatio.

Sed in corporeis rebus ista monstrositas, atq; adeò rei inuersio ex praua partium dispositione oriens facilè cernitur: at in anima nõ item, ob duas grauissimas causas: quarum prima est, quia ea nõ cernitur oculis, qui nos carnales maxime solent & docere & mouere. Secũ-

da, quòd non tota anima, nec in omnibus suis officijs, & circa omnia obiecta adeò peruersa est, sed potissimùm in illo summo gradu quatenus & qua vi potentiaque aut sui parte cum Deo agere deberet. Tertia causa, ex secunda profluens sit, quòd animam rationalem cernimus multa præclara opera efficere nõ tantùm in physicis & politicis materijs scientijsque, sed etiam in religionis rebus, vt quidẽ nobis cæcis videtur: ideo illam horrendam mōstrositatem ipsius, seu transmutationem nobilissimarũ potentiarum ex imagine Dei in imaginem satanæ nec cernere, nec credere possumus aut volumus.

Quoniam verò sæpè cogimur circumscribere & excipere, de quanam parte hominis aut animæ loquamur, in qua potissimùm (nam alioqui in omnibus est) dicamus esse istam imaginem satanæ aut originalem iniustitiam: ideo obseruandũ est, quòd ille summus gradus animæ rationalis, de quo præcipuè hic dicitur, quòd sit inuersus, sit illa ipsa eius vis, quam vocamus in Theologia

liberum arbitrium, idq; in primis, quatenus erga Deum, eius religionem & mandata versari deberet. Quod quatenus initio à Deo rectum sanumque & Deo conforme conditum est, fuit ipsissima imago Dei, seu iustitia originalis aut ingenita vel increata. Quatenus porò idem liberum arbitrium est postea in primo lapsu planè in contrarium inuersum, & sicut quidam etiam veteres dixerunt, iumentum satanæ factum, eatenus est imago diaboli & iniustitia originalis vel scaturigialis: vnde omnia prauè iniuste que facta largissimè scaturiant & profluant. Hunc ipsum nobilissimū gradum animæ rationalis indicat Paulus per spiritum mentis, cū Ephes. 4. dicit: Renouamini spiritu mentis vestræ. Hoc igitur diligenter Lector obseruet, vt tanto melius sciat quid vocem summum illum & nobilissimum animæ gradum, qui potissimū sit ex sancta iustaq; imagine Dei in tetram satanæ imaginē extremamque iniustitiam transformatus. Qua obseruatione liberabitur eo quoq; errore, ne cogitet, sibiue ab alijs persuaderi

persuaderi patiatur, nos prorsus hominem vel in truncum trāsformare, vel ei quoque penitus omnem rectam actionem ac libertatē, etiam in inferioribus rebus, actionibus & obiectis adimere, vbi adhuc aliqua reliquā, licet valde labefactatā imaginis Dei bonæq; vires superint. De qua libertate inferiorum graduum abundē in disputatione Ienēsi disserui. Verū de definitione originalis peccati ab Apol. posita etiam postea aliquid dicetur, iam etiam Scripturæ loca ei congruentia consideremus.

Istam ergo ipsam Thomæ aut Apologie originalis peccati descriptionē per priuationē optimæ formæ, qua nos sibi conformes Deus initiō creauerat, & substitutionem nouæ formæ, qua sumus in imaginem satanæ transformati, facile ex Genesi habere possumus. Nā initiō Adamus circumferens imaginem Dei, & gloria eius formaliter vestitus ornatusque, Deum verē repræsentat, agnoscit, ardentissimeque tāquam suum creatorem summumque bonum amat, omnesq; creaturas & præsertim suam Heuā

eadem illa sua Dei imagine aut fulgenti luce mentis (non aliter ac substantiali vi oculi externa obiecta solemus cernere) agnoscit amplectiturq; & cum Deo tanquam fauente patre intrepidè versatur & colloquitur. Hæc factè fuit illa prima eius positiva & substantialis forma.

Mox verò victus à satana, & spoliatus illa gloriosissima dei forma (qua omnes carere Paulus Rom. 3. testatur) sentit in se pudendam ac horrendam nuditatè seu priuationè omnis coessentialis boni, magis intus in animo, quàm foris in corpore: vbi nec tanta inuersio operis Dei facta est, nec illa corporalia à Deo ita valde curantur, qui propriè cor aut rationalem animam integram sanamque & sibi conformè initiò fabricauit amauitque, & nunc præcipuè flagitat, hominemque ea nudatum ob eius amissionè grauissimè accusat.

Illam igitur pudendam nuditatem, teste etià Luthero, potissimùm in corde ipso conscientiaque erat, cuius tantùm veluti nota quædam signumque ipsum Adamum & omnes eius posteros de illa interna admo-

admonens, est ista externa. Cōplectitur
hilominus illa nuditas etiam positium
malum: neque enim Adamus tam solli-
cité sese occultasset ac cōtexisset, si nul-
lam detestandam foeditatē in semetipso
animaduertisset.

Quinetiam nouum Testamētum atq[ue]
adeo Prophetæ illam nuditatē aut pau-
pertatem de interna spiritualique nudi-
tate interpretantur, & pollicentur cre-
dentibus mundissimas aureasq[ue] vestes
Christi: præsertim verò illustris locus est
ea de re Apoc. 3.

Priuatium istud malum etiam potē-
tissimè significatum est minis prædictio-
neq[ue] Dei, cū dixit: Quocunq[ue] die
comederis de eo fructu, morte morie-
ris. In qua pœna multiplex mors gene-
ris humani indicatur, de qua in tota Scri-
ptura differitur, de qua etiam Lutherus
inculcat, quòd vix cadauer de priore ho-
mine superfit.

Præter illam verò teterrimam audita-
tem aut priuationem imaginis Dei, indi-
catur insuper ibidē manifestè etiam no-
uum ac positium malum, nempe ima-

go satanae, dum iam homo vocatur & est, semen seu proles serpentis, & caput serpentis in se gerens, oppugnansque Deum ac eius filios, dum etiam peruerso corruptoque intellectu pessimè iudicat de Deo & eius creatura, dumque corruptissima iam volùtate, vt hostem fugit, imò etiam accusat eum calumniosè, & vxorem suam, tanquam ipse Deus sit primaria causa omnis mali, qui illam sibi adiunxerit sociam vitæ. Obseruanda autem est hic diligenter significatio vocabuli semen serpentis, aut filium Dei esse, qua non tantùm significatur à Deo aut satana regeneratum aut ad suam similitudinem refectũ esse, sed etiam ei similem fieri ac esse. Sic Baptista & etiam Christus alludentes ad illam phrasin dicunt, Genimina viperarum: qua locutione pessimam eorum naturam denotant. Nec solum in Sacris literis, sed etiã apud gentiles scriptores, atq; adeò in omnibus linguis esse alicuius filium vel filiam, aut etiam fratrem vel sororem, similitudinem ingenij indolisque significat, sicut

ORIGINALI

cut Poetæ ex metallis diuersas hominum ætates fingentes, aut aliquem ex cautibus aut tygribus genitum dicentes.

Verum Christus ipse hanc locutionem etiam clarius de originali peccato exponit, cum dicit, Serpentes, progenies viperarum, ostendens ipsis serpentini venenum aut semen aut imaginem caputque infusum esse, eosque inde prolem serpentinam vocari, Matth. 23. & cum eiusdem 12. cap. inquit: Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Nam ex abundantia cordis os loquitur, clare ostendens se eis originalem iniustitiam, quam hauserant ex antiquo serpente, quaque illum representabant, aut illius imaginem in corde vel rationali anima habebant obijcere. Sic contra quoque cum Dominus Matth. 5. dicit, Ut sitis filij patris vestri, qui est in coelis, similitudinem indicat piorum cum patre, eò quod perinde etiam inimicis ut ille, magna quadam bonitate benefaciant. Semen ergo serpentis esse significat, tum à satana esse transformatum & quasi rege-

*Semen
serpentis
Foly 12. cal.*

nitum, tum etiam eius imaginē circumferre, ei que similem esse.

Hæc ipsa noua positiua pessimaque satanæ forma postea 5. cap. etiã magis indicatur, cū dicitur Adamus procreasse ad suam formam aut imaginem, non ad Dei: quam imaginem pessimi cordis etiã antea Cain pessimis factis pulchrè prodiderat, spectandamque propalàm proposuerat: quam etiam ipsa Heua testata fuerat imposito proprio filio nomine Habelis vanitatis, quæ vox non rarò etiam peccatum denotat. Quod idem triste nomen Habelis Psalmus 62. tanquam genuinum proprium omnibus hominibus tribuit. Ad quam detestandam hominis omniumque Habelorum vanitatem & latè grassantem culpam etiam Paulus Rom. 8. respicit, cum ait, rerum naturam vanitati subiectam esse.

Denique hæc ipsa ingens vis positiui mali omniũ clarissimè (vt paulo antè dixi) indicatur per caput serpentis Genes. 3. vbi in describenda pugna filij Dei eiusque fratrum cum satana, & eius se-

mine

O R I G I N A L L

mine ac prole, tandem indicatur ea victoria, quòd filius Dei conteret illud ipsum caput serpentis, cuius quasi dentibus ac vi vigoreque & veneno infestabant & mordebant filij serpentis filium Dei eiusque membra. Ea autem est illa ipsa horrenda perversitas cordis impiorum, quã toties Christus suis hostibus sese oppugnantibus obijcit. Atque ad conterendum hoc ipsum caput serpentis, seu hoc primarium principaleque aut capitale caput, quod nõ tantum in impijs regnat, sed etiam pios ipsos crebro potenter captivat, & in suã servitutem redigit, venit filius Dei in mūdum teste Apostolo Ioan.

Hęc eadem transformatio aut etiã maledictio hominis, & tum priuativum positivum eius malum exprimitur etiam in maledictione terræ: quę tellus sententia maledictionis Dei dicitur priuativum bona indole naturaque, quã sponte sua optimas fruges nullo cogente (vt postea loquitur) tulisset, tum etiã positiva malicia perversissimaque natura repleri, qua non tantum inculta,

sed etiam maximo labore ac sudore hominis exculta spinas & tribulos proferre incepit. Quæ maledictio & trãsmutatio non minus pertinet ad terram calcãtam, id est hominẽ, quã ad terram calcãtam. Sicut etiam testatur Deus eam maledictionem, & metamorphosin, fieri propter ipsum hominem, nempe eius culpa, & in eius damnum.

Quem sensum etiam Lamech pater Noah imponens, filio nomen ostendit, docens, ea maledictione ipsum opus actionesque hominis maledictum esse. Eandem sententiam huius dicti etiam Ieremias & Oseas ostendunt dicentes: Nouate vobis nouale, & ne seminaueritis vobis super spinas, intelligẽtes agrũ cordis humani inuersum esse adeo, vt pro optimis frugibus spinas, tribulos & lolium vbertim proferat.

Quin & Christus ipse hãc vim sententiamque dicti huius inculcat, cum disse-rit de iemine in varium solum cadente.

Expressa ergo est hic maledictio pœnaque Dei tum priuatiua, tum positiua, non minus terræ calcantis, quã calcate,

aut

aut non tantum terræ omnium nostro-
rum parentis, sed etiam prolis eius. Ve-
rùm de hac alijsque maledictionibus
Dei etiam postea aliquoties dicetur.

Posses ex hac ipsa re etiam illam con-
spicua illustrationem præsentis quæ-
stionis accipere, si cõferres primam ho-
minis formationẽ naturamq; cum opti-
mo solo, quod omnino reperiri queat,
cuiusmodi aliqua loca inveniuntur, nõ
solum valde fœcunda bonarum frugũ,
idque sine stercoreatione alioque ma-
gno labore & cultu: sed etiam optimã
naturam frugũ conseruantia, & nequa-
quam permittentia, vt degenerent, &
denique quæ nullas spinas, tribulos, lo-
lium, & alias steriles herbas bonum se-
men suffocantes producant. Et contra
si etiam conferres iam corruptum ho-
minem cum solo tum sterili ad produ-
cẽdas bonas fruges etiam si plurimum
excolatur, tum vitante eas, ac vertente
in zizania & steriles auenas, tum deni-
que etiam suapte sponte copiosẽ pro-
ferente spinas, tribulos & alias noxias
herbas suffocantes bonum semen: sic

Ho. e. h. h. h.
500.

enim etiam pessimum cor aut ratio, cōtra omnem bonam institutionem, spon-
te largeque pessimos fructus profert.

Hac igitur consideratione & colla-
tione optimi pessimi que soli cum opti-
ma natura hominis initio præclarissime
formati, & contra cum pessima natura
peruersissimoque ingenio hominis cor-
rupti, facile animaduertes præsentem
hominis corruptissimam naturam, ima-
ginem satanæ aut iniustitiam originalē,
nequaquam esse accidens quoddam;
sicut bonæ malæque terræ natura accidēs
non est. Sed esse vel maximè essentialē
formam animæ rationalis, ita iam horri-
biliter ex spiritu lucis in spiritum tene-
brarum transformatæ & transfigu-
ratæ.

Parabola Christi de bono patrefami-
liàs seminante in suum agrum bonum
semen, & superueniente inimico semi-
nante zizania, rectè etiam ad primam
creationem simul & peruersionē homi-
nis accommodari potest. Deus enim
creando hominem insculpserat ei suā
imaginem, tanquam viuam quandam
legem

legem ac naturam seu iustitiam originalem, qua fuisset optimum solum, sponte optimas quasque fruges Deo & proximo ferens. At diabolus inuersa illa natura in contrariam, effecit vt habeat in se semen aut vim indolemque sponte pessimas fruges ferendi, contra Deum & proximum. Non enim initio aliud quidpiam illud bonum malumque semen fuit, quam ipsamet optima aut pessima natura.

Ieremias cap. 17. copiosè de peccato originali differens, dicit esse cor peruersum, desperatum aut afflictum & imperscrutabile. Dicit etiam peccatum esse stylo ferreo & vngue adamantina insculptum, vel potius inaratum (hoc enim propriè Hebraicum verbum sonat) in tabulis cordis humani. Vbi liquidò cernitur significari ipsam mutationem optimæ formæ in pessimam, sicut aratio equabilem illam speciosamque faciem formamque terræ herbis ac floribus ornatae planè inuertit, vt sit deforme quoddam ac destructum impeditumque.

Ad eundem eius Prophetæ locum Eze

f

chiel quoque & Paulus in descriptione istius nouæ creationis aut transformationis cordis respicere videntur, cū renatum cor seu animam rationalem dicunt esse epistolam lege notitijsue Dei conscriptam per spiritum regeneratē, ac sua omnipotenti vi creationis pristinam illam Dei imaginē in illa terra cordis nostri facie formantē & effingētē, lucemque ac vitam suam spirituales ei inspirantem, nō fermē multō aliter, quā cū initio Deus corpori formato spiraculum vitæ inspirauit. Ita enim est fulgētissimus oculus nostri intellectus per originalem ruinam transfigurationemque in horrendas infernalesque tenebras transformatus, & spiritualis illa animæ vis vitaque extincta, vt necesse fuerit ei denuò à filio Dei, in quo est lux & vita, lumē vitæque, tāquam extinctæ quidā lucernæ, à Spiritu sancto accendi. Vnde fit, vt iam tales habeant ipsum opus legis cordi inscriptum, sintque sibi metipsis lex, dum solidè contemplando fide faciē Christi, in ipsam Dei imaginē transformantur: 2. Corinth. 3. De qua viuē le-

gis inscriptione dicit Propheta & Christus, quod omnes erunt docti à Deo, quodque non docebit amplius vir proximum suum.

Sicut igitur illa prior horribilis nefariaque aratio satanæ foedissimè deformavit tabulas cordis nostri, in seminans ei femina aut naturam feminificam pessimorum tribulorum ac spinarum zizaniorum, talemque pessimi soli naturam ipsi ingenerans, quæ fuerunt etiã imago satanæ & originalis iniustitia: ita hæc noua Spiritus sancti refectio cordis ingenerat ei optimam naturam indolemque fertilissimi fundi, ferendique omnis generis optimos fructus, quæ & qualis optima natura etiam in ipsa creatione ipsi indita fuit illa imago Dei & iustitia vniuersalis.

Possis etiam ex ista ipsa descriptione veteris ac noui hominis, seu vtriusque iustitiæ ac imaginis intelligere aptissimè & planè ad viuum exprimi vtriusque naturam, & quod non tam natura quàm forma hominis mutata sit, tum ex optima in pessimam per primum lapsum,

tum etiam contrà expressima in optimâ,
per præsentem regenerationem.

Sicut enim quispiam homo conscri-
pta aliqua epistola, diplomate aut etiâ
libro mentis suæ imaginē ibi depingit,
vt qui illud scriptum intueatur, mentē
eius liquidò cernat, ac contempletur,
vtque illa eius scriptio aut lex ipsius vo-
luntatē, opus ac vtilitatem promoueat:
sic & Deus voluit in mundo extare ve-
luti diploma aut epistolam quandam,
in qua, ceu in quadam tabella, imaginē
mentis suæ ad viuum depinxit, legemq;
ac voluntatem suam verissimam expres-
sit, vt ea suum opus gloriamque pro-
moueret.

Duo ibi sunt in illa epistola: est mē-
brana aut tabella, tanquā quædam ma-
teria seu res ignobilior: est etiâ pictura
aut scriptura quædā ac viua lex, quæ est
nobilior pars, & veluti causa formalis
aut forma essentialis illius epistolæ aut
testamenti, voluntatē, negocium ac glo-
riam illius summi Domini ac scriptoris
sedulo promouens. De illa prima scri-
ptione dicit Paulus Rom. 2. quòd à Deo
fuerit

fuerit ista optima natura homini indita, eumque referens, qua homo citra externam legem, omnemque præceptorem, & sine accersitis adminiculis accidentiarum virtutum & scientiarum, sua sponte omnia ea facere præstareque potuerit, quæ Deus in sua lege præcipit ac exigit. Id ipsum dicit esse quod homotalis sibi met sit optima lex. Vocat etiam opus legis cordi hominis in scriptum, & denique conscientiam cogitationesque testantes & probantes benefacta, improbantesque contraria malefacta.

De ista ipsa lege Dei in corde integri hominis scripta loquitur Christus Psal. 40. de semetipso pronuncians, Beneplacitum tuum facere desidero, & lex tua est in visceribus meis. Ista ipsa prima pulcherrimaque scriptio Dei aut optima natura qua Adamus sibi met fuit lex, habuitque opus cordi in scriptum, ut non tantum veras plenasque notitias de suo creatore eiusque voluntate omnibusque creaturis habuerit, sed etiam potuerit omnia illa præstare, ad eaque inclinatus pronusque fuerit, fuit illa imago Dei

& iustitia vniuersalis.

Istam igitur ipsam sanctissimam & purissimamque scriptionem erasit Iatan ex illa membrana cordis nostri, non sine aliqua etiam ipsius membranæ corruptione: & contrà profundissimè & solidissimè inscripsit ac insculpsit stylo ferreo & vngue adamantina, in eadem illa membrana suam quandã viam efficacemque legẽ, seu opus suæ legis, quam cum propheta meritò peccatum iniustitiamque vocamus, quæ est horrenda quædã cæcitas aut infernales tenebræ, non solū carentes vera Dei notitia, sed etiam pessimè de eo eiusque voluntate ac verbo iudicantes, quæque etiam delectatur corruptus homo prauis cogitationibus & iudicijs de Deo. Tum præterea eadem illa scriptio continet summam pronitatẽ & expeditissimas vires ad omnẽ iniustitiã, vt sit verè opus legis diaboli inscriptũ in corde hominis, litque iam ipsemet sibi lex ad omne malum, etsi Deo accedat externa lex aut monitor malus, imò etsi adsit perpetuoque instet optima institutio. De hac igitur ipsa

ipsa tristissima scriptione satanæ Ieremias cap. 17. loquitur, qua effectum est cor hominis ærūnosum & perversum, adeò vt malitia eius sit omni creaturæ planè imperscrutabilis.

Ita igitur ipsa pessima inscriptio à diabolo facta in corde humano est iam forma essentialis corruptæ rationis & serui arbitrij, est que ipsamet iniustitia vniuersalis & imago satanæ, qua ille sese totū, suāque mentē appositissimè expressissimèque depinxit & repræsentauit, aut etiam effigiem suā cordi humano impressit: & qua omnē suum conatum ac flagitium egregiè promouet & perficit.

Manet igitur adhuc idem indiuiduū hominis, & veluti eadē membrana: sed scriptura, quæ est causa formalis in nobilissima hominis parte, prorsus iam ita nefariè mutata & transformata est, vt sit viua quædam lex diaboli, ipsi ad omnē nequitiam contra Deum seruiens. Atque ratione huius nefariæ scriptionis dicitur homo semē serpentis, & filius seruusque diaboli.

De hac ipsa viua pessimaque lege à

in cacodæmone cordi corrupti hominis
 inscripta queritur Paulus Roma. 7. cum
 inquit: Video aliam legem in membris
 meis rebellantem legi mentis meæ, &
 captiuū me efficiētē legi peccati, quæ
 est in mēbris meis. Eandē illā legem mi
 litantē contra Deum vocat etiā carnem
 concupiscentē contra spiritum & cor
 pus peccati.

Denique venit filius Dei destructu
 rus opera diaboli, & digito Dei, qui est
 Spirit. sanctus, deleuit istam nefariā sa
 tanæ scriptionem atque naturam ex ta
 bulis & mēbrana cordis nostri, & de
 nuō nouā, aut potius illā ipsam primā
 patris sui epistolam viuamque ac sanctā
 legem inscripsit. De qua inscriptione le
 gis Dei loquitur Psal. 37. Ezechiel cap.
 31. & Paulus 2. Corinth. 3.

Atque hæc ipsa noua per Spiritū san
 ctum inscripta epistola, aut viua iustissi
 maq; lex in corde hominis, est renoua
 ta ista imago Dei, & iustitia iā inherens
 seu radicalis, cuius hic quidē prima tan
 tūm lineamēta ducta sunt, necdū planè
 tota illa altera scriptio aut lex planè abo
 lita

lita est, sed in altera demū vita in illa perfecta regeneratione perficietur, cū nullo cogente, sponte sua omnis feret omnia tellus. Interea hic duæ illæ contrarię leges, cordi hominis à duobus contrarijs authorib. inscriptę grauissimè inter sese mutuò belligerātur teste omnium piorum experientia & Paulo Rom. 7.

Habes igitur hīc clarissimè ab ipsomet Spiritu sancto expressum & ante oculos propositum, quomodo essentialiter homo bis mutetur, manente nihilominus eodem individuo & veluti ignobilior eius parte causaque materiali. Vbi simul cernis, quomodo tum prima illa imago Dei aut iustitia originalis fuerit essentialis forma hominis in præclarissima eius parte seu ratione, quatenus ea cum Deo egit seu in libero arbitrio. Et quomodo eadem illa ratio aut liberum arbitrium essentialiter mutata, sit nunc essentialis forma hominis, diabolum repræsentans, ei que fideliter seruiens, ac ipsissima iniustitia originalis. Et denique quomodo eadē hominis ratio aut liberum arbitrium denuò essentialiter

regeneretur, transformetur, ac refingatur, fiatque essentialis imago Dei & iustitia originalis, ipsius voluntatem gloriamque præclare promouens.

Ioannes dicit semen Dei manere in pijs, ideoque eos non peccare, nēpe tū Spiritum sanctū, tum & nouum hominē, quæ est illa ipsa denuò inscripta viua lex & optima natura, quod est planè positiuū substantialeque bonum: sic etiam semen diaboli, nēpe prauus eius spiritus, & peruersus vetus animalis homo, seu peruersissimū adamantinūque cor, ei que inscripta pessima viuaque lex, quod est positiuum malū, habitat in incredulis, atque adeò etiam in credentibus, licet mortificatum.

Habemus ergo hīc duo quasi quædā physica principia huius horribilis mutationis, nēpe priuationem veteris formæ & positionē nouæ, quā illi propriè formam vocant: cui adde & tertiuū materiā ac ceu membranā, nempe ipsum hominē, qui secundū ignobiliore partē ignobilioresque actiones & etiam obiecta adhuc nihilominus corpore & anima
idem

idem indiuiduū mansit: quantumvis sit secundum nobilissimā sui partē substantialesue sui partes intellectum & voluntatem à satana horribiliter in suū filiū aut semen regeneratus ac transfiguratus, & quasi noua quædā eius epistola vel etiā creatura ad sui patris opera conditus: vt in præcedenti triplici spiritali epistola clarissimè ex verbo Dei ostensum est.

Si non fuisset facta tanta mutatio hominis, nequaquā profectò esset necesse eum denuò regenerari, transformari, & denuò fieri nouā creaturā, ac condi ad imaginem creatoris, & ad omnia bona opera, officia ac munia quæ ei Deus præscripsit: non etiam posset verè dici mortuus esse, & resuscitari eum, ac nouum cor ei creari: id est, animam rationalem eius refingi, & per Spiritum sanctum tū expurgari ex eo, ac aboleri illā pessimam scriptionē legis diabolicę, formā aut imaginem satanæ, tum etiā abolitam Dei imaginem denuò restitui.

Scriptura igitur conueniens cū Confessione & Apologiæ definitione, passim potenter ac significanter substan-

Ad Reg.

tialibusque verbis (vt postea copiosius dicitur) describit tum primam illam Dei imaginem seu formam, in qua substantialiter fuit homo conditus, vt esset eius anima rationalis in summo suo gradu sui liberi arbitrij viua & efficax imago Dei: tum illius imaginis interitum aut priuationem nouamque ac pessimam imaginis formationem in eodem animæ rationalis gradu: tum porro tertio huius imaginis satanæ abolitionem, quod Ezech. dicit excindere cor lapideum: tum denique nouæ imaginis Dei formationem per Spiritum sanctum seu fieri nouam creaturam, aut nouum hominem, qui etiam spiritus vocatur, & ab Ezechiele dicitur homini donari cor nouum.

Non verò hoc dicitur, quod prior anima sit planè extincta & in nihilum redacta, vel quod diabolus nouam condiderit, vel quod denuò Spir. sanctus in rege vel quod denuò Spir. & planè in nihilum redacta priori illa praua anima, prorsus nouam animam infundat, ne quis vel à Scripturæ sensu aberret, vel mecauilletur, vt solent inimici veritatis: sed

(sicut

(sicut haecenus satis declarauimus, præsertim autem in modo proposita triplici spirituali epistola) anima rationalis ab initio à Deo sanctissima condita, sua quadam proportione ad instar aut exemplar Dei efficta, tum priuata est illo consubstantiali sibi lumine intellectus, & bonitate voluntatis, seu illa optima natura aut inscripta viua dei lege, qua propriè fuit imago Dei, quæque fuit eius reatitudo seu perfectio & iustitia originalis: tum etiam insuper transformata est planè in contrariã substantialem formã pessimam scriptionem peruersissimãque naturam obscurati intellectus & pessimæ voluntatis: qua nunc est imago satanæ, quæque est propriè eius originalis iniustitia seu peccatum & fons omnium actualium peccatorum. Rursumque in regeneratione eadè illa anima ita incipit regenerari, præsertim in intellectu & voluntate, vt & vetus pessima forma naturæ illa veteris Adami paulatim magis ac magis aboleatur, & noua seu potius illa prima substantialis forma aut imago in ea refingatur: quæ tamen instaura-

tio originalis iustitiæ & abolitio con-
 trariæ iniustitiæ in altera demū vitæ ple-
 nē absoluetur. Conuenit in prædictis
 Bucerus quoque, qui ait, originale pec-
 catum esse vitiositatem & deprauatio-
 nem totius naturæ. Quæ tanta deprava-
 tio haud dubiè ei iam nouā pessimamq;
 formā pro priore illa inducit. Describit
 etiā idem hiæce admodum significanti-
 bus verbis, originale malum, inquiens,
 iam naturam ipsam, nondū Spiritu Dei
 innouatam, totam carnem esse, & ceu fe-
 ram indomitam, donec ab hac corrupti-
 bili cōditione in incorruptibilem pror-
 sus immutata, itaque perfanata fuerit,
 spiritui & legi Dei semper repugnans,
 eoque malam esse naturaliter. An non
 hic valde significantibus verbis ista pes-
 sima nouaque hominis præsertim sum-
 mæ rationis depingitur, dum dicitur to-
 ta esse carnalis, esse ceu indomitam bel-
 luam repugnantē legi Dei, oportereq;
 eam prorsus immutari & perfanari. Ta-
 lem profectò essentialē formā ei suus
 creator non effinxerat initiò.

Dixi suprā in descriptione originalis
 iustitiæ

iustitiæ & imaginis Dei, illam eandem optimam formam animæ rationalis, seu eius liberi arbitrij esse dicique illâ præstantissimam naturam & diuino lumine fulgentē rationē, cuius superstites in homine reliquias etiã Philosophi alijque eruditi obseruarunt ac celebrarūt, quæque sua sponte nos potuerit omnia docere, vbique optimè regere, ac in omni recto officio planè inculpato præstare: quæ etiam per sese fuerit illa pulcherrima absolutissimaque virtus aut vniuersalis iustitia, ac denique ceu mater quædã fœcundissima, aut (sicut Dominus ac Seruator noster loquitur) opulētissimus quidam thesaurus omnium virtutum & sanctè iusteque factorum.

Huic igitur tam præclaro bono, tãq; sanctæ ac Deo conformi naturæ & absolutissimæ ingenitæque virtuti concipe animo prorsus cōtrariam, distortissimã, peruerlissimamque naturã, & totale absolutissimum ac plenè congenitum connaturaleque vitium, & omnium vitiorū ac scelerum vberimum fontem, idque nullo modo dubita iã ita animæ ratio-

nali esse penitus insitum, vt sit ipsamet eius ~~distortissima monstruissima~~ que natura ac ingenium, forma vel larua potius ac horrenda deformitas.

Sicut etiam suprà audiuius magnificè laudari illam omnium reginā ac dominā rationē, quæ fuerit absolutissima virtus: ita iam ne dubites eandem adeò horrendum in modū transformatam, vt ei optimo iure cōueniant illę furiales picturæ Sacræ scripturæ, quòd sese efferrat contra Deum, 2. Corint. 10. quòd habeat Deum pro stultitia, 1. Corinth. 2. & denique quòd immanes inimicitias cū factore suo exerceat, perpetuoque contra eum etiam in renatis militet, Rom. 7. & 8. Quibus non dissimiles sunt illæ Luthæ. quòd ratio humana sit paratissimū scortum & cloaca diaboli, sit indomita bestia, & ceu infernalis quædam furia, sitque inimicissima Dei, & denique sit fons fontium omnium malorum.

Sicut igitur antea ratio fuit imago Dei absolutissimaque & naturalis virtus, aut iustitia, & fons fontium omnium bonorum: ita nunc contrà eadem à satana à propria

*Ratio qd
per se
est*

propria culpa & iusta pœna maledictio neque Dei prorsus inuersa, est imago satanæ, & absolutissimum naturaleque vitium, ac originalis vniuersalisque iniustitia.

Quare & Luth. pronūciat iam ipsam naturam hominis esse non tantū ignorare Deum, sed etiam pessimè de eo sentire, eumque odisse ac detestari. Quod idem etiam Bucerum pronunciantem modò audiuius, nempe ipsam naturā nostram esse indomitam ferā perpetuò contra Deum & legem eius grassantē, eamque oportere denuò prorsus immutari. Passim omnino nostri Theologi, præsertim autem Lutherus, inculcāt ipsam naturam & rationem hominis prorsus hostiliter contra Deum grassari.

Sicut igitur suprā audiuius illā initiō diuinitūs inditam optimamque naturam & sanissimā rationem esse absolutissimā natiuāque virtutem & iustitiam: sic etiam contrā istam pessimam corruptissimāque hominis naturā & rationem à satana sic transformatā, esse absolutissimum vitium iniustitiamque inna-

DE PECCATO

tam minimè dubitandum est.

Sicut etiã illa natura ac ratio sana nullo modo est accidens quoddã, sed ipsissima atque adeò nobilissima substantia totius hominis: ita hæc quoque. Eadem enim prorsus natura ratioque est, quæ prius fuit, sed horrendum planè in modum ex imagine Dei in imaginè satanæ essentialiter transformata ac transfigurata.

Huius igitur pessimæ naturæ tâta est peruersitas, vt nō solū simus per eã procliues à labore ad libidinem, sed etiã toti in omnigena scelera præcipites ruamus, adeo que nitamur in vetitū, vt hæc ipsa nostra pessima natura nullis legibus ac pœnis domari aut saltem coerceri possit, verissimeque de ea dicatur: Naturã licet furca expellas, tamen usq; recurret. Et, *tam vaga profiliet frenis natura remotis.*

Hanc horrendam naturæ hominis peruersitatem copiosè D. Augustinus in libris de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 22. describit, cumque plurima hominū scelera & quã toti in ea ruant descripsisset, tanquam

tanquam monstrans eorum pessimam naturam, tandem concludit, Nonne hinc apparet in quid veluti pōdere suo pcliuis & prona sit vitiosa natura, & quanta ope ut hinc liberetur indigeat? Tali profectō forma eam Deus initiō non formavit aut effigavit.

Ostendi suprā ex collatione bonæ naturæ brutorum, qua illa rectè suis functionibus in suo vitæ genere versentur, Deoq̄ue serviāt, posse cōmodè ratiocinando cognosci illam multō præstantiorem ac planè diuinā hominis naturam, qua uti creatori suo sanctissimè militaret, instructus fuit: quamq̄ue postea non tam amisit, quàm prorsus in contrariam formā imaginemq̄; transformatā (proh dolor) nimium perniciosè retinuit.

Eandem verò supremæ rationis aut animæ rationalis erga Deum naturam potes facilè vel etiam ex solis externis sensibus agnoscere, qui licet & ipsi mortem maledictionemq̄ue Dei senserint, tamen minus quàm illa corrupti tantū adhuc bonæ naturæ reliquum habent, ut oculi & intelligant delectenturq̄ue

luce, & præstantibus coloribus ac lineamentis, tanquam suo vero obiecto, & aures concinnis sonis, gustus saporibus, olfactus odoribus, & denique tactus conuenientibus obiectis. Sic sanè etiam anima rationalis sua diuinitus increata natura delectata fuisset creatore, tanquam propriissimo suo obiecto, cuius ut imago ac ceu speculum esset, toti rerum naturæ ipsum repræsentans, condita fuerat.

Eandem animæ rationalis naturam aut summam virtutem erga Deum possis conijcere etiam ex inferioribus obiectis & actionibus eiusdem animæ, ut ex œconomicis, politicis & philosophicis. In quibus, licet etiam valde sit corrupta ac immutata deformataque, tamè plurima sapienter præclareque efficit.

Simile quid aut etiã centuplo perfectius de eius ingenita natura aut summa virtute iustitiaque erga Deum cogitemus, ad quam proprie tanquam suum summum decus ac munus teste ipsomet opifice condita, formata & (ut Apologia loquitur) effigiata fuerat.

Ex

Ex ista etiam ipsa inferiorum potentiarum animæ tristi deformatione cum videamus vnâquamq; tantò magis corruptam esse, quantò vel ipsa est præstantior, vel etiam circa melius obiectum versatur, cogitare possumus, quàm tetra ac planè ineffabilis corruptio seu potius in contrarium transfiguratio primæ ac summæ illius naturæ, aut absolutissimæ connaturalisq; virtutis animæ rationalis seu liberi arbitrij, in contrarium seruire arbitrium teterrimumq; vitium aut abominabilem naturam, per illam horrendam ruinam mortemq; consecuta sit.

Sed obstant hîc multorum intelligentiæ in hac ardua & obscura materia plura: primùm verò & præcipuè, post vocis peccati imperitiam, aut certè inconfidentiam, de qua supra, quòd non intelligunt aliam veram mutationem nisi istas duas physicas, quarum altera fiat per accidentium alterationem, altera per totalem prioris substantiæ mutationem, ita vt prior planè in nihilum redigatur, & prorsus nouum, indiuisuum, diuer-

sumque à priori generetur. Quare intelligunt illi tum iustitiam originalem, tum etiam peccatum aut iniustitiam originalem esse tantum quoddam accidens inherens in anima, quod accedat & recedat, operante satana aut Deo, sine vlla formæ substantialis cordis aut animæ rationalis immutatione aut regeneratione.

Sed si attenderent, possent profectò contra istam suam opinionem animadvertere esse quandam substantiæ semi-corruptionem, etiam in rebus physicis, ac in quotidianâ experientia, inque rebus in nostris manibus versantibus: vbi summus gradus substantialis bonitatis corrumpitur, remanente adhuc illa ignobilior vita ac parte, eodemque indiuiduo permanente, sicut supra multis exemplis præsertim membranæ aut epist. declarauimus. Sic Paulus (vt ex Scriptura exempla proferamus) 2. Corinth. 4. dicit externum suum hominem corrumpi. sed internum magis ac magis vigere, loquens nimirum de suo corpore & vita corporea paulatim in deterius tédente &

& depereunte. Sic & Saræ matrix & Abrahami corpus emortuū dicitur, quia optimum temperamentum erat iam aqueum ac terrenum, seu phlegmaticum aut melācholicum, nobilissimusque vigor ac vis gignendi & omnium partiū corporis erat planè extinctus. Quæ quidem corruptio pertinet reuera ad substantialem interitum nobilissimæ partis, etiāsi totalis abolitio aut interitus nondum fuerat factus. Sic & Luth. super Genes. 3. disputat, nos mox inde ab utero matris mori incipere.

Tales corruptiones substantiales fiūt interdū in vino, vt iam incipiat esse vappa, aut acetum, aut etiam aliquis alius liquor: nec tamen adhuc planè interierit, inuersumque sit vinum: cui substantiali corruptioni interdum exercitati artifices maturè occurrēdo resistere possunt. Sic etiam sæpissimè in homine nobilissimi spiritus aut sanguis corrumpuntur sine extrema inuersione aut quasi abolitione: cui tamen malo periti medici tēpestiuè occurrentes, restituunt eas hominis partes in integrum.

Quis dubitat eiusmodi grauissimam mutationem substantiæ corporis quoque in Adamo in primo lapsu factam (quod etiam Luth. copiosè ac sæpius in Gen. affirmat) vt sit optimus ille vigor, omnesque humores, ac veluti flos vitæ ei ademptus, & contraria pessima natura, pessimumque humidum & calidum radicale sublecutum: cum etiam post lapsum intelligamus subinde fragiliorrem & deteriorem substantiam in hominibus, atq; adeò etiam in brutis plantisque succedere, quod omnes intelligentes, & attentè naturam considerantes, non tantùm docti, sed etiam indocti animaduertunt & testantur.

Sic multo magis corpora nostra mutabuntur in resurrectione non solùm in accidentibus, sed etiam in substantia: quandoquidem non solùm amittent istas physicas, & quidem naturalissimas proprietates, & omni alimento generationeque abstinebunt, viuendo planè angelorum vitam: sed etiam instar solis ac stellarum fulgebunt. Cum morbus exugit exiccatque aliquem extremè, nihil

*Et in primis
vultu subter
corps in
vultu*

Ad hunc.

hinc ibi de substantia mutatur aut aboletur, cum in bene prius habito corpore penè omnis caro & etiam boni humores ei depereant, ut iam tantum cutis semiarida ossa legens, cum anima male hærente supersint? Aut cum denuò Dei beneficio restitutus homo pristinae valetudini firmitatiq; bonis carnibus succisq; ac spiritibus repletur? Nihil ergo peregrini fictiq; afferimus, cum dicimus posse fieri mutationem substantia, sine extremo individui interitu.

Quotidie nobis labore & etiã naturali calore deperit absumiturq; substantia, & denuò alimentis sarcitur restituiturq;.

Tales nobilissimæ partis & gradus mutationes fieri videmus etiam in arboribus, tum in bonam, tum in malam partem, qua similitudine Spiritus sanctus istam ipsam nostram transmutationem declarat, dum dicit nos fuisse bonas arbores, & mites frugiferasq; oleas, mutatosq; in pessimas arbores, & oleastros: item ex optima vite mutatos esse in labruscas: quam Paulinam similitudinem oleæ ac oleastri etiam Ire-

næus inculcat.

Videmus ergo aliquas arbores aut alias plantas, præsertim autem vites, humanum cultum desiderantes, si eo destituantur, sylvestrescere, & quasi planè alias fieri ac degenerare: & contrà de quibusdam sylvestrib. si transplantètur, aut rectè excolàtur, planè fieri mansuetas & frugiferas, ferreque etiam fructus longè alios ac meliores à prioribus, ut Virgilius inquit:

Tamen hæc quoque si quis, &c.

Exuerint sylvestrem animum cultuque frequenti,

In quasunque voces artes haud tarda sequentur.

Quam similitudinè Paulinam ab olea & oleastro sumptam etiam Irenæus tractat, quæ est certè substantialis quædam mutatio.

Verùm de hoc corruptionis substantiæ genere antea copiosè in libello de Corruptione substantiæ dixi: sic cogitemus etiam in anima nobilissimas substantialesque potentias in suo summo gradu, quo præsertim Deum intuebatur,

Ad Reg.

tur, essentialiter corruptas esse, & in contrariam pessimam formam aut imaginē satanæ transformatas, vt lux intellectus cernens Deum, sit versa in tenebras errorū, & voluntatis ingenitus amor Dei, sit conuersus in atrox odium eius.

Cū igitur videamus quotidiana exempla mutationum substantiæ præsertim optimæ & præstantissimæ formæ, sine extremo interitu rei, seu vt nihilominus idem indiuiduum remaneat: cur dubitamus, neque Scripturæ credere volumus, etiā essentiā rationalē potuisse in illo summo suo gradu aut (vt ita dicam) flore, quo cum Deo egit, ita mutari, vt nihilominus idem indiuiduum remaneret, licet horribiliter in ipsa substantia deformatum & transformatum.

Verū huius ipsius substantialis corruptionis animæ habemus illustre & planè conspicuum exemplum in Nabuchodonosor: cui licet alioqui summus gradus formositatis animæ, seu imaginis Dei, sicut & alijs omnibus hominibus adēptus esset ob primum lapsum: tamen ob noua peccata insuper iusta

Dei vindicta etiam ille inferior & cum alijs communis ei abreptus fuit, vt septem mensibus fuerit mirabili modo penè prorsus in brutum transformatus, ita vt & in corpore haberet plumas & ungulas aquilarum, & pasceretur herbis, sicut bos, & præterea omni cognitione priuatus esset etiam communis hominum vitæ nedum spiritualis. Vnde liquidò apparet, eum non tantum in corpore fuisse brutum animal, quod ipsa externa species ungulis & plumis vitæque pecuino abundè testata est, sed etiam in anima, donec ei denuò restituta est recta ratio, vt clarè in Scriptura habetur: & tamen adhuc idem indiuiduum remanserat. Sicut igitur videmus eius corpus animamque rationalem, quoad hanc politicam vitam, fuisse mutatam, & tamen idem adhuc corpus fuit eademque anima: sic cogitandum est omnes homines in illo summo gradu amisisse nobilissimam substantialemque formam animæ, quæ fuit imago Dei, eamque fuisse transformatam in contrariam imaginem satanæ: nempe sub-

stan-

stantialiter transfigurato in eo gradu intellectu & voluntate: sicut, inquam, hic sapientissimus rex etiam secundum gradum nobilitatis aut formę hominis, quem omnes homines post lapsum retinuerunt, amiserat: ita statuendū est nos omnes illum primum gradum formę amisisse, ac in eo essentialiter mutatos esse.

Sed in primis conspicuum exemplū est in diabolis, qui etiam magis substantialiter trāsformati sunt ex imagine Dei & angelis lucis in istam horrendam larvam & angelos tenebrarum, & tamē sunt adhuc planē eadem indiuidua. Nō est prior substantia illorum prorsus in nihilum redacta, nec est in eis prorsus noua substantia creata, sed tamen sunt horribiliter transfigurati, vt probabiliter pingantur horrenda ac planē monstruosa specie, cum antea tam elegantem speciem habuerint, vt nunc non immerito boni angeli per speciosissimos pueros exprimantur.

Eadem ratione cogitemus animę nostrę metamorphosin, quam iste pater

corrupti generis humani, & præpotens Deus huius seculi, vt eum Paulus appellat, effecit, permittente iusta Dei ira ac iustitia ob nostrã inobedientiam ac apostasiam à creatore nostro, qui nos initio tam speciosas creaturas lucis creauerat formaueratque.

Quid aliud quæso tãdem potest esse in diabolo peccatum aut iniustitia originalis, & fons omnium malorum actiõnũ prauorumq; operũ, quã illa ipsa eius pessima mēs, pessimusque animus, quatenus est substantialiter transformatus ex imagine Dei in contrariam imaginem? Num dicemus præter eius illam spiritualem inuersamque substantiam etiam aliquam aliam rem ac vim, quæ sit tam viua & operosa, in eo esse? Eadem prorsus ratio est nostræ animæ rationalis, etsi non est planè tanta corruptio, sicut etiam inter ipsos dæmones alij sunt alijs deteriores. Quid etiam aliud in eis dicas esse corruptionem aut deprauationem, nisi illam ipsam pessimam tenebricosamque ac infernalem formam ipsorum?

Mihi

Mihi quidem tum Scripturam tum experientiam cōsideranti nullū planè dubium est, istam ipsam originalem malitiam aut veterem Adamū quotidie magis in improbis & incredulis augeri, & rationalem animā in eis magis peruerſi: sicut etiam contrā piorum nouus homo, imago Dei, aut inhærens iustitia, formate eum spiritu S. quotidie crescit, donec perueniat in virum perfectum. Hoc enim est quod Scriptura dicit eos, qui detinent veritatē in iniustitia, tradi in reprobum sensum, vt nihil non flagitiorū ac turpitudinum patrent ac probent, à quibus alioqui cōmunis vitæ homines, etiam infimæ fæcis, rustici aut plebei abhorrēt. Quod accidisse Ethnicis Paulus Rom. i. testatur. Fit verò id præcipuè in hostibus Christi & Euangelij, præsertim ijs, qui aliquando veritatem agnouerant, sicut & in magis vtriusq; sexus. Tales enim septem deteriores cacodæmones occupant, fiuntque illorum posteriora peiora prioribus.

Experientia testatur tales etiam ipsas naturales notitias amittere, distortissi-

moque ingenio esse, non posse rectè ratiocinari in rebus religionis, omnia malitiosissimè cauillari, peruersissimasque cogitationes habere. Eiusmodi etiam in fanaticis quibusdã, & alijs illustria exempla cernuntur. Sic Paulus dicit homines corruptos. & reprobos circa fidè proficere in deterius. Et alibi ait veterè hominem corrumpi per cupiditates. Sic 2. Corinth. 4. dicit Deum huius seculi excæcasse mentes incredulorum, ne accipiant Euangelium. Huc pertinet dicta de induratione.

Licet enim omnes nascamur præditi cæco & adamantino corde : tamen ista originalis innataque cæcitas & peruersitas quotidie crescit, operante potenter isto Deo huius seculi, & quotidie cor aut animam rationalem talium hominum magis deformante. Sicut igitur exedificatur in bonū, & crescit quotidie, magisque & vehementius imagini Dei cōformatur nouus homo in pijs: ita contrà vetus Adam, seu humana corruptaque ratio, in impijs quotidie magis à diabolo deformatur, & conformatur

naturæ imagini ipsius.

Huc faciunt etiam communia dicta ab experientia sumpta, ut est, aliquem quotidie magis obbrutescere, ut Latini loquuntur: aut sicut Itali dicunt, aliquem indiabolescere. Eadem facit etiam Græcus versus: Si cum malis versaberis, amittes etiam id mentis quod habes. Eò facit quòd poetæ finxerunt homines verti in varia bruta: & Cicero dicit, malis opinionibus & moribus naturam ipsam extinguere, nempe quæ scintillæ adhuc de imagine Dei reliquerant.

Manifestum igitur est diabolum in incredulis subinde magis mentem ipsorum tum excæcare, ac diris tenebris deformare, tum etiam eorum voluntatem quotidie reddere peruersiorem & induratiorem.

Talis igitur horrenda excæcatio intellectus & extrema peruersio voluntatis non sunt habitus aut accidentia philosophica: sed iste ipse præsens huius seculi Deus illos, permittente iusto iudicio creatoris, magis ac magis pervertit, & sibi cõformat: quos perditissimos

homines & à fatana in suam ideã quasi transfiguratos, solemus diabolos incarnatos non sine causa vocare.

Cùm igitur videamus in impijs intellectum ac voluntatem quotidie magis in imaginem istius ipsorum Dei essentialiter transformari, substantialesque potentias animæ rationalis, nempe intellectum ac voluntatem inuerti, & tamen idem indiuiduum permanere: cur dubitamus etiam initium aut (vt ita dicam) natiuitatem ac infantiam veteris istius Adami sic substãtiali peruersione, aut quasi obbrutescentia, & veluti quãdã indiabolatione accidisse, neq; tamẽ propterea nouam prorsus animam conditã esse? Sequitur etiã hinc illam ipsam distortissimam & iã monstruosissimã mentẽ, esse nostrã originariam iniustitiam.

Contemplemur istam horrendã rerũ naturæ mutationem aut transfigurationem in deterius vel in ipsa nostra parente terra quam pedibus calcamus. Cui Deus statim initio ita bis maledixit, maledicendoque eius substantialem formam præsertim in eius intima natura

aut

aut bonitate penitus immutauit, vt pro optimis frugibus, quas sponte nullo cogente aut ferente, tulisset, postea quantumuis culta, spinas, tribulos, lolium & zizania proferat.

Quin etiã postea sepe minatur Deus Israelitis, se mutaturum terram eorum fluentẽ lacte ac melle in terram falsuginis & exustam. Quod etiam factõ ipso perfectum esse testatur Psal. 107. cũ inquit: Qui ponit terram fructiferam in falsuginem, ob maliciam eorum, qui habitant in ea. Et rursus ibidem etiam de sanatione aut immutatione terræ in bonam naturam loquitur. Sicut multi non immeritò sentiunt, Germanicum solũ & aerem diuinitus melius factum, præ eo, quod veteres scriptores quale olim fuerit, narrant.

Quare & qui hodie peregrinantur versus Hierosolymam, negant esse vllũ vestigium tam bonæ fertilisq̃ terræ, vt olim fuisse in Scriptura describitur: sicut Lutherus de ista ipsa essentiali maledictione & immutatione terræ differens copiosè, simul de quodam Stol-

bergenſe comite refert, qui ſuum ſolū illi Iudaico longè prætulit. Similia etiam de alijs locis olim fertiliffimis leguntur. Tale quid poſſis etiam de Græcia olim frequentiffima opinari. Cyprus olim fuit integrum regnum. Creta centum habuit vrbes, nunc vix decem alere poteſt.

Ibi igitur manifefiſſimè cernitur mutatio ſubſtantialis formæ optimæ in peſſimam, ob peccata & iuſtam creatoris maledictionem: & tamen idem indiuiduum locorum remanet, nec vel illa prior bona terra eſt aliò veſturis tranſlata, vel alia aliunde eò importata. Quod ſi iuſta ira maledictioque ac vindicta Dei tantam mutationem effecit in iſta innocente terra, omniumque noſtrūm matre, quam peccator homo calcat ſimul & comedit: quid non mutationis cogitandum eſt factum eſſe per ſatanā ac poenam Dei in terra calcante, id eſt, fonte homine: quī tanto malo cauſam præbuit, cuique Deus etiam magis iratus eſt maledixitque, & in quem ſatan quoque centuplo furentius ſæuijt, eūque ſibi

sibi conformare est conatus, quàm in ipsum mortuū solum? Profert in hoc genere idem vir Dei præclaris. sentētiam, inquiēs: Maledictio Dei mutat res optimas in pessimas.

Palpabile ergo exemplum cernimus horrendæ mutationis & iræ Dei, quomodo ipsa natura ac substantia, præsertim formalis, idq; potissimū in suo nobilissimo gradu ex optima in pessimā mutari possit, & tamen idem individuum verè permanere: sicut idem affirmat videri serpentem fuisse pulcherrimū erectumque animal, & iam in istud reptile maledictione Dei transmutatum.

Habes ibi etiam perspicuam picturā mutatæ originalis iustitię in iniustitiam: nam pinguedo illa naturalis terræ qua omnis generis bonas fruges protulit, fuit veluti bonitas, aut iustitia quædam illius soli, qua Deo & hominib. probatum, laudatum, vtileque fuit. Contrà illa falsugo & sterilis arenositas, in quā mutata est illa pinguis natura indolesq; soli, est eius innata aut natiua malicia seu iniustitia, ob quam ab omnibus re-

prehenditur, omnibusque est noxia.

Sicut enim in tali solo illa intima natura optimumque ingenium, & veluti quædam naturalis pinguedo, quæ propriè fuit causa tantæ fertilitatis, planè adempta est, & pro ea successit contraria quædam ficcitas & falsa exustaque arenositas: seu illa optima forma naturæque, & ceu anima illius pinguiissimi soli mutata inuersa que est, iusta ira & maledictione Dei in hanc foedam noxiamque maciem pessimamque naturam: ita etiã omnia huius calcantis terræ in suo summo optimoque gradu, inque sua illa optima natura indoleque, aut ingenio, miserandum ac horredum in modum ex optima forma in pessimam inuersa est. Eadem mutatio substantialis formæ supra etiã per illas tres scriptiones aut epistolas abundè est declarata.

Vt verò hic aliquid obiter moneam, meo iudicio valde vtiliter concionatores possent rudiores docere & admonere, utrum ipsum bonum malumque solum, eiusque bona ac mala germina fructusque ceu quandam sui picturam

con-

contemplando, discerent integram & etiam corruptam naturam hominis agnoscere: ex eodem enim lapsu & ira Dei utrūque istorum quadam ratione, nostra tamen culpa, prouenit, nostrāq; terram per illam nobis Deus ante oculos depinxit, tum etiam ex brutorum sūperstitis bonæ naturæ, prudentiæq; consideratione discerent, quantam quāq; diuinam sapiētiā ipsi amiserint, vt iam centuplo minus suo officio ipsis brutis fungantur fungi que possint. Sed ad propositum.

Nihil ergo absurdi, noui, peregrini aut Manichæi delirij afferimus: sed quod tum ex Scriptura liquidissimè probatur, tum etiam in ipsa communi experiētia exemplis que cernitur, cum dicimus tā tristem mutationem substantiæ hominis factam, remanente nihilominus eodē indiuiduo, quod tamen, sicut Lutherus præclarè pronunciat, vix cadauer prioris sit, vt & anima rationalis, que antea fuit imago Dei, que est verè substantialis lux ac sanctitas, seu originalis iustitia, optima que illa natura, iam sit versa in

satanae horrendam larvã, pessimamque naturã, quę est ipsissimum originale peccatũ, seu iniustitia proferens omnia actualia peccata aut iniustitias. De hac horrenda mutatione hominis etiã veteres intellexerunt dictum Psalmi 49. Homo, cum in honore esset, nõ intellexit: iumentis factus est similis. Quod dictũ lyra exponit, quòd in honore esse, sit imaginẽ Dei habere, quodque ea subtraheta, homo nihil differat à brutis. Augustinus quoque affirmat per peccatum esse mutatã ipsam naturam. De fide ad Petr. cap. 23.

Atque hac explicatione primũ obstaculũ de mutatione tantũ duplici amotum esse confido, mōstrata etiam tertia immutatione, quę corrumpit tantũ nobilissimã substantiam, remanente ignobiliore & eodem individuo. De qua vide etiam duo priora scripta, alterum in Cl. 2. alterum de corruptione substantiæ cum disput. Vvit. editum.

Secundò obstat multorũ intellectui, quòd cum audiunt vocem substantiæ, plerunque intelligant illam ignobilior

rem

rem ac crassiorem partē hominis, nēpe materiam, nō cogitantes formā, quæ est multo nobilior substantiæ pars, ut quæ det ipsū esse rei, & in ea ipsa esse partes aut gradus alios alijs nobiliores. Quam substantiam in hac controuersia de immutatione naturę hominis in primis intelligi necesse est. Illa enim potissimum oli pulcherrimè formata, & Deo in suo summo gradu liberi arbitrij conformata, fuit ipsa imago Dei & iustitia originalis: eadēque nunc in eodē gradu inuersa, est imago satanæ & iniustitia originalis.

Verūm de hac duplici essentia, materiali ac formali, in edito tractatu in secunda parte Clauis, & etiā in præcedentibus, satis dictū est, diceturque etiam postea per occasionem alias sententias exponendo. Nunc consideremus rem ipsam aliquanto propius. Quò enim tanto magis hæc obscura menti nostræ materia intelligi possit, cum alioqui valde utilis sit, proponā eam veluti in illustri & conspicua pictura coràm spectandam.

Contemplemur igitur vultū alicuius elegantis iuuenis, aut iuuenulę, vt Absalonis, Achillis, Nerei, aut Helenę: ibi sanè illa pulcherrima species certè est substāialis forma aut substantia formalis illius vultus, vt quę det ei ipsum esse rei. Numeremus autem sanè quinque partes eius pulchritudinis aut formę, quę sunt, primò materia proxima: id est, talis caro, qualis vnicuique parti cōuenit: secundò elegans singularū partū formatio: tertio illarum inter se conueniens proportio: quartò apta partiū dispositio: quintò & denique conueniens singulis partibus color & nitor. Species igitur elegantissima illius iuuenis istis partibus cōstans annon substantia est? Certè non est accidens.

Iam si illam elegantissimam faciem deformes, & in aliquā monstrosam specie transfigures, mutatis vel omnibus hisce quinque, vel plerisque partibus, pulchrā illam faciem constituentibus, sicut morbi sępe vultum hominis deformant, item potationes, cicatrices, concelerata quoque cōscientia, atq; adeò

tri-

tristissima infirmitas, vel etiam senium: sicut cum decrepita Helena contemplanis speculum quæsiuit, cur bis rapta fuerit: aut etiam sicut pictor aliquis faciem antea elegantissimè expressam foedissimè deformare, & in monstrosam aliquam speciem perfacile trãsmutare posset. Talis, inquam, deformata monstrosa que facies Helenæ, Hectoris raptati, Aeneæque; apparentis, aut alterius alicuius prius elegantuli, an non etiã forma substantialis aut substantia formalis illius vultus est? Et licet multum sit mutatus ab illo, vt Virgilius exclamat, tamen idem indiuiduum vultus est. Sic & mutari possunt res substantialiter aliquousque, & tamẽ adhuc idem indiuiduum remanere.

Tale quid etiã esset, si quis optimus fictor imaginẽ pulcherrimam ex cæra aut luto finxisset, & eo recedẽte superueniret inimicus homo, superseminator zizanix, & faciem illius, depressione nasi, ampliacione oris, distorsione labiorum, magnitudine dentium, toruitate igneorum oculorum, & similibus deformaret: ibi esset quidẽ aliquo modo ea-

dem statua, & tamen pro elegantissima forma successisset planè monstrosa, nec amplius illum formosum exprimeret, cuius causa ficta fuerat, sed alium aliquem monstrosum.

Porro sicut illa prior formosa facies erat eius quasi quædam bonitas aut iustitia: sic nunc contrà hæc deformis tetraque forma est eius quædam malicia, iniustitiaque innata, qua omnibus improbatur.

Tale quid cogitetur etiam in illa angelica speciositate animæ, initiò ab omnium artificiosissimo opifice ad seipsum exprimendū efficta ac expressa, quæq; tum ipsum ad sui ardentem amorē allexit, tum illū verè contēplata est, ac cū eo sanctissimè egit, tum vicissim ab eo, tanquā à benignissimo patre dilectissima filiola, exolculata est. Ea igitur ipsa pulcherrima forma, rectissimaque sanctæ ac viuæ legis inscriptio, qua Deus hominem in creatione formavit, certè substantialis forma, aut formalis substantia eius fuit, vt initiò abundè ostensum est.

Eum

Eum ipsum vultum animæ, Deum contemplantē, satan nefariè inuertit, transformauit aut transfigurauit in suam horrendam laruā, sicut antea in semetipso eandem Dei imaginem, non sine iustissima ira, efficaciq̄ue maledictione ac pœna Dei, transfigurauerat. Ea igitur ipsa noua monstrosa q̄ue species faciei animæ, an' non etiam substantia formalis eius est? Et licet idem vultus sit, si cōsideres indiuiduum: tamen bone Deus quantum est forma ipsius mutata ab illa priore & speciosissima?

Sicut verò prior illa angelica, aut etiā diuina facies animæ, qua Deum ipsum lucidissimo intellectu rectè agnoscebat, & integra perfecta q̄; volūtate ardēter amabat, quamq̄ue Deus vicissim vt valde bonā diligebat, erat hominis iustitia originalis, & mater ac fons seu officina & thesaurus omnis recti officij ac operis erga Deum & proximū: sic nunc vicissim ista satanica & planè mōstrosa facies, ac horrenda larua animæ distorti intellectus, peruersæq̄ue voluntatis, in quā ex illa priore facie ab ipso Deo

seculi iusto iudicio maledictioneque creatoris transfigurati sumus, est nostra originalis iniustitia, aut peccatum, materque ac fons omnis pravi officij ac operis contra Deum, & proximū, & nos ipsos.

Hanc ipsam tum formosissimam, tum etiā monstruosissimā faciem animæ rationalis Scriptura cor vocat: quia in corde animæ rationali sedem tribuit. Non sine causa autem voco faciem animæ: quia sicut licet in toto corpore hominis speciositas sit, tamen præcipuè ea in vultu relucet, & eo maximè cum omnibus agimus: sic summū gradū animæ rationalis, nempe ipsum liberum arbitrium, quo illa cum Deo egit, eum re præsentavit, eumque contēplata & (ut ita dicam) exosculata est, faciē eius voco, licet tota sit diuinissima creatura. Atqui ea (proh dolor) iā in ea ipsa nobilissima sui parte vel maximè deformata & monstrosa effecta est.

Multi concedunt substantiam animæ esse corruptam, esse destructam, & illā ipsam destructionē esse peccatum, aut
iniu-

iniustitiã originalẽ : sed illud ipsum malum esse substantiam, concedere non volunt. Verũ illi deberent expẽdere, ibi voces istas corruptionẽ & destructionẽ, nec actionẽ nec abstractũ posse significare, sed illã ipsam nouã monstrosamq; formã aut laruam animẽ, in quã ex prior angelica, per illam operationẽ satanæ, puniente simul hominẽ Deo, transfigurata est, sicut Paulo 1, Corinth. 16. vox Corruptio clarè idem, quod caro & sanguis denotat.

(Sepe isti comparant originalem destructionem hominis cum ruina domus, & vocant eum ἐρείπια ruinas ac rudera. Cogitent igitur, annon illa destructio substantialis formæ domus ei nihilominus nouã quandã tristissimãq; formam ruinarum inducat, non minus, quã si (sicut suprà ostendimus) deleta pulcherrima scripture viuæ legis Dei, tristis quædã legis satanæ exaratio substitueretur.) Et an quid ibi ruina ac destructio aliud significet, seclusa notione actionis & abstracti, nisi illam ipsam ruinofam & lachrymosam speciem semidi-

rutæ domus, quæ per illam euersionem iam effecta est. Certè est nouum quoddam esse aut essentia illarū ruinarum, multū diuersa ab ea, quæ prius fuit eiusdem optimè formati ædificij. Nemo sanè illas ruinas amplius vocabit speciosissimā domum aut palatiū Salomonis, Semiramidis, aut Priami, nisi fortè æquiuocè, aut abusiue.

Sicut verò illa ipsa elegantissima species domus fuit quasi quædam eius natia iustitia, id est, id quod in ea fuit maximè laudabile, & quo maximè hominibus prodesse potuit: ita nunc contrà illa eius deformis forma & tristis ruinarum species est eius quasi innata iniustitia, id est, id ipsum, quo illa & aspiciētes offendit, ab eisque improbatur, & nulli planè quicquam boni aut cōmodi præstare potest: sed potius lædit homines, si qui ibi agere aut versari velint, vt cunctitales ruinas oderint, fugiant ac deserant.

Prosper originale peccatū & porro instaurationem describens dicit,

Vasq; nouū ex fracto fingens virtute creādi.

Iam

ORIGINALL

Iam considera, annon vas fractum non minus retineat aliquam figuram essentialem, quæ sit illius substantialis forma, quàm illud prius integrum? Verùm nos sumus non solum vas fractum, sed teste Paulo etiam vas turpissimũ, ac ad ignominiosissimum usum transformatum, & refectum ex vase gloriæ: sicut si quis pulcherrimum regis poculum in turpẽ matulam cõuerteret. Illud verò ipsum deforme vas, nihilominus habet suã quãdam essentialem formam multũ priori dissimilem, vt bene possis exclamare:

Heu quantum mutatus ab illo?

Illa verò ipsa eius deformis essentia vsusque est id, quod in eo vituperatur.

Quoniam verò ipsemet Spiritus sanctus pios & impios depingit per vasa honoris & ignominie, cogita si quis prepotens rex idemque insignis artifex, sibi effecisset speciosissimum & artificiosissimum poculum, quod ille in sua mensa sumeret veluti in delicijs haberet, & cõtemplaretur, & aliquis inimicus homo, latenter accedens, id foedissimè cõquassaret, & aliqua etiam defringeret: annò

illa triftis inuerfio aut corruptio deprauatioque perinde effet fubftantialis eius forma, ficut fuit illa prior fpeciofa, ficut etiam rex prius ob idipfum tantopere dilexit illud poculum, quia fuit tam fpeciofum: ita iam ob illam ipfam triftiffimam formam, aut deformitatem illud odit, nec vult amplius afpicere. Non minus illa in tetra larua decrepitæ Helenæ, ob quam omnes ab ea abhorrebāt, erat eius effentialis forma faciei, quam illa venuftiffima fpecies, ob quam eam prius omnes proceres Græciæ ambiuerant.

Omnis omnino corruptio, deftructio & ruina, tum priorem fubftantiale formam fi non prorfus, at certè aliqua ex parte violat (prout magna corruptio eft) & abolet, tum nouam fuperinducit, feu nouum quoddam effe in eo fubiecto efficit. Et hoc ipfum eft, quod vocamus imaginem fathanæ in iam deftructo fubuerfoque homine.

Cum hac verò comparatione deformatæ & transformatæ faciei & ruinatæ domus cōuenit, quod fuprà audiuius ex Apologia & Thoma, noftrisq; Theologis,

logis, peccatum aut iniustitiam hâc esse defectum seu priuationem iustitiæ originalis aut imaginis Dei, & insuper positium malum noui habitus, aut formæ, & denique inordinatam partium animæ dispositionem, seu ἀταξία, inordinationemque, vt Augustini verbo utar, & cum illa abolitione optimæ scriptio- nis sanctæ legis nouæque tristi inscri- ptione.

Ex hac quasi conspicua pictura cre- do tum rei ipsius naturam, tum etiâ sen- tentiæ nostræ veritatem liquidò perspi- ci posse, tum item animaduerti etiam illorum propria verba ac dicta, qui à nobis dissentire putantur, si modo re- ctè intelligantur cum nostra sententiâ ma- xima ex parte consentire, modò dilige- ter quis ac in timore Dei omnia candi- dè expendat.

Verùm quoniam aliorum quoque sententias etiam diligentius expé- disse, ac cum nostra contulisse plu- rimùm proderit, non tantùm ad rei illu- strationem, sed etiam ad cōstituendum consensum inter fratres, fouendamque

concordiam in domo familiaque Christi: ideo etiam fusius de hac ipsa re agā, liquidoque ope Christi ostendam, aliorum etiam præcipuorum doctorum definitiones ac sentētiās de originali peccato, si modò rectè intelligantur, cum mea sententia in hac disputatione consentire, nec me quicquam absurdi afferre.

Vsi sunt multi hoc tempore Theologi in descriptione originalis iustitiæ, & iniustitiæ aut peccati, vocibus quibusdā partim actionem significantibus, vt est agnoscere ac ignorare, diligere ac odisse Deum, dubitare de eo: partim abstracta notantibus, vt est notitia, fides & dilectio, ignoratioque ac odium Dei, cæcitas, tenebræ, caligo, corruptio, morbus, labes, ruina, defectus, concupiscentia, inordinatio (quæ tria vetera sunt) & similibus pluribus, quibus tamen more Scripturæ omnino etiam ipsa eorū subiecta ipsasque subiectorum formas notarunt, nō minus quàm ego in meis descriptionibus.

Quod vt liquidò pateat, inspiciatur
Apolo-

Apologia Augustana, vbi Theologi, qui vtrūque illorum scriptorum de communi consensu confecerunt, affirmant contra malè intelligentes se per illas voces virtutum ac vitiorum, seu etiam abstractorum actionumque, quibus originalem iustitiam ac iniustitiam descriperunt, intelligere non tantum ipsas virtutes ac vitia, sed etiam ipsas bonas malasque vires homini penitus insitas, quibus illæ virtutes aut vitia illa præstentur.

Dicunt expressè iustitiam originale esse non tantum agnoscere ac diligere Deum, sed etiam ipsam integritatem, aut rectitudinem naturæ, potentiam, vimque ac vires, quibus ista homo præstare potuit. Quid autem illæ vires aliud fuerunt, nisi ipsamet recta ratio, seu integer sanusque intellectus & voluntas, seu ipsamet anima rationalis, eiusque liberum arbitrium? Dicunt etiam istam sapientiam ac iustitiam originalem fuisse effigiatam in homine, statim in ipsa creatione.

Sic & contrarium malum dicunt omnes esse vim & internam immundiciæ

corruptæ naturæ ad omnia vitia incli-
nantem: dicunt item se per vocem con-
cupiscentiæ intelligere perpetuam cor-
ruptæ naturæ inclinationem ad malum,
seque ea voce indicare ipsam naturam
nati corruptam ac vitiosam: denique
dicunt voce concupiscentiæ indicari pra-
uam conuersionem in superioribus vi-
ribus à Deo ad carnalia.

Quid autē sunt superiores vires, nisi
ipsamet ratio, ipseque intellectus & vo-
luntas? Quid hīc quæso significat praua
conuersio perpetuaque inclinatio in
superioribus viribus à Deo ad carnalia,
nisi talis iam natura, ingeniumque aut
forma animæ rationalis, quæ est ipsissi-
ma imago diaboli? In Germanica Apo-
logia præter defectum originalis iusti-
tiæ dicitur etiam: **Das alle vnser e sinn/
herz vnd gemüt wider Gott vnd
sein wort stehen.** Concupiscentiā esse,
quòd omnes nostri sensus, cor & ani-
mus perpetuò contra Deum & eius ver-
bum hostiliter directa sunt. Annon hæc
pessima quædam forma & talis natura
animi est? Plura Apologiæ dicta vide
mox

mox initio huius scripti.

Ex hisce igitur liquidò patet, Theologos præstantiores nostri temporis, omnino per illas actionum & abstractorū voces in suis definitionibus positas, intelligere ipsam corruptam naturam, viresque animę ad omnia vitia proclives, & ipsam naturam rationemque sic iam formaliter hostiliterque directam.

Post hoc solidū veritatis in hac parte fundamentum, obseruetur quoque, quòd etiam illi, qui sentiūt imaginem Dei in homine esse ipsam animam sanam ac integram intellectu & voluntate, quatenus initio Deo conformis condita fuit, illi, in quā, ipsi interdum describunt imaginem Dei per ista abstracta, quòd sit integritas, sanitas & rectitudo animę, sit lux in intellectu, & bonitas in voluntate, non id dicere volentes, quòd imago Dei sit vel abstractum quoddam, aut idea, vel etiam accidentia aliqua in essentia animæ. Sed ideo talibus locutionibus vtuntur, vt ipsam quasi nobilissimam formam essentię animæ in abstracto, sineque aliarum partium & subie-

Etæ materiæ consideratione ostendant, quam indicat Paulus postea vel maximè corruptam esse, cum ait: Renouamini spiritu mentis vestræ, Ephes. 4.

Exemplum illustre, aut etiam iudiciū evidens istius ipsorum sententiæ est, quòd dicunt iustitiam originalem esse conuersionem animæ aut voluntatis ad Deum, vt est in Saxonica repetitione Confessionis: vbi certè per conuersionē nec actionem, nec abstractum, nec etiā accidens intelligunt, sed ipsam conditā sanitatem aut integritatem animæ, aut bonitatem essentialē rationis, erga Deum optimè directam, eue conformatam, in intellectu & voluntate. Sic ibidem etiam contrā de originali iniustitia dicunt, quòd sit auersio animæ & præsertim voluntatis à Deo: eodem nimirum sensu ac ratione, vt modò de cōuersione dixi. Sic quoque Augustinus dicens, peccatum originale esse auersionem animæ ab incommutabili bono, intelligēdus est de corrupta & auersa à Deo natura, vt ipsemet sese declarat.

Vsi sunt illi talibus vocib. fortè etiam ideo, quia res vna ac eadem, cuius sunt vel plures partes, vel plura elementa, ex quibus cõponitur, vel etiam plures respectus, & denique quasi considerationes, si sic singula illa cogitatione veluti abstrahatur ab alijs aut partibus aut circumstantijs relationibúsue, tam tantò exactius perpendi ac examinari videntur.

Habent sanç (vt illud ingenuè confitear) interdum ista ipsa abstracta maiorem emphasim, quàm concreta. Sed qui non attendunt cauti que sunt, facilè ad accidentia aut etiam ideas aberrant, & fermè totam peccati accusationem à sese in solum satanam cum Heua matre nostra deriuant, sicut alioqui facere solemus in omnibus peccatis, vt si in proximum culpam reijcere nequimus in satanam eam conijciamus, cum nosmet culpare nobis que confusionem, Deo verò iustitiam tribuere deberemus.

Illi igitur ipsi, qui ita soliti sunt definire imaginem Dei in homine, per integritatè, sanitatè, lucem, bonitatem, con-

uersionem, & similes voces, nihilominus idem dicere voluerunt, quod ante alijs verbis ac definitionibus pronunciauerant, esse ipsammet animam rationalem sanam, bonam ac integram, radijsq; diuinis lucentem: vt ita illis accidentium aut abstractorum vocibus vel maxime ipsam integram sanamque substantiam complectantur. Hoc euidentis indicium veritatis, eorumque certae sententiae etiam in sequentibus candidus Lector obseruet, vt inde indicium faciat, certatque eos idem dicere, quod ego in meis descriptionibus istius iniustitiae.

Sicut vero iam ostendi pios & eruditos Theologos in descriptione iustitiae & imaginis originalis vt etiam vocibus abstractorum aut accidentium, aut actionum, cum nihilominus volunt dicere ipsammet sanam integramque intellectu & voluntate animam esse imaginem Dei & iustitiam originalem: sic etiam vicissim plane faciunt in descriptione imaginis diaboli, seu originalis iniustitiae aut peccati.

- Nam recentiores Theologi viri praestantes,

stantes, & rem ipsam non ignorantes, partim moti consuetudine Scholasticorum, partim vt indicarent pestem istam originalem diuersum quippiam esse à substantia animæ initiò creata, partim etiam vt tantò exactius, vbi malum hæreret (sicut & prius dixi) ostenderent, multùm vsi sunt vocabulis quasi actionem aut abstractum quodpiam significantibus, dicentes, originale peccatum esse corruptionem, defectum, inclinationem, cecitatem, caliginem, tenebras, auersionem à Deo, & similia: nequaquã tamen voluerunt vel abstractũ quid, vel actionem, vel deniq; accidens denotare: sed ipsam essentiã cordis, rationisq;, aut intellectus & voluntatis, sic malè iã formatam aut etiam deformatã: sicut aliàs se significantioribus dictis & vocibus declarãt, vt sunt caro, vetus Adam, animalis homo, corrupta natura, & similibus, quorum lōga, & multa, illustriaq; loca citauĩ in tractatu de hac materia in Clauē.

Bucerus p.m. coniungens in originalis peccatĩ definitione abstractum cum

subiecto, omnino necessario ipsam pessimam substantialemque formam indicat. Inquit enim contra Pigghium: Nos quidem (vt superius satis exposuimus) vitium & peccatum originale eam dicimus totius hominis prauitatem & perversitatē, qua rebelles Deo toti sumus, & mente & voluntate, & reliquis viribus quibus nimirum omnibus non auersi modo à Deo sumus, sed etiam aduersarij & inimici, &c. Similia habet in Ephes. Quid hinc totius hominis prauitas & perversitas, qua toti sumus à Deo auersi & aduersi, eique rebelles, mente & voluntate, aliud esse potest, quàm ipsa iam talis pessima forma cæcæ mentis, & corruptissimæ voluntatis, cordisque sic per originalem ruinam inuersæ, destructæ deformatæque?

Calvinus definit peccatum originale esse naturæ prauitatem ac corruptionem, ac mox exponēs se, dicit: Imò tota hominis natura quoddam est peccati semen: ideo non odiosa & abominabilis Deo esse non potest. Quæ profectò ipsissima ratio formaque peccati originalis

nalis est, & ipsam certè essentiam hominis pessimam describit.

Martyr quoque super Rom. definiens *peccatum* originale, eamq; definitionem explicans, non obscure id ponit in ipsa mala essentia hominis: dicit enim totum hominem corruptissimum esse, definit verò inquit: Est ergo peccatū totius hominis naturæ deprauatio à lapsu primi parentis in posteros traducta, & per generationem, &c. Et mox definitionem explicans inquit: In hac definitione omnia genera causarum habentur: pro materia aut subiecto habemus omnes hominis partes aut vires. Forma est earum omnium deprauatio, &c. En audis ei originale peccatū completi etiam ipsas hominis partes ac vires, quatenus sunt corruptæ ac deprauatæ. Verum huius scriptoris testimonium luculentissimum infrà adscribémus.

Heluetica quoque Confessio ante biennium edita, admodum emphaticis verbis originale peccatum describit, q̄ sit defectio à bonitate & rectitudine, quodque sit nativa corruptio, qua con-

cupiscentijs prauis immerfi, ac à bono auerfi, ad omne malum propenfi, pleni omni nequitia, diffidentia, contemptu & odio Dei, nihil boni ex nobis ipsis facere, imò ne cogitare quidem possumus. Quid obsecro ista tam grandia verba aliud significare ac pingere nobis possunt, nisi istam ipsam præsentem pessimam formam præsentis essentię naturęque hominis, præsertim cordis ac rationis: nempe quòd tales iam in illo sũmo gradu existamus, vt simus à Deo & omni iustitia auerfi, & ad contraria mala pronissimi, & quòd in omnes pessimas concupiscentias toti ruamus?

Definiunt etiam multi (vt etiam Repetito Saxonica facit) imaginem Dei & originalem iustitiam esse cõuersione voluntatis ad Deum: & cõtrà originale iniustitiam esse auersionem voluntatis à Deo. Quid ibi potest per locutionem conuersio volũtatis aliud intelligi, quã quòd sic bene initio anima fuit facta, fabricata & formata ac Deo conformata, vt eum verè agnosceret, eiusque amore ardentissimo sua natura flagraret, ei que prom-

præcipuè obtemperaret, eumque colere
posset inculpate? Ipsam ergo formam
substantialem ea vox ibi notat, non vnâ
aliquam actionem aut mutationem, si-
cut cum in pœnitentia de conuersione
loquimur. Sic planè etiam auersio volû-
tatis significat contrariam, pessimam, ef-
fentialemque formam ac naturam volû-
tatis Deo inimicæ, non vnâ actionē
aut motû. Quare per illa abstracta ipsa
forma essentialis ab eis describitur, vt à
me per substantialia vocabula.

Volunt igitur ipsi per illa abstractorū
vocabula significare, more Scripturæ,
etiam ipsa subiecta corrupta. Sic enim
crebrò solet Scriptura ponere abstra-
ctum pro concreto & eius subiecto, vt
præputium & circuncisio pro præputia-
ris & circuncisis: & istud ipsum vocabu-
lum corruptio pro corrupta natura po-
nitur 1. Corinth. 15. Caro & sanguis non
potest regnum cœlorum hæreditare,
neque corruptio incorruptibilitatem.

Sic Ioannes quoque cum dicit pec-
catum esse iniquitatem aut repugnan-
tiam legis, intelligit vnâ subiectū, vultque

affirmare peccatum dici quamuis rem
~~pugnantem cum lege~~ ac iustitia diuina,
 non aliquod abstractum tantum. Om-
 nes sanè docti, rectèq; sentientes Theo-
 logi, sic exprimunt illud dictum Ioan-
 nis, quòd per abstractum exprimat con-
 cretum, dicatque peccatum esse quic-
 quid pugnat cum lege.

Plurimi omnino doctores vtuntur in
 definitione huius peccati hisce duabus
 vocib. aut proprietatibus, quòd sit de-
 fectus & inclinatio aut concupiscentia,
 seu inclinatio ad omne malum. Quid
 quæso est defectus aliud, quàm priuatio
 aut absentia optimæ illius primæ forme,
 nèpe imaginis Dei aut iust. orig. in qua
 primùm homo fuit formatus & confor-
 matus creatori suo? Apologia quidem
 clarè sese explicat, quòd defectus si-
 gnificet priuationem imaginis Dei, aut
 prioris illius optimæ formæ. Quid etiã
 porrò est concupiscentia, aut inclinatio
 aliud, quàm illa ipsa noua vis, forma prio-
 ris imaginis priuationem consecuta, na-
 tura, aut potentia, qua homo totus ruit
 in vitia & tetras cupiditates, contra
 Deum,

Deum, omnemque iustitiam ac honestatem. Considera igitur & contempla re animam rationalem, seu ipsam rationem spoliatam nudatamque imagine Dei, deterfa illa diuinitus inscripta viua lege Dei, & contrà indutã hac pessima larua satanæ, aut eius scriptura nefariæ efficacisque legis, qua Deum pro stultitia habet, ei que inimica est: an non cernes eam habere planè nouam quãdam ac essentialem formam nouæ epistolæ, vtcunque eadem adhuc membrana remaneat, vt prius declarata similitudine scripturæ vtar? Ea igitur ipsa noua essentialisque forma inuersæ rationis, mentis ac naturæ, seu ipsamet anima, quatenus ita tota inuersa est, nouaque lege à satana formata, dicitur & est imago satanæ & iniustitia originalis.

Cùm ergo vtütur istis vocabulis magis formam aut ideam, vel etiam abstractum indicantibus, vt sunt Corruptio, Cæcitas, Defectus, Malitia, Morbus, Languor, & Infirmitas, volüt indicare illam pristinam optimam formã animæ, illamque integritatem, bonitatem, lucẽ

& sanitatem mentis, in qua illa initiò facta formataque fuit, amissam esse, & cōuersam in hanc horrendam nouamque formam, & eatenus proprie cor & rationem accusari, factamque esse imaginē diaboli.

Idem & ego planè dico, dū affirmo animam rationalem esse ex illa prima gloriosa Dei forma in hanc longè tristissimā, quæ est diaboli imago, præsertim in summo suo gradu aut potentia liberi arbitrij quo cum Deo agere debuit, transformatam, & ratione huius eam dici imaginē diaboli, & iniustitiam originalem. Quod igitur illi dicunt per uocabulum abstracti, includentes semper ipsam essentiam, corruptio, deprauatio, cæcitas, malitia, labe, defectus, prauitas: hoc ego dico prauam, cæcam & corruptam naturam: & insuper affirmo animam non ratione substantiæ, seu quia initiò est ita condita, ut esset substantia, sed ob hanc cōsecutam corruptionem, cæcitatem, & horrendam peruersitatē, quæ iam est noua quædam eius forma aut etiam deformitas & monstrositas,
esse

esse peccatum aut iniustitiam originalem imaginemque diaboli: ex qua oriuntur omnes actuales simul & habituales iniustitiæ, seu vitia: quæ tamen iam est eius substantialis forma, sicut domus semidestructæ illæ ipsæ ruinae sunt iam eius forma, quatenus tale quoddam ruinosum ac deforme ædificium est.

Cùm pulcherrima aliquã ciuitas terræ motu, aut incendio, aut aquarum exundatione, vel etiam hostili vastatione foedissimè deformata aut semidiruta est: annon illa prior elegantissima substantialisq; forma, qua Deo & hominibus probabatur, ei adempta est? Annõ etiam successit pro ea alia longè tristissima, itidem iam eius substantialis forma, quæ omnibus improbatur: quam cum prætereuntes cernunt, ingemiscunt, mouent caput, ac obstupescunt: sicut sæpe est in Sacris literis de cladibus ciuitatũ Israëliticarum, quòd à planta pedis vsque ad verucem capitis non sit fanitas in eis: Eam quidem solemus dicere esse tristissimam speciem, vastitatem & deformitatem, & tamen est illius ipsius semidi-

rutæ vrbis præfens species, essentia aut etiã forma substantialis. Eã igitur ipsam tristissimam deformationem vocant isti corruptionem aut destructionem, non excludentes subiectum rei. Ego verò clarius subiectum ipsum indicando dico, terram aut ciuitatem horribiliter vastatam.

Dixi suprã de mutatione terræ per maledictionem Dei, quæ inuersio optimæ rei matrisque nostræ in pessimam, sicut maledictioni & inuersioni nostræ huius terræ aut hominis est coniunctissima, ita rem ipsam originalis mali nostri appositissimè exprimit. Vbi liquidò cernimus non accidens quoddam ad primam terræ substantiam accessisse, sed ipsam intimam & nobilissimam eius indolem naturamque esse inuersam, nec posse amplius ibi vitium illud ab ista essentia separari. Ibi dicerent isti illud vitium terræ esse saluginem, aut salitatem, aut maciem, arenositatemque terræ: aut dicerent esse ariditatem vel defectum pinguedinis. At multò clarius loqueris, si dices, esse ipsam intimã & iam pessimam

nam consubstantialēq; naturam terræ, in quā prior illa pinguedo aut vberitas commutata inuersa que est: qua ea non solū nō fert vllōs bonos fructus, sed etiam cōtrā tantūm spinas, tribulos & lolium, & omnis generis venenorum & serpentum morborumque copiosē producit.

Summa, vox corruptio, defectus, morbus, destructio, malitia, peruersitas, & similia omnia istis significant (vt satis suprā pbauī) corruptā illā formā seu specie rei, aut potius tristē deformitatē subuersi hominis, præsertim animæ, quæ tamen est iam substantialis quædam forma aut essentia animæ. Id ipsum ego quoque voco originale peccatum seu iniustitiam.

Conuenimus igitur re vera in sensu ac rebus, neque discrepant aliorum priorum Theologorum definitiones ac descriptiones originalis peccati ab hac præsentī sententiā & tractatione, si modò bene expendantur ac intelligantur: verū ista descriptio, quæ, more Scripture, essentialibus vocabulis ipsam rei

essentiam cognoscendam proponit, multis de causis vtiliorem.

Primum quidem ob id ipsum quod magis ipsam rei essentiam proponit cognoscendam, quod est proprium definitionis, ut ipsam essentiam rei exprimat.

Deinde magis perspicue & intelligibiliter loquitur, sicut Iurisprudentes crassius & clarius definiunt iustitiam, cum dicunt esse constantem & perpetuam voluntatem suam cuique tribuentem, quam si dixissent per abstracta, est perspicacia in mente & rectitudo, constantia ac perpetuitas in voluntate in tribuendo suum cuique, & defectus contrarij mali. Philippus & alij Theologi longè clarius definiunt imaginem Dei, cum dicunt: Imago Dei est ipsa mens, in cuius intellectu fulget vera notitia Dei, & in voluntate ardens amor Dei, &c. quam cum dicit, esse lucem animæ aut intellectus, & obedientiam dilectionemue voluntatis, seu esse conversionem animæ ad Deum, &c.

Obijciat hinc aliquis, & sanè cogitatio omnium penè id statim initio obijcit, quod

quòd cū originale istud malum sit quædam destructio deuastatioq; hominis, nō possit esse eius forma aut substantia: quia ista sint sibi inuicem contraria, seq; mutuò tollentia. Respondeo, (Est sanè originale malum vera destructio, corruptio, & deuastatio ac interitus: sed prioris hominis, qui fuit imago Dei, nō præsentis, quæ est imago satanæ & filius serpentis. Hunc enim illa corruptio format fingitque, dum illum alterum destruit: sicut à doctis dicitur, quòd omnis corruptio vnius sit generatio alterius, & contrà. Eo ipso enim quòd originalis illa ruina priorem illam optimam Dei creaturam imaginemque destruit, hanc nouam pessimamque fabricauit & constituit. Eo ipso quòd tollit destruitq; illā optimam arborem, aut & vitem, generat hanc nouam pessimamque oleastrū aut labrūscam. Est igitur originale malū verè tum corruptio aut destructio, tum etiam forma essentialis. Destructio quidem primi illius optimeque formati hominis, aut imaginis Dei: sed constitutio & forma huius noui, qui est imago sata-

næ, & semen veteris illius serpentis, aut ex patre diabolo. Videndum igitur est, ne nobis ambiguitas vocis, aut etiã rei imponat, dum originalis labes dicitur ab alijs quidem destructio, à me autem forma. Est enim prioris illius boni hominis euersio & destructio, præsentis autem carnalis Adami exædificatio & forma essentialis, quod omnibus intelligentibus pijsque extra controuersiam esse deberet.

Tertiò sic Scriptura perpetuò loquitur, vt accusans istud originale peccatũ omnia alia patrans, dicat esse ipsum prauum ac peruersum lapidosumque cor: non dicit: Illa est quædam lapidositas, aut saxositas, peruersitasque in corde & effectus boni. Dicit item esse ipsum malum thesaurum pessimi cordis, euo mentem instar sepulchri pessimos foetores actualium peccatorum, non dicit esse quasdam putredines aut semina, aut copiam rerum malarum in corde, & absentiam rerum bonarum. Debeamus autem cum Scriptura in tam arduis obscurisque rebus, quoad omnino fieri potest,

potest, loqui, ne à veritate aberremus.

Quartò cùm forma det ipsum esse rei, clariorem certè magisque intuitiuã notitiam ipsius concipis, si eam in ipsa re existentem intueare & contemplere, quàm si eam solùm in abstracto, cogitatione per nubes volitando, veneris.

Quintò cùm in originalis peccati tractatione potissimùm queratur hic, quid propriè sit illud agēs omnia mala, illaq; radix, origo & scaturigo omnium actualium peccatorum, multò profectò clarius atque adeò clarissimè demonstrat hæc descriptio ipsum thesaurum, fontemque & originem omnium malorū, quàm illæ per abstracta factæ.

Postremò Deus prædicatione legis & accusatione originalis mali, id ipsum omni studio agit, vt omnes homines cõcludat sub inobedientiam, vtque ostendat nos ipsos esse suum illum aduersarium hostemque, & præsertim nobilissimam nostri partem, vt est pessimū cor, vt sensus carnis, vt cæca vanaque mens, & distorta volūtas. Quare in descriptione originalis peccati vtitur crassis & ve-

luti palpabilibus vocabulis, Mens, Intellectus, Cor, Caro & Sanguis, Animalis homo, Vetus homo, Corpus & caro peccati, & similibus, vt nobis clarè & crassè illam indomitam feram contra Deum grassantem commonstret.

Dum igitur Deus per legis suę seuerissimam prædicationem vrgeat *το γυνῆθι σιναι τογ*, clametque nos, nos, inquam, ac cor nostrum esse illud summum malū, quod ipsi maximè aduersatur: cur nos per ista vocabulorum abstracta cogitationem nostram & imperitorum lectorum auocamus abstrahimusque à conspectu diuinitus accusati pessimi thesauri cordis nostri, vel ad ociosas speculationes idearum, vel ad accidentia nescio quæ, quæ nobis satan tanquam malam scabiē affricuerit, vt sic omnem culpam quàm longissimè à nobis & pessimo corde peruersaque mēte nostra ad nescio quæ leuia accidentia & serpentem aut satanam, cum nostris primis parentibus peruersè semet excusantibus, ablegemus, & ita frustra lege cor nostrum tanquam omnis mali fontem accusante

cusante ac impetente nihilominus nos ipsos ignoremus, & non verè conteramur. Atque ob hunc prauum multorum intellectum illorum abstractorum vocabulorum antea illas descriptiones reprehendi: sed ab intelligentibus rectè intelligi possunt ac debent, vt modò ostendi.

In Declamationibus Philippi exagitur quispiam, qui mira quædam finxit, vocabulo Abstracti deceptus in definitione 1. Ioh. 3. Peccatum est iniquitas. At cum idem dictum clarius, indicata re ipsa mala, proponitur, est perspicuissimum, nèpe cum plenius exponitur, sicut à multis fit hisce verbis: Peccatum est quicquid pugnat cum lege Dei. Verùm Græcus textus est minus obscurus.

Liquidò ergo hinc patet, me grauissimas causas habere cur potius per voces rem ipsam coràm spectandam proponentes, atque ita quasi intuitiuam quandam notitiam efficientes, hūc veterem nostrum Adamum describam, quā per abstracta. Nunc etiam plura argumēta cōfirmādæ veræ sentētię gratia adijciā.

Hactenus tum nominis, tum rei peccati originalis definitiones proposui, ac, quoad omnino facere potui, clarè exposui, planeque confido in Domino me veram sententiam explicuisse, interpositis passim etiã veræ sententiæ probationibus, præsertim ex verbo Dei sumptis, non paucis tamen etiam doctorũ testimonijs adiectis: nunc quò tantò certius huius sententiæ veritas constet, adhuc aliquot probationes colophonis vice adijciam. Sententia itaque hæc hæctenus multis argumentis ac testimonijs Scripturæ & etiam peritorum scriptorum est confirmata. Sed me præcipuè hæc sequentia argumenta mouent, vt eam verissimã esse statuam.

Primùm quod suprã dictum ac probatum est, vocem peccati significare in Scriptura idem quod iniustitia communiter, & quòd originale malum ideo dicitur, quia sit origo & fons aut scaturigo omnis mali actualis. Est verò malum mens malusque animus & peruersissima natura etiam apud vetustissimos eruditos

ditos Philosophos ipsa summa iniustitia, omnisque iniustitiae fons, nisi quod aliqui illorum senserunt, istud malum non esse homini innatum, sed prava tantum consuetudine accersitum, eoque accidentarium. Nos vero scimus ex Scriptura, istam pessimam naturam malumque cor & mentem, peruersumque animum essentialiter, inde ex utero matris ita nobiscum natum & formatum esse, sicut olim essentialiter bonus iustusque conditus fuit. Non enim male dicitur,

Nature sequitur semina quisque suae.

Hic expende hanc argumentationem: Omnis virtus totaque vniuersalis iustitia quid tandem aliud est, quam bona sanaque mens, seu etiam illa optima natura, & denique illa ipsa omnium regina recta sanaque ratio: quod testatur tum Philosophi, tum & Theologi, quorum sententiam supra copiose exposui. Sic etiam communis opinio ac sermo hominum sanam mentem & in omnibus rebus bonam naturam celebrat, quam etiam *die guldene Kunst* vocare solent. Sic igitur vicissim vniuersalis iniustitia

est ipsamet mala natura peruersaque mens, quod & docti & indocti sentiunt, & supra Augustini sententiam adscripsi, posteaq; adijciam. Sed ista communis iniustitia putatur accersitum, & accidentarium quippiam esse, cum illa altera sit nobis congenita, atque adeo sit in ipsa transformatione cordis, in primo lapsu, in nobis effecta, sitq; illa ipsa corrupta peruersaque mens aut lapideum cor, aut diabolica lex cordi nostro inscripta, quæ mala passim Scriptura inculcat. Quare iubet ea nos nouum cor, tanquam fontem omnis officij erga Deum & proximum, acquirere. Ibi enim est illa primaria origo omnis rectè facti, seu illa iustitia vniuersalis, nepe ipsa sana recteq; formata mens, optimaque natura. Sic & Prophetæ Ieremias & Hoseas iubent nos nouare nouale, & non seminare in spinosum solū, idq; exponunt de nouo corde. Sic & Chritus indicat in parabola seminis, ipsum bonū solū terramuc, seu eius optimam naturam esse matrē omnium bonarum frugum, seu iustitiā inhærentem sanæ animæ. Vice versa igitur

tur peruersissima natura aut mens corruptaque ratio est nostra iniustitia originalis aut radicalis, vt quæ sit primaria & foecundissima radix omnium malorum. Ipsa igitur sana integraque mens, aut rectè initiò condita ratio rectaque natura, est iustitia originalis & imago Dei: & contrà corrupta peruersissimaque mens & distortissima nostra ratio aut natura, est imago satanæ & iniustitia originalis. Ibi enim est fons omnis recti & prauis, teste etiam Christo.

Deinde suprà ex Luthero, Philippo & Scriptura probaui, quòd vox peccati hic non significet communi aut philosophico more tātum prauas actiones, aut accidentales quasdam qualitates (qui error in significatione vocis multis etiã in rei ipsius consideratione noxiæ imponit, eoque illi eum studiosè ante peccati originalis explicationem soliti sunt lectoribus detrahere) sed malum quodcunque, quod pugnat cum Deo, estque ei aduersum, & coram eo reum, cuique ipse vicissim irascitur, & id punit. Tale verò est vel in primis nostrū per-

uerfissimum cor, totaque anima substan-
tialis, quæ vehementissimè pugnat cum
Deo, & vicissim ab eo grauissimè accu-
satur & punitur. Quid enim est magis
Deo aduersum ac repugnans, reumq;
& cui vicissim Deus magis irascatur,
quàm cor nostrū, quod est fons ac the-
saurus omnis mali, teste Christo: seu ra-
tio humana, quæ est fons fontium omniū
malorum, quæque est illa fera indomi-
ta, pugnans contra Deum, & denique
impurissimum scortum diaboli, vt Lu-
therus toties Bucerusque testantur? Ve-
rùm ad illas superiores explicationes &
testimonia significationis vocis pecca-
ti, non inutile fuerit etiā Martyris lucu-
lentam explicationem huius vocis ad-
scribere: qui ita super Romanos scribit.

Apostolus fusè largeque vsurpat no-
mē peccati, vt significet omne id, quod
legi Dei eiusque voluntati aduersatur.
Per hoc enim ab institutione naturæ &
ab idea, ad quam homo conditus est, re-
cedit. Ita enim cum Deus à principio
creauit, vt in eo ipse imago reluceret.
Id autem miminè fit, cum legi diuinæ
relucte-

reluctemur. Atque hæc vna & verissima causa est, cur homini permissum non sit, ut voluptatibus quibusque se obletetur. Id enim si faceret, ad animantia bruta, non ad Dei creatoris similitudinem accederet. Voluit autem Deus illum in mundo vicarium, ideoque quam maxime sui similem. Peccatum vero sic latè acceptum non solum complectitur vicium originis, hoc est, naturam nostram depravatam, & corruptas corporis animique vires, verum etiam mala ea omnia, quæ ex eo sequuntur, primos videlicet motus ad vetita, prauas deliberationes, mala studia, vitiosas cõsuetudines. Quamobrè Apostolus vno peccati nomine & radicem ipsam, & omnes eius fructus complectitur.

En audis sub voce peccati comprehendendi totam corruptam hominis naturam, cum omnibus suis viribus, totamque arborem hominis cum suis pessimis fructibus.

Tertiò hanc sententiam vehementer confirmat generalis definitio peccati à Ioãne tradita, quod sit quicquid pugnat

Annua

cū lege dei, quicquid id demum sit, & in quocunq; demū prædicamento habiteat aut reperiatur. Hæc enim generalis ratio aut idea peccati est, sicut mox initio diligenter monui ac ostendi, quòd sit quiddam pugnans cum lege Dei, & ex sese instar sepulchri aperti effundens omnis generis pessima opera contra eam. Talis omnino quædam multiplex pestis, & multiceps bestia sub illa generali peccati definitione Ioannis comprehenditur. Omnes verò plenè exprimentes illam sententiam Ioannis sic eā efferunt, quòd peccatum sit, quicquid pugnat cum lege Dei, sicut eam sæpissime Philipp. Martyr, & multi alij expriment. Neq; enim opinor quēquam ita ineptum esse, vt sentiat Ioannem dicere peccatum esse illam dissonantiam alicuius rei à lege, seu tantum illam relationem mutuam aut rationem, cum sit res quæcunque illa est, quæ diffidet à lege Dei, aut pugnat cum ea, non illarum duarum rerum mutuus quidam respectus aut comparatio.

Quartò expendamus naturam artium, scien-

Scientiarū & habitūū, quatenus à nobis percipiuntur. Nunc enim quoniam spoliavit animam nostram satan omni veritate, rerumque utilium cognitione & aptitudine, ac veluti rasam quandam chartam aut tabellam omni bono carētē (sed pessima scriptione refertissimā) reliquit, sicut & Philosophi de anima senserunt (nisi quòd parua quædam semina scientiarum morumque remanserunt) cogimur maximo labore nobis comparare habitus aut qualitates scientiarum. Sic etiam postquam exut sumus omnibus virtutibus, cogimur disciplina, institutione & exercitio à parentibus, præceptoribus & magistratibus, qualescunque habitus & assuetudines nobis præparare, & magno sudore (vt Hesiodus inquit) virtutem nobis comparare, qualem virtutem, iustitiam ac pietatem in Philosophis bonisque phariseis & monachis videmus: quam tamē ipsam Christus pronunciat esse meram hypocrisin, cum non præstetur in spiritu & veritate, sitque quoddam malè inhærens accidens pes-

fimo cordi.

At olim anima integra & nunc sancti angeli habuerunt habentque animæ in cœlo existentis omnes scientias & artes perinde substantiæ ipsi ingenitas aut implantatas, atque adeò coëssentiales, & consubstantiales, menti quæ eorū inscriptas, sicut oculi coëssentiali sibi lumine cernunt, & alij sensus partesque corporis nostri coëssentialibus viribus operaturæ peragunt. Verè igitur de illis potest pronūciari, quòd sine externa lege & magistro ipsi sibi sint lex, ostendantque opus legis in cordibus ipsorum esse scriptū. Sicut Adamus statim, vt est formatus, calluit suum sermonem: sic & omnium aliarum rerum notitiam, artes ac virtutes in semet habuit.

Non sunt scientiæ & virtutes in angelis & olim in integra anima accidentia quædam externa: sed Deus substantias ipsas ita bonas, intelligentes, sapientes, sanctasque condidit, itaque eas formauit, luceque diuina imbuit, illuminauit, & sibi conformauit, vt illa omnia in sua substantia haberent: sicut Apologiam dicere,

dicere, Deum in ipsa statim creatione in nobis effigiasse suam sapientiam & iustitiam originalem, suprà audiimus, & sicut Adamus luce intellectus, tanquam spirituali internoque quodam oculo, statim primo intuitu verè agnoscit Deum, omnes creaturas & Heuam, & promptè, naturali que ac ingenita bonitate suæ voluntatis cordisque, erga omnia illa sese rectè gerit, de que eis iudicat ac pronunciat, conuenientia nomina eis tribuens, quod testibus veteribus Philosophis summæ sapientiæ fuit.

Non ille necesse habet discere sermonem, sed ipsemet illa ingenita omniscia sapientia eum statim ac ex tempore format fingitque: tanta vis lucis mentis eius fuit.

Sic & sancti angeli (vt modò dixi) nunc pleni diuina luce, ipsa sua essentia intellectus, tum cernunt ac cōtemplantur Deū, omnesq; scientias & linguas, aliaq; omnia norunt, tū etiā essentiali bonitate voluntatis ad omne rectū officium & obedientiam erga Deum aptissimi promptissimi que sunt, que sunt co-

rum naturales & coëssentiales, non accidentales accersitæue virtutes, aut originalis iustitia.

Verùm ille Deus seculi huius non solum eum vulnerauit, ac spoliavit tantis innatisque viribus ac vigore aut oculis: sed etiam ita eius essentiam totamque illam ipsius optimam naturam transformauit & perfermentauit, ut iam peruersissimus intellectus, falsissimaque iudicia de Deo, & pessimæ vires, atque adeo corruptissima natura omnium vitiorum ei penitus substantialiterque sit ingenita, ut bene de ea illud poeticum dici queat.

*Naturam furca licet expellas, tamen usque
recurrat.*

Sicut igitur illæ cōgenitæ notitiæ de Deo S. angelorum & nondum lapsæ animæ, quæ idem sunt, quod sanus integerque eorum intellectus, & illæ perfectissimæ virtutes, quæ sunt idem quod sana voluntas aut mens, seu illa viua & efficax lex, ipsius Dei manu potenter cordi hominis inscripta & informata, sunt eorum originalis iustitia: ita etiam contra ingeniti coëssentialesque errores,

res, ac prauæ opiniones de Deo (quod malū Scriptura vocat tenebras) aut illa pessima efficacissimaque lex corruptissimo cordi à satana inarata, seu peruersus ille tenebricosusque intellectus, omniaque vitia, quæ sunt peruersissima voluntas, sunt originalis iniustitia, aut peccatum corruptorum spirituum, nempe animarum & diabolorum. Tenebrę, inquam, illæ de Deo, inscitiaque eius, & fertilissima semina omnium errorum ac prauarum opinionum, sunt nobis cōgenita, consubstantialiaque, sicut Paulus ostendit, dum opera carnis enumerans, etiam idololatriam nominat. Ipsa iam caro nostra seu vetus Adam sic formata effigiataque aut etiā transformata, vt in omnia scelera sua natura præceps ruat, totaque sit Deo rebellis, sicut pessimum maledictumque; solum sua natura fert spinas, tribulos, lolium, & alias noxias herbas.

Quintò Paulus Ro. 7. dicit, iniustitiã aut peccatum originale genuisse in se omnem cupiditatem: & toto eo & præcedentibus duobus capitibus, quasi ex

professo agens de peccato aut iniustitia originali, ostendit peccatum esse illud ipsum malum, quod propriè ac primariò gignit omne malum actuale, esseq; illam pessimam arborem, quæ hosce venenatissimos fructus actualium peccatorum profert. Testatur verò tota Scriptura, istam ipsam pessimam arborem esse potissimùm ipsam nostram naturã pessimam, vanam mentem, obnebratam intelligẽtiam, & corruptissimã rationem nostram, prauũq; cor (quod ideo Christus vocat malum thesaurum omnium vitiorum) seu animam rationalem, quatenus ita corrupta est. Igitur ea ipsa est, teste Scriptura, illud originale malum, nō quidem quatenus est à Deo cōdita, sed quatenus in primo lapsu est in imaginem satanæ transformata aut inuersa.

Prorsus sicut in Philosophia aut communi vita fonte omnis recti officij vocamus iustitiam, & contrã omnis prauifacti iniustitiam aut vitium: ita hîc originalem iustitiam dicimus fuisse illam optimam arborem sanæ animæ, omnes bonos

nos fructus proferentem: & contra originale iniustitiam aut peccatum dicimus esse illam ipsam arborem obscurati & distorti intellectus, pessimæque voluntatis aut cordis, omnis generis pessimos fructus, id est, peccata actualia producentem.

Sextò, Cōtrariorum eadem est ratio. Quicquid fuit antea imago Dei in homine, hoc iam inuersum est imago satanæ. At tum Scriptura, tum etiam Theologi sentiunt, imaginē Dei fuisse ipsam sanā animam. Vide Apol. Aug. Irenæū, Ambrosiū, & Iunilium super Genesin, Lutherū super Genesin, Philippum in Locis, Anima & Coloss. 1. Caluinum in Institut. Igitur eadem anima inuersa aut transformata est imago satanæ.

Quicquid etiā fuit antea originalis iustitia, id ipsum inuersum est iam originalis iniustitia. At certum est, sanam mentem optimamque naturam, aut rectum erga Deum cor, aut illud diuinum liberum arbitrium in homine, seu luce diuina fulgentem intellectum verè agnoscentem Deum, & voluntatem ardentem eū

amantem, fuisse hominis originale iustitiam simul & imaginem Dei. Ergo etiam contrà pessimū cor, perditissimaq; natura nostra, seu peruersa mens, nēpe tum excæcatus intellectus, pessimè de Deo iudicans, tum voluntas contra eū perpetuò belligerans, est nostra iniustitia originalis.

Tota verò ista tractatio de imagine Dei & diaboli, originali que iustitia & iniustitia, multò esset illustrior & faciliior, si in sanctis angelis & prauis spiritibus consideraretur. Nam illi tū simpliciores sunt illi, cū non constant corpore & anima, tantūq; illā spiritualē vitā religionis aut iustitiæ ac iniustitiæ agūt: nec in tam multas circumstantias aut etiam partes in eis respicere est necesse, cū ista bona mala que in eis illustriora magisque conspicua sunt. Certū enim est eandē rationē iustitiæ originalis fuisse olim in integra anima, & futurā etiam postea in sanctis animis plenè regeneratis, quæ nunc est in sanctis angelis: & eandem esse rationē iniustitiæ originalis in nostris spiritibus incarnatis, quæ nunc

est

est in prauis spiritibus, vtcunque illi de-
teriores sint.

Iam sanctorum angelorum cognitio
Dei (vt antea dixi) est illis non tantū in-
nata, sed etiā statim initiō sunt ita creati,
itaque luce diuina in ipsa essentia imbu-
ti, vt ipsa essentia sui intellectus Deum
clare agnoscerēt, perinde ac imago sua
natura archetypum representat. Ipse eo-
rū intellectus fuit veluti perspicacissi-
mus quidam ac planē lynceus ocu-
lus, diuino lumine fulgens, quo verissi-
mē Deū omnēque veritatem conspex-
erunt & agnouerūt. Illi sua essentia Deū
verē intūti, faciemque eius contēplati
sunt, perinde ac nostri corporei sensus
sua obiecta rectē adhibita, sua inata vi,
vigore aut vita, sine externis adminicu-
lis, percipiunt. Sic etiā voluntas eorū
essentialiter bona formata est, vt tota
promptitudine in Deum patrē suū fe-
rantur, eumque cōplectantur, ament,
timeant, & ei obediant. Ipsa optima eo-
rum natura talis à Deo condita est: talis
viva efficaxque lex est à Deo in corde
eorū scripta. Non illi accidentibus aut

accidentalibus scientijs Deum norunt, sicut nos nunc in scholis scientias discere & res cognoscere cogimur.

Est igitur illis iustitia illa originalis, vnde oīa eorū bona officia oriūtur, planè cōnaturalis, & coëssentialis, consistens in summa integritate ac luce intellectus, & in summa bonitate voluntatis: quarū etiā ipsarum partiū summa integritate Deum, tanquā verissima imago, & limpidissimum speculum, repræsentarunt.

Eadem planè ratio fuit olim sanctissimæ animæ primi hominis, & fuisset omniū hominū, si lapsus ille ruinaque non interuenisset, vt & intellectu suo verè Deū agnoscerent, & voluntate eundem amplecterentur: sicut nunc eisdem suis essentialibus partibus homo sibi cōuenientia obiecta, ad quæ adhuc est idoneus, vtcunque intelligit & amplectitur. Atque illa ipsa optima natura diuinitusque inscripta viua lex seu integra ratio, tum intellectu Deū cernens, tum etiam voluntate rectè amplectens amansque & timens Deū, fuit olim ima-

go Dei & iustitia originalis hominis.

Pari modo & diaboli nunc essentialiter ex angelis lucis in angelos tenebrarū trāsformati, nō accidentib. quibusdā malè iudicāt de Deo, sed ipso essentiali & corruptissimo eorum intellectu. Non etiam accidentibus aliquibus oderunt Deum & omnem honestatē, & contrā ad omne scelus ardentissimè feruntur: sed ipsa propriè peruersissima voluntate. Omnia ista illi agunt sua pessima natura, & illa eis inscripta efficaci impietatis lege. Quare illa eorū originalis iniustitia, vnde oriūtur eorū actualia peccata seu pessima opera, est propriè ipsa corruptissima coessentialisque in eis ratio, distortissimus intellectus, & peruersissima voluntas, pessimaque natura, seu (vt ille inquit) mala mēs malus animus: non aliqua praua accidentia, in intellectu & voluntate.

Sicut autem in cacodæmonibus iniustitia ipsorum originalis est ipsamet eorum corruptissima & peruersissima ratio, non corruptio rationis, intellectus & voluntatis, quod iam sonat quoddā

abstractum: sic etiam in anima hominis corrupta illa ipsa praua & excæcata mens, & peruersum cor, aut pessima peruersissimaque voluntas, est originalis ipsius iniustitia, vnde oriuntur omnia pessima opera, conatus ac cogitationes, contra Deum, & proximum nostrum, atque adeo etiam reuera contra nos ipsos.

Rectè Philippus inculcat in descriptione imaginis Dei, quod in sana anima præcipuum obiectum substantialium eius partium intellectus ac voluntatis fuisset ipsemet Deus, quæ illæ substantialis potètiæ sua præstantissima forma rectè coluissent. Nū igitur credibile est, Deum eiusmodi intellectum aut voluntatem in homine condidisse, quæ sua vi non possent rectè cum eo agere, sed accidentium quæpiam adminicula, tanquam perspicilla, sibi cogèretur adiungere, per quæ Deum rectè agnoscerent & amarent? Certum igitur est, quod sicut sensus nobis Deus indidit, sua propria vi ac natura, sua obiecta rectissimè percipientes: sic etiam ratio suum obiectum, nempe Deum ac eius voluntatem omneque honestum,

nestum, sua ingenita vi naturaque rectè
percepisset & coluisset. Sicut igitur an-
tea ipsa essentialis bonitas intellectus
& voluntatis fuit eius iustitia: ita nunc
contrà essentialis malitia est eius iniu-
stitia.

Septimò, Omne opus diaboli est ne-
cessariò peccatum, quod certè negari
non potest. Est verò istud induratū aut
lapideum cor, seu corruptissima ratio,
aut feruum arbitrium, omnino opus dia-
boli, sicut etiam Vvilhelmus Parisiēsis
episcopus & alij istud peccatum voca-
runt caput serpentis & draconis, nō qui-
dem ratione illius primę creationis, sed
ratione huius horrendæ transfiguratio-
nis seu nouę laruę, seu ratione istius ne-
farię lapidositatis, aut (vt ita dicam) fer-
mentositatis, seu ratione istius nefarię
inscriptionis pessimæ efficacissimęque
legis. Ista pessima arbor aut oleaster aut
labrusca, est opus diaboli, non quidem
eo nomine, quòd primùm est à creato-
re producta ex terra, optima arbor, olea
aut vitis: sed ob istam horrendam im-
mutationem ac naturam, quam iam ha-

bet. Igitur istud lapideum cor, aut peruersa ratio, aut cæca vanaque mens, vt eam Paulus vocat, est peccatum seu iniustitia.

Amymū

Octauò, Quicquid pugnat contra Deum ac eius legē, est iniustitia & peccatum. Cor nostrum peruersissimū omnino pugnat vehementissimè contra Deum & eius legem. Igitur est peccatū. Pugnare autem cor aut nostram vanam peruersam mentem cum Deo, tota Scriptura testatur.

Obijciat aliquis: Homo est creatura Dei. Igitur tu contumelia afficis creatorem, qui eius creaturam voces peccatū. Respondeo: Etiam si ratione suæ essentiæ esset adhuc purissima creatura Dei, & non adeò foedè in aliam imaginem à satana transformata, vt est: tamè ob hoc vnum, quia pugnat cum suo creatore, eiusque hostis est, nihil tam horribile dictu excogitari potest, quin ei optimo iure conueniat. Verum quòd plures sint causæ, cur meritò peccatum vocetur, infrà diceretur plenius.

Nono, Concors sententia omnium
Theo-

ORIGINALI -

Theologorum est, iniustitiam aut peccatum originale esse id ipsum, quod parit omnia actualia. Sicut etiam Paulus pronunciat, id malum esse peccatum originale, quod excitat in nobis omnem cupiditatem, quod regnat in impijs, & conatur etiam regnare in pijs, quod impedit ne plenè obedire possint Deo, quod militat contra legem Dei ac spiritum seu renatum hominem, Rom. 6. & 7. At id ipsum ibidè & Gal. 5. vocat carnem concupiscentem contra spiritum, & Ephes. 2. & 4. mentem vanam ac cæcam. Sicut & Lutherus usque ad fastidium vrget, rationem peruersam esse fontem fontium omnium malorum, & pertinacissimam atrocissimamque inimicam Dei. Quare si Theologis credendū est, ipsa praua & peruersa ratio aut mens aut cor est peccatum aut iniustitia scaturiginalis & radicalis, veraque radix omnium malorum.

Decimò, Quicquid lex Dei præcipit, si non fiat, est peccatum. Quicquid lex Dei prohibet, si fiat existatque, est peccatum. Sed Deus per suam legem multo

*Cor. 1. 13.
C. 1. 13.
fontem p. 13.*

magis flagitat spirituale cor, & prohibet damnatque lapidosum cor, quam eius fructus aut mala opera. Tota sanè Scriptura potissimum in ipsum cor aut animam rationalem intenta est, idque potissimum agit ac instat, vt eius essentia sit recta sanctaque, vt supra abundè ostensum est: tamen si nulla planè probatione indigeat. Igitur illud ipsum tale cor, quale Deus ac tota Scriptura seuerissimè prohibet ac detestatur, est ipsissimum peccatum. Quid ille magis exiget ab anima nostra, quam illam suam pulcherrimam imaginem, in qua formauit eum? Quid ille etiam magis detestaretur in nobis, quam illam ipsam horrendam satanę laruam, qua videt nunc animam nostram esse indutam aut formatam, seu illam pessimam legem aut epistolam tabulis cordis nostri inscriptam? Deus hominem in honore condidit, & talem adhuc existere seuerissimè flagitat. At ille iumentis factus est similis. Deus cor hominis aut animantia pulcherrima exædificauit, vt esset suū sanctum templum: at satan sibi inde effecit

foedissi-

*si peccato
sunt in arbitrio*

foedissimum lustrum. An hoc Deus non
deestaretur, suaque lege damnaret?

Vndecimò, Quicquid est sine fide, *quicquid*
est peccatum, teste Paulo, *si sit actio*,
sive cogitatio, inclinatio, habitus aut *si sit*
substantia hominis, praesertim in quo fi-
des esse deberet: nihil enim ille excipit,
in genere pronuncians: Cor humanum
aut ratio reginâ seu mens, cum instar so-
lis splendere ac fulgere deberet noti-
tia & firmissima fide Dei, non solum ca-
ret omni fide notitiâque Dei, sed etiam
tota omnibus viribus ac modis pugnat
contra fidem & veram Dei cognitionem.
Necessariò igitur sequitur esse peccatû,
cum non solum sit sine fide, sed etiam
sit fons omnis incredulitatis, aut (vt scri-
ptura loquitur) ipsissimæ tenebræ.

Duodecimò, Tot horrendis nomini-
bus nominatur, aut etiam picturis de-
pingitur totus homo, quantus quantus
iam est, quòd sit semen serpentis, filius
diaboli, hostis Dei, habens Deum pro
stultitia, tenebræ lucem Dei repudiantes,
abominatio ipsa, & similibus, quæ pro-
fectò nomina ac res non minus tētra

sunt peccato, si non etiam multo magis. Certe in infinitum horribiliora sunt, quàm singula facta aut cogitationes hominis, quæ tamen rectissime peccata dicuntur. Cum igitur ei optimo iure illa longè atrociora nomina tribuantur, quod tandem fuerit nefas eum etiam peccatum vocari? Psalmus 62. dicit, hominem non tantum esse vanitatem, ac mendacium, quod idem est ac peccatum, sed etiam ipsa vanitate vaniorem, quod idem est ac si diceres, esse ipso peccato peccantiorum aut magis peccatum. Christus Petrum suum dilectum discipulum, & iam à Deo adoptatum ac regeneratum, appellat Satanam. Quid tetrius dici posset? An vero non centuplo iustius eodem nomine vocari possent innumeri alij homines, præsertim non renati? Sicut & Augustinus testatur hominem de suo, seu si naturam eius spectes, esse satanam.

Decimotertio, Paulus videtur omnino promiscuè uti vocibus carnis & peccati, cum de originali peccato loquitur. Iam enim dicit peccatum excitasse in se omnem cupiditatem, peccatum

ORIGINALI

tum impedire ne obediat legi Dei, peccatum conari regnare in se, captivare se, &c. Iam dicit carnem concupiscere contra spiritum, & impedire, ne possit facere quæ velit. Sensum eius esse inimicitiam contra Deum, & carnem non possessuram regnum coelorum: & Christus, Quicquid ex carne natum est, caro est: mortificandum esse veterem hominem aut carnem, & mortificandum esse peccatum: item, moriendum esse veteri homini, & moriendum esse peccato. Quare ista vocabula peccati originalis & carnis veterisque hominis perinde Spiritui sancto sunt, notantque pessimam corruptissimamque naturam nostram.

Decimoquarto, quid absurdius cogitari potest, quam omnes etiam minimas inclinationes, motus aut cogitationes cordis esse verè mortalia peccata? At interea ipsum thesaurum, aut amplissimam sentinam, sepulchrum apertum, aut etiam cloacam talium malorum, non concedere esse peccatum? Singuli vel minimi fructus aut etiam folia illius pessimæ arboris sunt peccata, & ipsa tota

Arbor, tantorū malorum foecundissima mater, non esset peccatum? Quid potest tandem esse (vt ita dicam) peccantius vel peccabilius ipso largissimo fonte talium tanrorumque malorum?

Decimoquinto, Dicunt aliqui peccatum aut iniustitiam esse accidens, sed tamen tale, quod sit prorsus inseparabile, sitque destructio ipsius substantiae. Atque hoc est contra naturam accidentium: nā illa & a esse & abesse possunt, citra subiecti destructionem. Præterea si est destructio ipsius substantiae, tum est priuatio potius aut interitus quā accidens. Mors animalis nō potest dici accidens in eo hærens, sed potius finis ac abolitio eius, eoque est magis motus ad non esse. Est igitur potius quiddam tollens substantiam, quā hærens in ea: siquidem destructio est. At alij cautiores nolunt affirmare esse accidens, nec tamen concedunt esse substantiā. Quomodo igitur tandem hæret aut est in homine, si nec accidens nec substantia eius est? Ita semetipsum varijs contradictionibus implicant, dum simplici veritati cedere

dere nolunt. Hæc & alia diligentissimè secū expendāt, qui veritatis sunt cupidi.

Postrema & primaria ratio est, quòd tota Scriptura utitur substantialibus verbis, tum in descriptione illius primæ ac originalis iustitiæ seu imaginis Dei, tū in eiusdem interitu, tum in sequenti innatæ iniustitiæ ortu, tum in eius amolitione, tum denique in instauratione iustitiæ originalis aut inhærentis: quod sequentibus testimonijs eius perspicuè probatur.

Primùm iustitiam originalem vocat Scriptura ipsam Dei imaginem ac similitudinem, id est, similem ei existentiam hominis, quod & Apologiã sæpius probare suprà ostendimus. Dicit verò Scriptura ipsum hominem, nempe potissimùm quoad animam rationalem, esse creatum in imagine Dei. Quod clarè indicat illam imaginem ac iustitiam non esse accidens quoddam, sed ipsissimam essentiam hominis. Cum enim agit de facere & creare hominem, utitur substantiali verbo, nō dicit ornare eum accidentibus. Sic postea cap. 5. substan-

riali verbo vtens, dicit Adamum generasse filium in sua imagine, vt appareat imaginem istam essentielle quiddam esse. Ita eadem essentia & substantia eius similitudinis aut iustitiæ originalis inde quoque apparet, quod intellectus ac voluntas Adami, quæ certè sunt substantiales potentia hominis, mox initiò internæ legis aut lucis vi, ac sine externa lege aut præceptore, præclarissimè intelligendo & agendo erga Deum, omnes creaturas & Heuam, propriumque sermonem subito formâdo aut callendo, suam natiuam bonitatem testatam faciunt.

Verùm plerique scriptores veteres & recentes, præsertim doctiores, ponunt imaginem Dei quiddam substantiale fuisse, sicut supra Apologiam, Ambros. Irenæum, Tertull. August. Lutherum, Philippum, Caluinum, & alios citauit. Sic & Paulus Ephes. 4. dicit hominem fuisse conditum secundum Deum, indicans imaginem illam fuisse in ipsa essentia hominis, eiusque conditione aut creatione. Nō enim dicit, quod ornatus fuerit

rit secundum Deum: simul verò exponit illam imaginem fuisse iustitiam & sanctitatem verā, nempe coessentialē, ipsum videlicet lucidissimū intellectū, per sese verè Deum agnoscentem, & voluntatem sua essentiali bonitate eum ardentissimè amantem. Eandem substantialitatem aut coessentialitatem imaginis Dei in homine testatur Scriptura, dum eius reformationem vocat creationē, conditionē & nouam generationē, non autem tantum quandā alterationē.

Philippus quidem adeò vult imaginem Dei esse cōsubstantialē homini, vt supra Ioānem scribat esse ipsam eius vitam: hæc enim sunt eius verba, Ioannes dicens, In ipso erat vita & lux hominum, nō de sola creatione loquitur: sed de vita perpetua hominis, cui initiō vita indita est, quæ erat imago Dei & vita perpetua: deinde hac amissa, redditur vita ppetua per filiū, renouatur imago: ideo de hac vita perpetua & luce, quæ est imago Dei, hīc dicendum est, &c.

Eodē facit, q̄ etiam interitus eiusdem iustitiæ aut similitudinis substāiali

moreris
moris
 verbo declaratur. Dicit enim Deus, minādo homini hanc poenā, Quacunque die comederis, morte morieris: Tu (inquit) ipse morieris, non dicit, Adimentur tibi aliqua accidentia aut ornāmēta, ostendens illam iustitiam originalem fuisse ipsam eius animam rationalem, quæ dū transformatur ex imagine Dei in imaginem satanę, homo interit ac moritur, idque morte multò deteriore, quam si ita extinctus foret, ut planè in nihilum redactus fuisset. Non etiam dicit, Accedet ad tuam bonam naturam quoddam prauum vitium externū, lepra, morbus aut venenum: sed abolitionem & transmutationem prioris optimæ naturæ in hanc pessimam ei denūciat. Quod est diligentissimè obseruandū contra multorum cogitationes, qui originale malū nō mortem esse spiritualis vitæ animæ, sed tantum morbū quendam ac venenum somniant.

Sic mox illa noua natiuitas, aut resuscitentia ex satana, seu iniustitia originalis, substātiale quid esse indicatur, essentialisque hominis immutatio designatur, cum propterea homo dicitur semē

serpentis, pugnans cum Deo & eius semine aut filiis: ob quod etiã postea Christus Ioan. 8. & 1. Ioan. 3. vocat impios filios diaboli, & ex patre diabolo. Quare secundum hanc locutionem Dei in Gen. postea etiam Christus & Baptista vocant incredulos genimina viperarũ.

Hanc eandem essentialitatem nouæ imaginis, qua sumus semen serpentis, etiam illud indicat, quod dicit Scriptura, Adamum genuisse liberos secundũ illam suam nouam imaginem, Genes. 5. Sicut enim Adamus erat factus semen serpentis, & imaginem satanę induerat; ita eandem etiam in posteros transfudit. Generatio sanè vel maximè, ad essentialitatem pertinet. Illã igitur nouã imaginem (vt dixi) qua erat semen serpentis, in filiis generando expressit. Parentes enim, sicut etiam bruta atq; adeo plantæ quoque, non diuersum quid, sed tantũ sibi simile generant, suamque imaginem, speciem & naturam bonam aut malam in posteros transfundunt.

Eodem facit, quòd ista originalis iniustitia aut peccatum nominatur in Scri

ptura innumeris planè essentialibus vocabulis, vt sunt cor peruersum, non intelligens, cæcum, incircuncisum, lapideum & adamantinum, vt est animalis homo, est vetus Adam, est corpus mortis, est corpus peccati, caro peccati, est sensus carnis, est caro & sanguis, est mēs cordis, est vana mens, est obtenebrata cogitatio, Ephes. 4.

Sic & Heua istius impiæ imaginis nomine filium suum, Habelum nominat, quod est vanitas & impietas, quod perinde est, ac si vocasset eum peccatum & impietatem. Quod idem prædicatum inde sumptum, postea Psal. 61. omnibus hominibus attribuit, dicens: Homines esse Habelos seu vanitatē, & ipsissima vanitate vaniores, additque etiam eos esse mendacium. Solet autem crebro ea vox impietatem & idololatriam significare, vt Deut. 32. Prouocarunt me ad iram vanitatibus suis. Quare hilce Habelibus aut vanitatibus, vanisque tum hominibus, tum eorum factis ac peccatis, tota rerum natura, nunc inuita gemensq; subiecta est. Rom. 8.

Porro

Porro etiã interiorius aut amotio istius originalis iniustitiæ aut formæ describitur substantialibus verbis: vt est, Excindere cor lapideum, Ezech. 31. Mortificare veterem hominem, Abolere corpus peccati, Liberare à corpore mortis, Ro. 6. Vel maximè substantialiter describit mortem aut abolitionem peccati originalis, inquit: Scientes veterem hominem esse crucifixum cum eo, vt aboleatur corpus peccati, ne amplius ei seruiamus: & Rom. 7. Quis me eripiet ex corpore mortis huius?

Denique etiã instauratio deperditæ illius iustitiæ originalis aut imaginis Dei, vel maximè substantialibus verbis describitur: vt est, Regenerari, & Renasci, Viuificari, Resuscitari, & ex Deo nasci: quæ verba sæpissimè repetuntur in nouo Testamento. Cor nouum in nobis creari, Psal. 51. Aliud cor nobis dari, donari nobis cor spirituale, Ezech. 31. Nos transformari in imaginem Dei, Rom. 12. & 2. Corint. 3. fieri nouam creaturam: nos condi denuò ab bona opera, usque illuminari sæpissimè inculca-

*Admiratione
no cupit
vix.
Rozum*

tur, nempe non solum foris doctrina^t quod etiam hypocritis contingit: non etiam tantum accidentia quedam adijciendo, sed & intus in corde nostro, accensa noua luce, conditoq; nouo lumine per Spiritum sanctum: quod lumen veluti oculus quidam mentis, recte videns & contemplans Deum, fuit etiam initio animæ nostræ inditum, sed per satanam oculus ille effossus est, & cōtrarius quidam distortissimus inditus, vel potius ille in hunc per illam horrendam corruptionem transformatus. Vnde vocati sumus tenebræ & filij tenebrarum, sicut ex contraria illuminatione filij lucis & lux. vnde Moses inquit Deut. 29. Non dedit tibi Deus cor intelligens. & mox sequenti cap. pollicetur cor intelligēs.

Paulus 1. Corinth. 5. comparat nostrā corruptionem dulci massæ, quæ transformetur in fermentum, vbi non tantum accidentium mutatio, non etiam mali accessio ad bonum, sed substāialis mutatio boni in malum indicatur. Sic vicissim iubet expurgare vetus fermentum aut veterem Adamum, & fieri planè nouam

uam

nam massam, aut (vt alibi inquit) nouam creaturam. Huc refer etiam alia Scripturæ testimonia de mutatione bonæ arboris in pessimā, optimæ vitis in labruscā, argenti in scoriam, & alia.

Illuminatio illa noua fit substantialiter, accedente Spiritu sancto lumen in cæco corde nostro, non aliter ac cum idem ille noster illuminator visus humores & spiritus in oculis cæci nati, vbi nulli vnquam fuerant, aut aliorum cæcorum, vbi extincti fuerant, iterum creauit. Sic & in voluntate ac affectibus appetentiam summi boni, nempe creatoris sui, & promptissimam facultatē obtemperandi ei, potenter condit. Quæ substantiales vires antea vel extinctæ à fatana fuerant, substitutis contrarijs, vel etiam in contrarias efficaci metamorphosi à Deo seculi istius transfiguratae transformataeque fuerant. Hoc enim est, quòd tam significantibus vocabulis dicitur in nobis nouū cor creari, nosq; condi denuò ac renasci & regenerari, nosque planè nouam creaturam & nouum hominem esse, & sicut modò audi

uimus Philippum dicentem, homini vitam illam ad imaginem Dei pertinentem, ac initio in creatione inditam, & postea in primo lapsu amissam, denuo restitui.

Hęc ipsa noua creatio ac illuminatio exprimitur etiam à Paulo, illo præclarissimo dicto, quod in gloriam Christi intiendo transformemur in eandem imaginem, ex gloria in gloriam, seu subinde in maiorem gloriam, utpote à Domini spiritu. Si non fuisset per primum lapsum ex imagine Dei in imaginem satanæ transformati, non necesse foret nunc nos denuo in primam illam imaginem Dei transformari. Quod testimonium & argumētum diligentissimè obseruetur, ut sciamus tum mortem illam originalis mali, tum etiam contrariam resuscitationem non morbum solum esse ac sanationem, vel quandam accidentium alterationem, sed etiam essentiali transformationem.

Ob hoc etiam ipsum ineffabile beneficium, opusque nouæ illuminationis, viuificationis & creationis noui cordis
tanto-

tantopere celebratur Christus, quòd sit lux mundi & illuminator omnium, & quòd in ipso fuerit lux vera & vita: quodque habeat potestatem reddendi vitam, & euocandi ex sepulchro. Nā si de solis accidentibus ageretur, illa in præclaris donis sepe etiam hypocritis, sine omni vera regeneratiōe cōtingūt.

Hic verò, præter ipsa Scripturæ testimonia clarè pronunciantia originalem iniustitiam esse substantiam, etiam vltèrius promptum est colligere, quòd si iustitia originalis, & etiam ea quæ restituitur, est substantia quædam, nempe integrum cor, seu lucidus intellectus, & sana sanctaque voluntas: ergo etiam contraria iniustitia erit substantia. ~~Contraria enim profectò in eodè sunt prædicamento: quod negari non potest.~~

Conuenit pulchrè philosophica illa sententia, quòd anima rationalis sit causa formalis hominis, cum ista Theologica tractatione, quòd anima rationalis sana ac integra sit illa ipsa præclarissima imago Dei, qua formatus in initio fuit homo, quæque etiā fuit filius & verus

cultor Dei. Nam id vult locus **Genes. 1.** Faciamus hominem in imagine & similitudine nostra, & **Paulus Ephes. 4.** Homo est conditus secundum Deum in iustitia & sanctitate vera, nempe penitus ingenita & coëssentiali, nō accidētaria & malè adhærente, quales iustitiæ & sanctitates sibi homines suis habitibus adsciscunt.

Conuenit etiam eadem sententia cū ista tristissima transformatione, quòd imago satanæ aut iniustitia originalis, quam iam homo habet aut circumfert, sit ipsamet pessimè transformata anima rationalis. Et denique conuenit cū ista essentiali renascentia, qua Deus potenter per Spiritum sanctum regenerat hominem, abolendo horrendam illam laruam satanæ de facie animæ nostræ rationalis, & refingendo ac restituendo ei illam pristinam Dei imaginē aut formam essentialem: in qua initio fuit cōdita, vt esset viua, vicensque & operosa imago omnipotentis, omnisapientis, ac iustissimi creatoris, vera diuinaque luce intellectus agnoscens eum, & spiritali quodam incendio sanctæ inte-

græque ac sanæ voluntatis & affectuū,
flagrans amore ipsius.

Vbique enim in istis tribus vitæ stati-
bus sic ista rationalis anima informat
hominem, sicut ipsamet formata est; vt
iam eum faciat imaginem Dei, iam dia-
boli, iam denuò imaginem Dei, in quā
per Christum transformatur.

Quod si quis vult audeque dicere
esse meras hyperbolas ista omnia & a-
lia innumera Scripturæ dicta, quæ sub-
stantialibus verbis, & quidem valde em-
phaticis de homine ipso pronuciādo
describunt tum imaginem Dei aut iusti-
tiam originalem, tum eius interitum: tū
porrò nouam illam satanæ imaginem,
eiusque etiam abolitionem: tum deni-
que etiam primæ illius imaginis ac ori-
ginalis inhærentisue iustitiæ instauratio-
nem aut restitutionem: ille profectò ni-
hil tandem nobis in tota Scriptura certi
relinquet, & istas ingentes planè res ac
opera Dei & diaboli extremè extenua-
bit, efficietque, vt etiam totum benefi-
cium Christi nobis vltra modum vile ac
contempibile reddatur.

Quod si aliqui omnino volunt obtinere imaginem diaboli, seu iniustitiam originalem esse accidens, sequetur etiam imaginem Dei seu iustitiam originalem fuisse tantum accidens: eoque hominem non esse essentialiter bonum cōditum, nec eius intellectum per sese bonum fuisse ac Deum agnouisse, non etiam voluntatem suapte inditaque sibi à Deo vi ipsum amasse, ei que obediuisse. Summa sequetur necessario, fuisse intellectum non intelligentem, & voluntatem non volentem, & animam rationalem sine ratione, nomen nempe inane sine re. Sequetur denique & nouū istud cor aut creaturam Dei, totumque nouū hominem mera accidentia esse, & alia absurda, totamque regenerationem ac viuificationem esse meram accidentiū alterationem. Nam contraria in eodem planè prædicamento & sub eodē genere consistere necesse est. Sequetur quoque hyperbolicè dici Spiritum sanctum nos regenerare, aut condere nouam creaturam, sicut si de medico liberante aliquem febrili calore, aut alio accidentario malo morboue, nimiū illatè

iaſtanterque diceretur, quòd nouum hominem condiderit.

Verùm ex iſtorum proprijs verbis cõmunibusque definitionibus, quas etiã Apologia Auguſtana probat, perfacilè hæc noſtra vera ſententia haberi poteſt.

Dicunt enim omnes etiam Papiſtæ, *Def. p. 104*
Peccatum originale eſſe carentiã, defectũ
ſeu priuationẽ iuſtitie originalis & ima-

ginis Dei, quæ debebat homini ineſſe.

Quid hoc quæſo aliud eſt, aut omninò ab intelligẽte aliud intelligi poteſt, quã

eſſe priuationem illius optimæ formæ,

in qua initiò homo fuit creatus, quæque

fuit ipſa Dei imago? Iam cogita tu ipſe,

an non remota priore forma in quacun-

que demum ſubſtãtia, neceſſe ſit ſequi

aliam, niſi ſit facta extrema abolitio rei,

ſicut homo non eſt prorsus abolitus.

Quare ſublata hîc, à ſatana hoſte, per il-

lam priuationem origin. iuſtitie, priore

optima forma imaginis Dei, oportet ei

contrariam quandam ab eo ſubſtitutã

eſſe, quæ non minus ſit eſſentialis forma

huius horribiliter deformati hominis,

quã illa prior. Sic etiam primi pa-

rentes, spoliati à satana illa prima opti-
 maque forma imaginis Dei, facile ani-
 maduertunt in se successisse quandam
 nouam turpissimamque formam, Deo
 extremè aduersam ac displicentem,
 eoque fugitant occultantq; se in sylua,
 & tegūt folijs ficulneis. Quare illa ipsa
 vox, priuatio prioris formæ, ab omni-
 bus probata, nouæ formæ hominis se-
 quelam in se includit. Addunt porrò e-
 tiam ipsi Scholastici esse insuper quod-
 dam nouum positiumque malum &
 habitum quendam, partiumque ac po-
 tentiarum animæ inordinationem, quæ
 pro illa priore & iam deficiente forma
 sint consequta, quod alij vocant con-
 cupiscentiam, alij inclinationem ad ma-
 lum. Quid verò potest istud priuationē
 optimæ formæ sequens, positiumque
 malum, positius habitus, & confusio
 partium potentiarumque animæ, quòd
 malum iuxta Paulum contra Deum &
 spiritum perpetuò concupiscat ac mili-
 tet, esse aliud quàm ipsamet noua pessi-
 maq; forma cordis aut animæ, quæ iam
 dicitur caro concupiscens contra spiri-
 tum, & vetus animalisque homo, seu va

na cæcaque mens, in quam prior illa prorsus transformata & immutata transfigurataque est? Certè illa tam potens operosaque causa actionum cordis rationisque nostræ, non potest esse quiddam diuersum ab ipso corde ac ratione: notissimum enim est Scripturam totam tribuere istas pessimas actiones seu actualia peccata iam cordi nostro, aut etiam vanæ menti. Quare Spiritus sanctus ista duo vnum quid esse docet, vocans lapideum, peruersum & adamantinum cor, vanamque ac cæcam mentem altera voce materiam, altera formam eius denotans. Ipsæ voces transfigurandi, & forma terreni hominis, Paulo in hac re vsitata, euidenter indicant istud Theologorum positium malum, concupiscens contra spiritum & Deum, esse ipsam nouam essentialemque formam hominis.

Liquidò ergo hinc patet, sequi ex istis ipsis etiam Scholasticorum definitionibus, istam originalem iniustitiam aut imaginem satanæ esse istam ipsam nouam essentialemque formam hominis vete-

ris aut animalis, in quam ex illa prima forma, quæ fuit imago Dei, homo transformatus est. Nam (vt dictum est) priuatio aut defectus iustitiæ aut imaginis Dei omnino priuationem prioris formæ essentialis, quæ fuit imago Dei, in se includit: quam necesse est nouam essentialem formam sequi. Tum porro istud nouum positiumque malum, positius habitus, & inordinata dispositio partium animæ, concupiscens contra spiritum, necessariò istam nouam terrestremque formam hominis, qua ille est imago satanæ, summaque iniustitia & abominatio Dei, in se cõplectitur, quam deformem formam non minus nos, quàm primi illi parentes, Dei aspectum fugitando, & alijs ridiculis palliamētis, occultare stultè conamur: sed planè frustra.

Quare nos in timore & tremore Dei Scripturam legamus, eiusq; discipuli, non præceptores aut etiam peruersores simus, dum tam innumera eius oracula substantialissimis verbis sententijsque nostram originalem iustitiam ante oculos nobis proponentia, & li-

berationem ab eo per spiritualem metamorphosin, & à Christo viuificationem ac resurrectionem potenter in nobis per Spiritum sanctum effectam promittentia, quasi contemptim aut etiam per iocum eludimus & paruifacimus, quasi sint tantum hyperbolæ & improprietas quædam, tantum de accidentibus agentes.

Vtile fuerit hoc loco etiam enumerare aliquot falsas opiniones de originali peccato, quæ aliquibus impedimento sunt, quò minus veritatè perspicere, eiq; assentiri possint: tametsi de aliquibus tum in hoc ipso scripto, tum & in antè editis copiosè dixerimus.

Primùm de Papistarum & Synergistarum opinione, qui putant tantum bona accidentia, saluis naturalibus substantiarum potentijs, amissa esse, & mala in eorum locum successisse, iamque in renouatione denuò bona accidentia restitui, vt Victorinus in disputatione Vinnariensi, & Lasius in suis proximis scriptis asseruit, nunc nihil dicam. Nam tota

Scriptura huic sententiæ repugnat, ut fatis in hoc ipso & altero scripto, ac etiam in primo cum disputatione Vinarienti impresso, expositum est. Talem sanè ruinam & instaurationem hominis, ubi tantùm accidētia qualitatesq; bonæ ac malæ mutantur, etiam Philosophia nouit, quæ de habitibus vitiorum malè acquisitis deponendis, & virtuti suscipiendis differit.

Secundò qui agnoscūt etiam in ipsa substantia animæ malum aliquod esse, sed tantùm priuatione constans, nequaquam satis magnitudinē mali, sed tantùm dimidium eius animo cōplectuntur. Nam sicut suprà ex Apologia & Thoma, omnium autem maximè ex Scriptura ipsa, audiuius, non tantùm priuatiuū malū est, quod nos bonis aliquibus viribus bonaque natura animæ priuauit: sed etiam positiuum præsens ac præpotēs malū, quod facilè ex ipsius potentissimis effectibus patet. Vbi enim tantū priuatio bonæ naturæ viriumque est, ibi quidē bonæ actiones tolluntur: ut amisso visu aut auditu, non amplius eorum obiecta percipimus: sed non se-

quintur insuper contrariæ actiones, sicut ex originali lapsu videmus, nos non solum carere vera agnitione & amore Dei, sed etiam contra pessimas opiniones ac cogitationes acerbissimumque odium contra Deum habere: ut sit necesse esse intra nos positivum quoddam præpotensque malum, quod regnet in corpore nostro potentissime, quod cieat omnes cupiditates contra Deum & eius legem, & denique quod etiam pios ipsos oppugnet, & sæpe captivos rapiat sub suum iugum, quodque perpetuo in eis contra spiritum concupiscat. Quod quale sit, etiam supra satis est indicatum.

Tertio illa opinio, quod hoc peccatum sit morbus quidam spiritualis, pervadens totam animam & corrumpens, non est probanda, cum res ipsa non conveniat: morbus enim ipse cieat pessimos motus in homine, estque prorsus diversum quiddam à natura, imò & pugnans cum natura, cuique natura vicissim repugnat, ut mox clarius dicetur. At hic ipsummet cor ac ipsamet mala mens & pessimus animus peccant: ipsamet, in-

quam, mala mens seu perversū cor est ille detestandus thesaurus pessimarum opum, seu (vt Luth. solitus est dicere) est ille fons fontium omniū malorum.

Quod si nostra natura quiddam diuersum est ab hoc spirituali morbo, sicut in corporeis morbis diuersū quiddam esse solet, tum sequetur naturam ipsam esse bonā: sicut in corporeis morbis natura, quātum omnino potest, repugnat morbo: atque ita porrò consequetur nō minus naturam nostram repugnare peccato originis in non renatis, quā nouus homo in renatis. Sequeretur etiam hinc nō quicquid ex carne natum est, esse carnem, seu rem Deo infensam, & à Deo damnatam: sed tantū illud malum accidens, quod bonę Dei creaturę adiacet.

Nō etiā oporteret ipsammet naturā totā regenerari, sed tantū adiūctū morbū expelli, aut ab ea repurgari: quod sophist. figmentū Luth. super Psal. 15. refutat in dicto, Cor mundum crea, &c.

Quartò solent aliqui istud positiuū malum originalis peccati declarare, per

per venenū in corpus immisſum, quod variè tumultuetur ac enecet tandem, interficiatque hominem. Dicūt enim, ſic etiam diabolū affuſiſſe animæ noſtræ venenum quoddam, quod eam ita varijs pravis motibus diſtorqueat, & agitet, & ſit ab ipſa eius eſſentia omnino diuerſum quiddam.

Quæ opinio ideo conſtare non po- teſt, quia malo veneno externè infuſo bona natura tam diu perpetuò, quantū omnino poteſt, repugnat, donec vel illa eiſciat extrudatque venenū, vel cer- tè ab eo interimatur. Talis pugna non exiſtit in non renatis: ſed potius ſum- mus conſenſus totius hominis ad om- ne malū. Alioqui etiam non renati poſ- ſent dicere, Sentio aliam legē in mem- bris, repugnantem legi mentis meæ.

Præterea cum iſtud malū ſit præpotens ac regnans in homine, efficiatque ope- ra intelligentis ac eligentis, ſeu volen- tis naturæ, vt ſunt, teſte Paulo, Idolola- triæ, Hæreſes, Contentiones, Lites, & alia: neceſſariò ſequeretur, ipſum quo- que eſſe quandam intelligentem & eli

Sentem vim naturamue, atq; ita reuera
quãdam animã præter hanc nostram a-
nimã & corpus, à quorũ essentia isti vo-
lunt originale peccatum planè differ-
re. Vnde porro sequeretur reuera dia-
bolum esse creatorẽ, qui in genere hu-
mano nouas quãsdã ceu animas aut spi-
ritus, regnantes super totum à Deo con-
ditum hominem, creauerit, easque etiã
in infinitum propaget. Non isti præpo-
tentes rationalesq; effectus talem cau-
sam efficientem ac ceu matrem in ho-
mine verè existere protestantur: quod
est irrefutabile argumentum.

Consequitur ergo necessario ex præ-
cedentibus, originalem istam iniustitiã
aut imaginem diaboli, esse quoddam
positiuum malum, regnans ac præpo-
tens, nec tamen esse diuersum quiddã
ab ipsa anima, quatenus iam ita tetra &
corã Deo abominabilis est. Nam ipsa-
met anima rationalis istas horrendas
turbas dat cõtra Deum & proximum,
idque ea ipsa causa ac vi vigoreque,
quod ex illa prima pulcherrimaq; ima-
gine Dei natura ac Scriptura in hanc
horren-

horrendā detestabilemque imaginem
 satanæ naturamque transformata trans-
 figurataque est, vt scilicet pro lucidissi-
 mo diuinis que radijs fulgente intelle-
 ctu, habeat iam non tantum cæcum ac
 tenebricosum, sed etiam pessimis noti-
 tijs cogitationibusque formatū, & pro
 voluntate Deū ac omnia recta sua diuini-
 tatis indita vi naturaque amate & comple-
 ctente, habeat iam voluntatem diabo-
 lico odio contra Deum & proximum
 & omnia honesta ardentem & furen-
 tem.

Solent aliqui conferre originalem
 istam iniustitiam aut peccatum cum le-
 pra, non vt totam rei naturam per om-
 nia similem esse ostendant, sed aliquo
 tantum modo illud ingens malum illu-
 strent: quæ quidem similitudo in eo be-
 ne conuenit, quod sicut illa pestis opti-
 mam substantiam carnis ac sanguinis
 reliquorumque humorum ac spirituum
 planè inuertit in aliam pessimam, atque
 ita eam in aliam tristissimam formam
 transfigurat: vt si quis carnes ac sangui-
 nes eorum coram dissectas intueri, &

cum sani hominis carne & sanguine conferre possit, sicut interdum in macello leproforum suam carnes cum sanis conferuntur: is profecto dicat planè aliam esse essentiam aut substantiam leprosarum carniū, & sanguinis, quàm verarum sanarumque, vtcunque adhuc idè homo idemque indiuiduum sit ille homo leprosus aut etiā brutum, qui fuit antea sanus. Quare medici affirmant, hanc pestem totum planè corpus immutare, vt in hoc planè conueniat cum originali peccato, immutante totū hominem, præsertim autem animæ ipsius rationalis optimam formam in pessimam.

Verùm in eo valde disconueniunt, quòd lepra non est quiddam ingenitū, sed externè accedens: non inuadit etiā summam ac nobilissimam partem hominis, qua parte propriè est homo coram Deo, multo minus eum in illa inuertit in aliā imaginem: sed corruptio aut inuersio ista originalis inuasit summam ac nobilissimam partem, nempe summum gradum & ceu faciem rationalis

nalis animæ, qua Deo fuit conformis, eumque repræsentauit, quaque hominem Deus potissimū pro homine suoque filio ac cultore censuit. Et in ea ipsa longè nobilissima parte eum transmūtavit in imaginem, filiumque & cultorem satanæ, vt porrò semen serpentis & ex patre diabolo diceretur natus.

Præterea lepra, sicut ab extra per contagium, aut alioqui per venenatum alimentum inuadit corpus, id solum oppugnat ac destruit, non cū alijs pugnas: at originalis iniustitia, seu peruersissima mens vel maximè φιλαυτῶ est, seque talem conseruare conatur, & propriè oppugnat Deum ac eius mandata & proximum, vt in Adamo lapso cernimus, qui Deum & Heuam accusat calumniaturque.

Lepra quoque oppugnat ipsam hominis naturam, eamque absumit ac interficit, & in nihilum redigit, & illa vicissim, quoad potest, ei resistit: at originale peccatum veterem Adamum aut corruptum hominem in suo illo tristi corruptionis statu vel maximè seruat.

DE PECCATO

Sed tamen potest & hæc similitudo pulchre nostram sententiam confirmare: nam præterquam quod, sicut medici testantur, & sicut modò dixi, ~~totum corpus immutat~~, etiam non falsò dixeris, lepram in homine esse iam illam ipsam talem essentiam aut formam carniū humorumque & totius corporis, nunc sic planè transformati, sicut nos eodem modo dicimus, imaginem satanæ aut originalem iniustitiam esse illam ipsam talem formam cordis, aut animæ rationalis sic iam prorsus transfiguratæ.

Præterea error aliquorum aut etiam multorum in hac imaginatione versatur, vel etiam hinc oritur, quod putant non naturam bonam hominis mutatam aut sublatam esse, sed tantum malum originale ad eam accessisse, ~~ei que sese immiscuisse~~, ut morbi solent sese corpori ac naturæ hominis admiscere. Verū res (proh dolor) longè aliter sese habet, præsertim in summo & nobilissimo gradu hominis, nempe in imagine Dei, seu in libero arbitrio agente cum Deo. Illic enim accidit, quod Psalmus dicit
(quod

(quod dictum omnes veteres de originali peccato intellexerunt) Homo cum in honore esset, non intellexit, iumētis factus est similis. Illic non satanę imago accessit ad imaginem Dei, eiq; sese immiscuit, sed imago Dei sublata est, & successit imago satanę, vel illa in hanc commutata est. Illa optima scriptura viuę legis Dei mutata est in scripturã legis satanę. Non ergo accessit vitium, tanquam malum accidens ad animam, sed ipsa forma essentialis eius, in summo nobilissimoque gradu, in pessimam conuersa est. Ipsum liberum arbitrium commutatum est in seruum arbitrium. Natura optima mutata est in pessimam, sicut in maledictione terrę. Ipse angelus lucis mutatus est in angelum tenebrarum. Summa, non mediocris quædã læsio aut morbus, sed ipsissima metamorphosis animę rationalis, teste Scriptura, facta est.

Sic quoq; in ipsa regeneratione non nouus homo sese associat veteri Adamo, aut spiritus carni, ei que sese tãtũ admiscet, sed noua ista imago Dei pla-

Transfer
hanc
ad
Nr.

Regeneratio
ad
Transfer.
- Pop.

nè vult, & omnibus modis conatur abolere imaginem diaboli, quod etiã tandem perficit.

Non hic ad bonam arborem aut vitem accessit aliquod vitium, sed ipsa bona arbor planè inuersa est formaliter in malum aut in labruscam. Non hic argento nostro feces aliquæ admixtæ sunt, quas excoqui & separari oporteat: sed ipsum argentum mutatum est in scoriã, ipsum optimum vinum in aquam aut acetum. Alioqui non creari nouum cor, sed tantùm sordes quasdam expurgari oporteret, vt Luther. de sophistarum errore super Psal. 51. scribit.

Incommodè ergo, aut potius falsò à quibusdam dicitur, quòd oporteat distinguere bonam Dei creaturam à malo accidentario, præsertim in summo animæ rationalis gradu. Illud enim ipsũ summum bonũ imago Dei, planè transmutatum est in summum malum, videlicet in imaginẽ satanæ, spiritus in carnem, liberum arbitrium in seruum, & iustitia originalis in iniustitiam, ac denique filij Dei in semen serpentis.

Cùm

Cùm igitur optima arbor sit mutata in pessimã, olea in oleastrum, nobilissimaque vitis in labruscam, dulcis massa in fermentum: quomodo potest ibi labrusca separari à vite, aut oleaster ab olea, aut scoria ab argento, aut fermentũ à dulci massa, cùm olea, vitis, argentum & dulcis massa nõ amplius adsint? Perierunt enim illa ingentia bona, aut potius transmutata sunt in hæc tristissima mala, præsertim in summo gradu, vt toties dixi.

Quare qui hanc tam grandem inuersionem hominis non credunt, sed morbos tãtũ & languores naturæ cogitãt, magnitudinem profectò originalis peccati nequaquã perspiciunt. Sententia enim iræ diuinæ de hac mutatione pronunciata inquit: Morte morieris, non dicit, Grauius ægrotabis. Mors ipsius bonæ substantiæ interitum indicat, nõ accessionẽ mali morbi. Ipsamet bona hominis natura mortua est, & successit pro ea mala: vel potius bona natura in malum est conuersa.

Quicquid ex carne natum est (inquit

Christus Ioan. 3.) id caro est. Non tantum mala accidentia aliqua aut vitia accedere ad bonam naturam, sicut aliqui dicunt, distinguendum esse inter bonam Dei creaturam aut naturam, & vitium quod accessit: sed Christus non agnoscit ibi superesse vllā verè coram Deo bonam creaturā aut naturam, sed omnia esse carnem, id est rem malam, ac contra spiritū & legem Dei pugnantem ac concupiscentem. Gal. 5. De qua etiam pronuntiat Paulus quòd nō possidebit regnum cœlorum. Quare illic affirmat Dominus omnia oportere renasci ex spiritu.

Cæterum in inferioribus potentijs, vt est procreatio, & alię huius corporeę vitæ, verum est, quòd potentię ac operi diuinitus ordinato ac condito admiscuerit se à natura originalis, aut satanæ. Atque de hac generatione concupiscentię propriè agit Augustinus 1. lib. de Nuptijs ac concupiscen. & contra Iul. docens, naturam seu opus procreationis esse à Deo: sed vitium à diabolo.

Hęc igitur origo erroris multorum dili-

diligenter obseruanda vitandaque est, sciendumque, quod non malum aut imago satanæ ad bonam naturam imaginis Dei accesserit, eiq; sese immiscuerit, sed in illam hæc est commutata, aut planè transfigurata inuersa que.

*colr n
pmb.*

Quare valde videndum est, ne similitudines non conuenientes, aut quatenus non conueniunt, vrgendo (sicut rusticus Tityrus ex Mantua Romam iudicabat) rem tãtam extenuemus, quam vel in primis amplificare & exaggerare cõuenit, cum & ipsa sit ineffabilis, & magnitudo eius necessario agnoscenda sit, vt tantò ardentius medicum aut potius instauratorem & regeneratorem creatoremque nouæ creaturæ cordisque quæramus, eique etiam tanto magis, agnita calamitatis magnitudine, grati esse discamus.

Kr g.

Vtatur igitur potius similitudinibus Scripturæ, multò significantius & verius istam horrendam metamorphosin exprimentibus, vt sunt arborem optimam in pessimam mutari, vitem nobilissimam in labruscam, vinum in a-

quàm, argentum in scoriam, dulce mas-
sam in fermentum, & denique vas ho-
noris in vas ignominiaë, aut etiam fra-
ctum, quod Deus pro suo arbitrio refin-
gat: Rom. 9. Jer. 18.

Sed quæ tandem maior transforma-
tio fieri aut etiam omnino fingi potest,
quàm quòd filios Dei in filios serpen-
tis & satanæ, & spiritus lucis in spiritus
tenebrarū, cultores Dei in cultores sa-
tanæ atrocissimosque hostes Dei, atque
adeò ipsissimā lucem in tenebras trans-
formatam esse verbum Dei affirmat?
Alioqui non necesse foret, nobis cor la-
pideum excindi, & nouum donari, nos
denuò! condi, regenerari, viuificari, &
à mortuis excitari.

Hæc horrendas picturas nostræ mi-
ferandæ aut etiam detestandæ essentia-
lisque transfigurationis contēplemur,
eisque vtamur, si modò verè nostram
iniustitiam originalem pleneque co-
gnoscere & expendere, alijsque etiam
proponere ac exponere volumus, &
non potius eam sophismatum ficulneis
folijs occultare.

Verùm

Verum iam etiam aliquas obiectiones refutemus, ne quid astute dissimulasse videamur, quod refutare nequiverimus, tamen si in precedentibus iam plerumque abunde refutate sint.

Obijciunt aliqui, hanc sententiam pugnare cum articulo creationis, & sic fieri Deum authorem peccati, qui sit substantia, & conditor, conseruator, & hominis propagator. Argumentum tale esse potest: Omnis substantia est à Deo: Peccatum est substantia: Igitur peccatum est à Deo. Respondi in scripto edito copiosè, nunc breuissimè. Maior est restringenda secundum textum Genes. cap. 1. Omnis substantia, quatenus primum est bona condita, est à Deo: Peccatum est substantia, sed non quatenus primum est bona condita: Ergo sunt quatuor termini, vel certè concludetur: Ergo quiddam, quod iam est substantialiter malum aut peccatum & imago semenque serpentis, fuit initio substantialiter valde bonum à Deo conditum, & imago ac semen Dei. Proponam etiam perspicuam huius rei similitudinem. Medicus parauit & misit ægro

to bonū medicamen: interuenit aliquis veneficus, qui praua aliqua re coctione corrumpit & transformauit illud medicamen, ita vt eius substantia sit mutata in aliam, & sit præsentissimū venenū: quis verè dicet illud venenū esse à medico, nisi addas hãc circumscriptionem, quatenus initio paratū est bonum medicamen, eatenus à medico est: sed quatenus est corruptū & immutatū, eatenus est ab illo venefico. Multipliciter dicitur esse aliquid ab aliquo, vel tanquam primò conditore, vel postea & secūdariò corruptore aut inuersore. De qua re in edito tractatu in secūda parte Clauis copiosè dictum est.

Obijciunt item porro: Creatio se extendit etiã ad conseruationē & propagationē. Ergo sic nihilominus fiet deus mali author. Respondeo, sic ratiocinando possis concludere, nec diabolū, nec hominē esse malū, vel accidentaliter vel substantialiter: nam Deus tū diabolū conseruat ad diem malā aut iudicij, tum hominē pessimū conseruat ac propagat, qualis quantusque nunc est.

To-

Totum istud quod ex carne nascitur, & pessima caro est, siue in substantia siue in accidentibus, nunc & conseruatur & propagatur à Deo: nisi fortè uolunt illi, Deum quidè formare in utero matris embryon, sed satanā mox accurrere, & agglutinare ei mala accidētia, uel Deum dare homini concepto cor, diabolu autem addere ei lapidositatē cordis. Deus suo iudicio fert ista zizania, imò & crescere patitur in suo agro vegetans ea suo sole & pluuia usq; ad suum tēpus extremi iudicij, magna patientia seruans ista ~~uasa iræ ad poenam~~. Omnia ille fecit propter se, etiā impiū ad diem malam, Prouerb. 16.

Ad istam cauillationē cōmodè Lutherus in seruo arbitrio respōdet, hisce verbis: Licet Deus peccatū non faciat, tamen naturā peccato subtraēto spiritu uitiatam, non cessat formare, & multiplicare, tanquā si faber ex ligno corrupto statuas faciat. Ita qualis est natura, talēs fiunt homines, Deo creāte & formante illos ex natura tali.

Nos quidem putaremus, eū pro sua

Ad errata
nr

seuēriſſima iuſtitia debere quāprimūm
 iſta zizania eradicare : ac profectō ſi
 quis rex aut paterfamilias, aut etiam pa-
 ſtor Eccleſiæ, tam perditos nebulones
 ferret ac foueret in ſua domo aut cœ-
 tu, cum eos facilimē tollere poſſet, ſicut
 Chriſtus potuit tollere Arrium, Maho-
 metū, & ſatanā ipſum, nequaquam ex-
 cuſari poſſet. Verūm Deus expectat ma-
 turū tempus poenę. Præterea etiam nō
 pauca zizania regenerabit in verū triti-
 cum. Ex creatione igitur & conſeruatio-
 ne non ſequitur, hominē nunc aut dia-
 bolū eſſe bonum aut etiam malū, vel in
 accidentibus vel ſubſtantia.

Reſponſio Secundō dicunt pugnare hanc ſen-
 tentiā cum reſurrectione, quia hæc ipſa
 ſubſtantia reſurget: ſed peccatū non re-
 ſurget. Reſpondeo, veriſſimū eſt, hoc i-
 pſum indiuiduū ~~corporis ac animæ re-~~
~~ſurrecturum: ſed hęc ſubſtantia ita phy-~~
~~ſicam & corruptibilem eſſentialiter com-~~
~~mutandā eſſe. Seminatur enim (inquit~~
~~Paulus) corpus animale & corruptibi-~~
~~le, & ſurget ſpirituale & incorruptibi-~~
~~le. Sic igitur ipſemet Apoſtolus conclu-~~
 dit,

dit, quòd in extrema die etiã illi qui nõ morientur, tamẽ mutabuntur. Quis dubitat corpus Adami essentialiter cõmutatum esse in essentiam pessimã, quod Lutherus sæpissimè in Genesin inculcat. Quis dubitat singulorum hominũ corpus essentialiter cõmutari, ex ea optima sanguineaq; cõplexione aut essentia, quam habuit in pueritia, in eam phlegmaticã & melancholicam, quam habet in decrepita ætate? Multo verò magis credentiũ animæ regenerabuntur: sicut Christus illã *instauracionem* nominat regenerationẽ. An illi cum sophistis putãt, regenerationẽ notare tantum accidentiũ quorundam alteracionem?

Rogatus

Tota rerũ natura post lapsum ex maledictione Dei mutata est, teste Lutero, & multo magis teste Scriptura. Multi sentiunt etiã in diluuiò faciem mundi inuersam esse, & omnia esse facta deteriora, atque adeò etiam quotidie rerum species fieri deteriores essentialiter.

Non pugnat ergo hæc sententia cum

Pr. nr.
 resurrectione, qui pii transformati & hac foeda imagine satanae in primam illam imaginem Dei, resurgent, atque ita plane abolebitur haec substantialis forma veteris Adami, aut imaginis satanae: quae proprie est peccatum. In impijs sane illa originalis prauitas manebit, nec vnquam desinet cum satana peccare.

Inueniendum est
 Dicunt etiam pugnare cum incarnatione Christi, qui hanc ipsam nostram substantiam induit, nec tamen peccatum induit, ut non sit peccatum substantia. Forma syllogismi est: Verbum assumpsit substantiam hominis: Verbum non assumpsit peccatum: Igitur peccatum non est substantia. Respondeo, eodem modo possis ratiocinari, Verbum non assumpsit rem malam aut peccatorem: Verbum assumpsit hominem: Igitur homo non est peccator aut res mala. Solutio est, quod sit plus in conclusione, quam in praecedentibus, seu quod sint quatuor termini. Nam substantia hominis in maiore prioris argum. significat substantiam rectam, & ad imaginem Dei formatam, seu ipsi conformatam, sicut fuit initio ante

ante lapsum: sed in conclusione concluditur de hac ipsa præsentī pessima substantia, ad imaginem satanæ transformata, seu de præsentī homine.

Nam Scriptura manifestè testatur, hominem esse mutatum ex bona arbore in pessimam, ex nobilissima vite in labruscā, ex dulci massa in fermentum, ex imagine Dei in imaginem satanæ, & ex prole Dei in femē serpentis. Recepit ergo Verbum verè naturam humanam, sed qualis fuit in Adamo ante lapsum, quod quidem attinet ad culpam & ad imaginem Dei ac diaboli. Recepit filius Dei hominem (vel potius factus est homo) illum formatum ad imaginem Dei: non hūc transformatum ad imaginem satanæ, qualis hic noster homo est.

Nō recepit ille peruersum, lapideū, cæcum & non intelligens cor, non veterem Adamum: sed istum nouum aut potius illum vetustissimum ac primum. Non recepit peruersissimam istam carnem ac sanguinem, quæ tantopere in Scriptura damnatur: sed istam sanctam

*et h' dicitur
nam h' dicitur
q' dicitur
in h' dicitur
ut h' dicitur*

expl' dicitur

ac optimè Deo conformatam. Non recepit ille hominem, qui in Scriptura vocatur semen serpentis aut genimen viperæ, aut ex patre diabolo, qualem Adamus ad suam foedissimam imaginem genuit: sed illum, qui fuit filius, imago ac cultor Dei. Lutherus in Genesin dicit deo primum illum hominem esse mortuum ac interfectum, ut in Adamo nobisque omnibus vix cadaver de primo homine remanserit.

Non igitur sequitur vilo modo, Filius Dei assumpsit verum hominem: Igitur assumpsit istud corruptissimum ac Deo foetens cadaver, seu sepulchrum apertum: Igitur istud cadaver turpissimum non est substantialiter malum, & cum Deo pugnans. Recépit ille bonam arborem, non pessimam oleastri, quales nos sumus: recepit dulcem massam, non fermentum: recepit optimam vitem, non labruscā. Fecit verò id ideo, ut nos pessimos ramusculos, aut palmites, decerptos ex oleastro aut labrusca sylvestri & acerba, sibi infereret, suosque fertiles ramos & palmites efficeret, itaque suo succo

succo imbueret, aleret, & essentialiter immutaret, vt iam non syluestres rami, oleastri aut labru cæ, sed domestici, fertiles ac salutare palmite fieremus, ferentes fructus longè suauissimos ac saluberrimos. Satis verò ostendi suprà, & etiam in libello de Corruptione ac de originali peccato, posse fieri aliquam substantialem mutationem, permanente non solùm eadem specie, sed etiam indiuiduo: vt in physica de specie & indiuiduo differitur. Nihil ergo pugnat ista sententia, quòd ratio ipsa aut mens vel liberum arbitrium corruptissimum sit imago satanæ & ipsissima iniustitia originalis, cum incarnatione Verbi.

Obijciat fortè aliquis etiã hoc modo: Aliud sunt anima eiusque potētiae iam peccantes, & aliud illud vitium originale, ob quod peccant. Resp. Paulus contrà dicit illud ipsum peccans esse originale peccatū. Vide Rom. 6. & 7. perinde ille pronunciat, Peccatum excitauit in me omnem cupiditatem, & vult regnare in me, meq; captiuum rapit: sicut dicit, Caro cōcupiscit contra spiritum,

& animalis homo non percipit, stultitia ei sunt. In eo vno tantum differunt, quod anima rationalis fuit initio condita in optima forma imaginis Dei. Verum nunc per primum lapsum est in hanc formam tetram pravamque transfusa.

Alia omnino ratio hic est quam in naturalibus morbis, ubi aliquod membrum peccat ob malum accidens. At hic, sicut initio anima rationalis recte functa est suo officio erga Deum & homines ob ipsam suam sanam bonamque substantialem formam, qua fuit etiam imago Dei, nempe ob lucidum intellectum & integram voluntatem: sic nunc contra ob suam pessimam formam caeci peruersissimi que intellectus & distortissimae voluntatis omne officium violat. Sicut etiam bona arbor aut vitis ob suam bonam coessentialemque formam ac intimam naturam tulit optimos fructus: ita contra eadem, mutata in pessimam arborem aut labrusca, ob suam intimam naturam aut formalem coessentialemque prauitatem, fert pessimos.

Obijcitur & illud: Tu dixisti angelos
lucis

lucis differre specie ab angelis tenebra-
 rum, & filios Dei à filijs diaboli: de qua
 ergo specie tandem Verbū sumpsit car-
 nem? Respondeo, vide præcedentem
 solutionē, vbi doceo eum assumpsisse
 hominē ad imaginem Dei formatum,
 non hunc inuersum. Addo & hoc, Pij &
 impij, quatenus homines sunt, vnius tā-
 tum speciei sunt, & de illa accepit filius
 Dei carnem: quatenus autē impij, fe-
 runt imaginem diaboli, seu ei sunt con-
 formati & eius semen, pij verò sunt ad
 imaginem Dei trāsfigurati ac ex eo na-
 ti, eatenus ab illis differunt. In Theolo-
 gia ergo seu ratione diuini cultus diuer-
 sę sunt species filiorum serpentis & fi-
 liorum Dei, non autē in physica aut e-
 tiam politica vita. Sed hoc candidè ac-
 cipiendū est: oportet enim scire, esse in-
 gens discrimen inter filios Dei & filios
 diaboli.

*Chrys. dicitur
 cum dicitur
 spiritus
 super*

N3

*In 7° Tom.
 lego
 a
 1° 1° 1°*

Obijcere quis possit, epistolā ad He-
 bræos dicere peccatū esse *ὑπερβίατον*,
 tenaciter inhærere nobis: Igitur esse di-
 uerſum quid ab ipsa natura. Respon-
 deo, Quid melius aut tenacius inhæret

*1° 1° 1°
 1° 1° 1°
 1° 1° 1°*

rei toti, quã ipsa causa formalis? Quid nobis tenacius inhæret, quàm prauum cor, caro & vetus Adam, quæ certè non sunt accidentia? Neque tamen necessariò sequitur, eum locũ solũ originale peccatum significare. Iubet enim simpliciter omnis generis peccata abijcere, quæ nos in curriculo veræ pietatis impediunt. Agit quoque ibi manifestè de iam renatis: vt nõ esset mirum, si peccatũ faceret quiddam diuersum ab eis. Iubet etiam Scriptura exuere veterem hominẽ, & induere nouum: neque tamen isti concedet, istos duos homines esse mera accidentia, aut nobis instar vestis exterius adhærere. Paulus appellat suum corpus tabernaculum, neque tamen vult esse suum accidens.

Posset & illud obijci, Paulus Ephes. 4. collocat imaginem Dei in iustitia & sanctitate, quæ sint accidentia: Igitur & contraria imago satanę sit accidens. Respondeo, ostensum suprã est ex ipsa Apologia & alioqui, iustitiam originalem fuisse de ipsa essentia hominis: cum Deus dicit, Sancti estote, sicut & ego sanctus

sanctus sum (quæ est summa omnium eius mandatorū) potissimū requirit san-
 num perfectūque cor, seu intellectum
 diuina luce splendentem, & voluntatē
 Deum amātem, seu sanctā animā, totā
 diuina luce & increata bonitate fulgen-
 tem: vt ipsemet eam inītiō condidit, si-
 bique conformauit, vtque nunc sancti
 angeli penitūs diuina luce resplendēt,
 aut sicut sol iste, quē cernimus, sua in-
 creata luce splendet. Tali increata luce
 voluit Deus animam à se inspiratā co-
 ram toto mundo lucere, & nunc denuō
 idem à nobis exigit, dicente filio eius,
 Sic luceat lux vestra coram hominibus,
 vt glorificent patrē vestrum coelestem.

Tam ergo non fuit accidens illa spi-
 ritualis lux scientiæ Dei & virtutum in
 sancta anima, aut in bonis angelis nūc
 est, qua vult pater coelestis filios lucis
 coram omnibus fulgere: quā non est
 in sole ista, quā in eo cernimus, lux acci-
 dens. Perinde sanè sunt mutati spiritus
 lucis, anima nempe & angeli in filios
 aut angelos tenebrarum, ac si iste visibi-
 lis sol mutaretur in arum quoddam,

tetrumque ac etiam horrendū corpus, quod de se densissimā caliginem & Aegyptias tenebras in totum mundum effunderet.

Solutio
Obijciunt
Obijciunt aliqui & illud: Solus filius est substāialis imago patris: Ergo nulla creatura est substāialis imago Dei. Respondeo, Filius est non tantum substāialis, sed & consubstāialis imago Dei: creaturæ verò non sunt ei consubstāntiales, si homo potest sibi substāntialem imaginem ex lapide, ligno & luto formare, concedant tantundem industriæ etiam Deo ipsi.

Obijciunt
Obijciunt aliqui me uti quibusdā vocabus Philosophicis & Scholasticorū, distinguere etiam quædam subtilius: ideoque Scholasticā Theologiam reuehere. Respondeo, Scholastica Theologia non ideo reprehenditur, quòd aliquando vocabulis artis & distinctionibus utatur. Oportet enim rectè secare verbum Dei, teste Paulo: & vulgò dicitur, Qui bene distinguit, bene docet.

Sed primū & præcipuè, quòd falsam doctrinam aut sententiam tueatur: de-
inde

inde, quòd non ex Scriptura de rebus pronunciet, sed ex humano iudicio & corrupta philosophia, atq; ita eam male cum Theologia misceat: tertio, quòd curiosas, spinosas & inutiles quæstunculas tractet, omissis ijs, quæ propriè ad ædificationem faciunt: quarto, quòd tantum per obiectiones & refutationes citra ipsam rei explicationem progrediatur: quinto, quòd nullum finem rixandi & argutandi in euidenti veritate faciat, atque ita altercando veritatem amittat, obscuretq; : sexto, quòd multas falsas distinctiones adhibeat: & denique, quòd totus sermo nõ tantum barbarus, sed etiam planè obscurus sit: taceo nunc alia eius vitia multa. Plurimis alioqui vocabulis Scholasticorum vtuntur nostri Theologi, & quidem in ista ipsa tractatione Lutherus & Philippus: vt sunt naturalia esse integra, aut non integra, peccatum essentialle, substantiale, & de essentia, defectus, priuatio, negatio, malum priuatiuũ & positium, habituale aut habitus, potentia, actus, materiale peccati, formale

cius, reatus, fundamentum, terminus, relatiuum, correlatiuum, & similibus. Forma quidem & transformatio sunt Scripturæ voces.

Obijciunt aliqui Confessionem Augustan. quæ articulo 19. dicat naturam creari & cōseruari & propagari à Deo, & tamen causam peccati esse voluntatem malorum: quod planè non est contra me aut hanc sententiã, de qua ago. Agitur enim ibi de causa efficiente, nõ de essentia peccatorũ omnigenorum.

Obijciunt item Augustinũ, qui contra Manichæos disputans neget creaturas ipsas à Deo conditas esse peccata. Quis de eo dubitat, quin creature, quatenus à Deo conditæ sunt, peccatũ dici nequeant? Manichæi disputabant duos esse creatores, duplices etiã creaturas, bonas à bono creatore, malas à malo sic statim initiò conditas, duas aut duplices esse animas. Peccatum non esse ex primo lapsu Adami, sed ex creatione ipsa, & quidem esse quiddam separabile ab essentia hominis, in quo isti consentiunt cum illis. Contra illos igitur

tur agit Augustinus. Videndum ergo est, iuxta Hilarij dictum, vt ex occasione dicendi sententiam dictorū accipiamus. Alioqui etiam Pelagiani olim & nunc Papistæ obiecerunt rectè de orig. peccato sentientibus Manichæismum.

Augustinus igitur disputans contra Manichæos, peccatū non esse substantiam, respicit in ipsam primam creationem, qua omnia recta sunt à Deo condita: respicit in materiam, & quicquid adhuc reliquum est de prima illa creatione, quod illius consideratione peccatum dici nequit: respicit contra Iulianum agendo in generationem & alias inferiores potentias, quæ non ita sunt planè transfiguratae ac inuersæ, sicut sūma ratio aut liberum arbitrium: sed ad illas ignobiliore potentias tantūm atroxia aut confusio accessit. Non etiam cōsiderauit aliquid posse dici peccatum Hebraica Scripturæ phrasi non ob suam essentiam, sed ob finem ac scopum, quia pugnet cum Deo & lege, qualiscunque demum eius essentia sit: vt suprā copiosè differui.

Verùm nihilominus est, quòd sæpe nimium vrgeat originale peccatum esse defectum, esse priuationem, & non satis significanter perspicueque exponit, quòd sit etiam positium quoddã ingens malum, vt Apologia & Thomas verè asserunt.

Illud tamẽ ipsum sæpe affirmat, quod nos, sub nomine carnis & corruptissimæ naturæ, sicut suprâ audiimus eius admodum illustrem locum ex libro de Ciuitate Dei xxii.

Similis locus de pessima natura hominis habetur etiam epistola cvi. cum inquit, Quid enim vberius & veracissima cõfessione plenius, quàm illud est, in quadam epistola tua, vbi, naturam nostram non mansisse, vt condita est, sed vitiatam esse per illum generis humani patrem, humiliter deplorasti dicens: Pauper ego & dolens, qui adhuc terrenæ imaginis squalore concretus sum, & plus de primò, quàm de secundo Adam carnis sensibus & terrenis actibus refero: quomodo tibi audebo me pingere, cum cœlestis imaginis inficiator

ciator prober corruptione terrena?
Vtrinque me concludit pudor. Eru-
besco pingere quod sum, non audeo
pingere quod non sum: odi quod sum,
& non sum quod amo. Sed quid mise-
ro mihi proderit odisse iniquitatem, &
amare virtutem, cum id potius agam,
quod odi, nec elaborē piger id potius
agere, quod amo: ipse discors & intesti-
no bello distrahor, dum spiritus aduer-
sus carnem, caro aduersus spiritum di-
micat, & lex corporis lege peccati le-
gem mētis impugnat? Infoelix ego, qui
~~in me venenatū inimicæ arboris gustū,~~
~~nec dum crucis ligno digessi.~~ Durat e-
nim mihi illud per Adam virus pater-
num, quo vniuersitatem generis sui pa-
ter prauaricatus infecit. Et cætera quæ
de hac miseria multa connectis ingemi-
scendo expectans redemptionem cor-
poris tui, & nondum re, sed spe saluum
te esse cognoscens. En audis naturam
ipsam hominis esse prauam.

Memorabilis est & illa Augustini de
corrupta natura sententia, cum libro
contra Iul. 4. cap. 12. scribit Ciceronem

lib. Politicorum 3. scripsisse hominem non ut à matre, sed ut à nouerca natura editum in vitam, corpore & nudo & fragili & infirmo: animo autem anxio ad molestias, humili ad timores, molli ad labores, prono ad libidines: in quo tamen inesset, tãquam obrutus, quidam diuinus ignis ingenij & mentis. Addit Augustinus Ciceronem non dixisse, hæc malè uiuentium moribus effecta esse: sed naturã potius accusasse: rem illum uidisse, causam nesciuisse. Latuisse enim cur esset graue iugum super filios Adæ à die exitus de ventre matris eorum, vsque in diem sepulturę in matrem omnium: quia Sacris literis non eruditus, ignorabat originale peccatũ. Hæc ille.

En audis ipsammet naturã hominis, amissa imagine Dei, non mansisse, ut est condita, eamque esse fontem omnium malorum. Talia sunt etiam alia plurima loca. Eodem quoque facit, quod nostrum liberum arbitrium, quo etiam ipsam nostrã naturam & rationem notat, dicit ad eò immutatum inuersumque esse,

esse, ut iam valeat tantum ad peccandum, & sit pro libero factum seruum. Sic idem alibi affirmat, hominem de suo esse satanam: quo quid potest dici grauius?

Verum ne quis à mea sententia aberret, & absurdiores aliquas de me suspensiones concipiat, quasi ideo præcipuam animæ humanæ substantiam aut rationem dicam esse iniustitiã originalem, quia sit quædam Dei creatura aut ob id ipsum, quia est substantia. Obseruandum est, me eatenus tantum ita ex Scriptura pronunciare de vana hominum mente, quatenus illa est per istam horrendam metamorphosin ex imagine Dei in imaginem satanæ transformata, & nequaquam ratione primæ creationis: non etiam ratione reliquarum, quæ ex illa prima bona creatione in anima supersunt: sicut aliqua adhuc bona de priori creatione remanserunt, præsertim in inferioribus viribus, actionibus & objectis: sed omnia iam satanæ seruiunt. Remansit etiam ignobilior quædam substantia ac veluti natura prioris homi-

nis, quæ tamen, teste Luthero, vix cadauer sunt prioris illius integrique hominis.

Verùm ego in hac sententia formam respicio, idque nobilissimam, nempe quatenus anima fuit imago Dei, de qua propriè Theologia differit: & simul intueor, quorsum & quomodo illa suprema vis animæ iam tota naturaliter directæ sit, nempe contra Deum & ad peccandum.

Eam igitur ipsam optimam Dei imaginem aut formam pronunciat Scriptura conuersam esse in pessimam quandam formam, quæ sit iam imago tristissima satanæ, sitque infuper iam eò formaliter suaque natura directæ, vt satanæ contra Deum militet, quæ ipsa horrenda imago iam sit essentialis forma præsentis corruptissimi hominis, in suo summo gradu, nempe ratione, mente aut libero arbitrio, ex qua denuò omnipotentis creatoris sui manu in pristinam creaturam merito Christi transformetur, restituaturque pristinae illi formæ, quæ est vocata imago Dei, vt Deo con-

tra satanam in omni veritate, honestate ac pietate strenuissimè militet.

Diuersi ergo respectus sunt singularum rerum ac dictorum de illis. Quare cautè attendendum est in hac doctrina non mea, sed Dei. Cum enim in ea homo à Spiritu sancto dicitur semen serpentis, aut ex patre diabolo, seu filius eius, natura filius iræ, & hostis Dei, non respicitur in primam creationem, non etiam in ignobiliore ipsius vires, actiones & obiecta hominis, nõ etiam adeò respicitur in ipsam quasi naturã, aut etiam ignobiliorem hominis formam, vbi minus homo labefactatus est, minusque Deum offendit: sed propriè in summum illum gradum animæ, qui est ipsum liberum arbitrium, aut ratio illa mundi regina, idque quatenus ea cum Deo eiusque religione mandatisque agere deberet, quæ in Adami lapsu prorsus inuersa est, & insuper contra Deum conuersa, cum ex ea totus homo deperdet, vt cui illa militet, eidem etiam totus homo seruiat, non aliter ac cui regi, sese aliquis dux addicit, eidem

etiam totus eius exercitus seruit.

Ea igitur ipsa regina & hac modò indicata occasio re est & dicitur imago satanæ ac iniustitia originalis. Non profectò propriè ob id ipsum, quòd quædam substãtia aut creatura Dei est, sed quia sic iam est essentialiter transformata, & netario isti suo patri cõformata, eumq; bellissimè repræsentet, & insuper quia iam prorsus eò directa est, vt ipsi strenuissimè contra Deum ad omnem nequitiam seruiat.

Ob hanc igitur nouã essentialemq; metamorphosin aut laruam, & simul detestandum scopum officiumque, ad quem tota naturaliter tendit ac ruit, iniustitia est: non ob ipsam suam substantialitatem, in qua adhuc plurimùm de sua illa priore essentia remansit, licet valde inuersum, & extremè deprauatũ ac deformatum: ob illam nouam, inquam, scriptionem, viuamque ac efficacem legem à satana ei inscriptam (sicut suprà ex scriptura audiuius.) non ob illam veterem ac superstitem membranam aut tabulas, in quibus antea lex
Dei

Dei aut imago eius scripta effigiataq;
fuerat, nunc aut (proh dolor) satanae hor-
renda larua depicta & expressa, dicitur
imago satanae & iniustitia originalis.

Ob hosce igitur diuersissimos homi-
nis respectus & quasi mixturam quan-
dam diuersarum reru circustantiaruq;
saepe varie sese torquet Augustinus,
quomodo de homine pronunciet, &
tandem in enchiridio pronunciat esse
malum bonu, aut quoddam bonu ma-
lum, falsamque ait esse in hoc regulam
Dialecticorum, qui negent contraria si-
mul existere posse. Constanter tamen
asserit, ipsam hominis naturam ita esse in-
uersam, vt ex optima sit facta pessima,
vtque liberum arbitriu ex libero sit fa-
ctum seruum, vtque caro ipsa sit spiritui
inimica, sicut supra eius testimonia au-
diuimus, vt deniq; totus homo de suo
sit Satan.

Huc pertinet illa admonitio mox ini-
tio proposita, in consideratione pecca-
ti, seu ad hoc vt aliqua res uere sit dica-
turq; peccatu, non tam considerari ip-
sam rei essentiam, quam scopum, an

fit cōtra legem Dei directa. Fieri enim potest, ac sæpissimè fit, vt quæ per sese suaque essentia peccata nō sint, ratione finis, aut alicuius circumstantiæ sint peccata. Sæpe etiã optimæ ac præstantissimæ virtutes, si contra iustitiam dirigantur, sunt tetra vitia, non ob essentiã, sed ob finem: quales sunt omnes hypocritarum aut omnino incredulorum iustitiæ ac virtutes: quippe quorū etiam precatio vertatur in peccatū, teste Psalmo: & quorum sacrificia abominetur Deus, teste Esaia cap. i.

Opus generationis idè est, siue fiat in coniugio, siue extra, & est naturæ atque adeò Dei opus: sed tamen extracōiugium est peccatū, quia pugnat contra legē Dei. Vitulus ille aureus vocatur à Mose peccatū, nō quidem ob suã substantialitatem, sed quia contra legem Dei erat directus.

Vt igitur maximè anima rationalis ob suã (vt ita dicã) substantialitatē peccatū dici non posset, iustè tamen diceretur ob suum scopum, officium, ac finem: quia assiduè militat satanæ contra Deū creatorem suum, & etiam contra pro-

ximum, totamq; rerum naturã, ac contra veram pietatem. Petrus erat iam filius Dei & eximius Apostolus, & tamẽ ob vñum malum consiliũ, quantumuis bono animo datum, vocatur à Christo satan: quod longè tristius & tetrius est, quàm si eum appellasset peccatum.

Verũm plures sunt causæ, potissimũ autẽ tres, cur dicatur homo, præsertim anima rationalis in summo suo gradu, aut ipsum liberum arbitriũ, peccatum aut iniusticia originalis: nempe efficiẽs, *Christo*
de peccato
formalis & finalis.

Efficiens quidem, quia est & dicitur iam ex patre diabolo, & semen eius. Ille enim eum sic transformavit, suaque propria ac grauissima culpa, nõ tamen sine iustissima pœna ac maledictione Dei, sententiam ferentis, Morte morietur: quæ teste Luth. de hac ipsa re agẽte, res optimas in pessimas transformat.

Formalis, quia iam est totus corruptissimus, ac etiam planè patri suo diabolo conformatus, eiusque imago, non Dei amplius, vt initiõ conditus fuerat. Non solũm detracta est

ei illa diuina facies Deū referēs, sed etiam informata ei est Gorgonea quædam, furialisue larua, satanam ipsum verissimè representans. Totus planè est diuersissimus ab ea essentiali forma, in qua eum suus creator effigiauit, finxit ac formauit, & etiam ab ea forma, qua eum esse præditum lex, uerbumq; Dei seuerissimè flagitat. Ipsa igitur tota essentia eius est ab idea picturaue legis Dei, qualem illa hominè requirit, planè alienus, eoque meritò ab ea, ut peccatum damnatur. Lex enim, utpote iustitiæ diuinæ regula, damnat ea omnia, quæ dissident & pugnant cum ea & iustitiæ diuinæ norma.

Postremò etiã finalis causa, cur peccatum iustitiæque dicatur, est, quia homo iam totus est contra Deum & omnem honestatem hostiliter directus, & satanæ in omni nequitia ac iniustitia promptissimè militat, adeò, ut eum pro stultitia habeat, eumque hostiliter oppugnet, ut statim ex prima Adami calūnia patet: qui mox initiò se excusans omnè causam sui lapsus in Deum reijcit

cit. Quare etiamsi haberet formam pulcherrimā lucidi angeli, tamen ob istam militiam, finemque aut scopum suum, esset peccatū, sicut mox initio ei & diaboli accidit, ut ob vnam transgressionem pro mero peccato & Dei hoste haberetur: & sicut modò Petrum audiui-
mus etiam tetriori nomine nominari.

Non est autem hæc distinctio variarum circumstantiarū & respectuum corrupti hominis sophistica quædā elusio, aut negocij obscuratio: eodē enim modo cogimur magnā diligentiam adhibere in obseruandis varijs circumstantijs & respectibus, cum quid de nouo homine pronuntiare volumus. Totus igitur homo satanae militans meritò dicitur natura filius iræ & hostis Dei.

Hinc ergo liquet, quatenus anima rationalis dicatur imago satanae & iniustitia originalis. Patet etiam non accusari creatorē, quòd substantias malas creauerit, nihilque Manichæi aut fanatici de duobus principijs, duabusq; ab eis creatis naturis, aut duplici animarum genere & gēte inimica dici. Non enim

Satan nouam rerum naturā creauit, sed illam optimam Dei creaturam, hominem nempe, horribiliter ex optima forma imaginis Dei in suam pessimā transformauit, adeoque nefariè direxit, pessimumque ei opus ac officium iniūxit, ut iam naturaliter non Deo, sed sibi cōtra Deum militet, strenuissimeque seruiat. Quod adeò non est omnipotentiae alicuius, ut etiam homines optimas substantias in pessimas conuertere, ipsisque contra Deum & omne rectum abuti possint.

HActenus tum de nomine, tum & de re ipsa iniustitiae originalis, quā potui verissimè & perspicuissimè differui, veramque sententiam verbo Dei ac solidis rationibus confirmaui, non exclusis etiam eruditorum Theologorum sententijs: plura autem testimonia probationesque & contrariarū obiectionum refutationes habentur in tractatu sexto secundae partis Clauis, quas inuestigator veritatis ibi legat, ac in timore Dei expendat.

Ut verò hāc scriptionem tandē conclu-

cludam, studio breuitatis multa vtilia præcidens, compendio repetam summam præcipuæ controuersiæ, de qua hic disceptatur.

In controuersia igitur de essentia originali peccati multi sentiunt accessisse ad bonam hominis substantiam tantum læsionem, debilitationem aut vulnus quoddam, eoque plerumque morbum aut vitium vocant: vt eis prorsus originale malum sit tantum priuatio, aut defectus quidam: aliqui addunt etiam positium quoddam malum, quod sit tantum quædam inclinatio ad malum. Omnes isti re ipsa volunt istam labem esse solummodo accidens, quod accesserit ad bonam Dei creaturam: ita vt iam in vno corpore quasi cohabitent, tum bona hominis essentia à Deo condita, tum etiam istud pessimum accidens. Hæc imaginatio plurimis penitus insidet, causamque pluribus alijs prauis opinionibus præbet.

Verum Spiritus sanctus in Scriptura longè aliter de hominis ruina differit. Affirmat enim ille ipsam bonam homi-

*Trappes
248
ab*

nis naturam aut essentiam mortuam esse & transformatam in contrariam pessimam naturam, nempe imaginem Dei in imaginem satanę: sicut si optima arbor, aut vitis versa esset in pessimam labruscam, aut oleastrum: qua similitudine præter Paulum etiam Irenæus copiosè utitur, ostendens hominem ex olea oleastrum esse factum, & denuò illic reducendum, instaurandūque. Hæc sententia in tota Scriptura passim perspicuè habetur. Paulus 2. Cor. 3. dicit nos fide gloriam Christi intuentes in eandem imaginem transformari. Et Ephes. 4. nos ita renouari, vt induamus illum hominem, qui est conditus secundum Deum in iustitia & sanctitate vera solidaque,

Hæc noua forma aut imago nouissime homo, in quem nos vult Apostolus transformari aut transfigurari, certè nõ est accidens quoddam, sed est ista ipsa forma essentialis, quam incipiunt habere, & habebunt omnes pij in plena regeneratione. Et quidẽ dicit eandem formam aut imaginem etiam initio fuisse in eo conditam aut creatam.

Nunc

Nunc si oportet nos transformari in nouam quandam optimamque formam aut imaginem illi primæ similem, profecto necessario sequitur, præsentem formam aut imaginem esse pessimam. Sequitur etiam nos antea per primum lapsum ex illa prima optimamque imagine aut forma essentiali, in hanc præsentem tristissimam transformatos fuisse. Alioqui quid opus esset denuò transformari & recuperare illam primam imaginem, per nouam metamorphosin (nam hac ipsa voce Paulus aliquoties utitur) si nõ ex illa prius in contrariam pessimamque transformati fuissetus?

Sequitur etiã, q̄ si illa prima forma aut imago fuit essentielle quippiã, sicut omnes nostri doctores hoc tẽpore sentiunt, & ipsa etiam Apologia Latina & Germanica: si item noua ista imago aut forma, in quam denuò trãformemur, est quiddam substantiale: sequitur, inquam, vt etiã ista intermedia forma hominis, in quam in primo lapsu transfigurati sumus, & ex qua nunc denuò in illam pristinã per regenerationẽ trans-

*In afforibus
- 60-11*

fundimur, sit itidem quidpiam substantialiale, & sit præsentis nõ renati hominis forma essentialis. Eadem enim est earũ ratio, nec potuit illa essentialis forma aut Dei imago in accidentariam quandam euanescere.

Hanc essentialẽ formã Paul. Ephel. 4. vocat veterẽ hominem, & Colof. 2. corpus carnis peccati: ac iubet eã exuere, ac induere nouũ hominẽ. Sic & 1. Cor. 15. dicit nos in hac vita gestare imaginẽ aut formã terreni hominis, corruptãq; carnis ac sanguinis, quæ regnũ coelorum possidere nequeant: eoq; oportere nos habere cœlestis hominis imaginẽ. Talibus planè substantialissimis vocib. passim Scriptura istam præsentem formã aut imaginẽ satanæ depingit valde potenter. Porro Lutherus non tantum hominem, sed etiam ipsam rerũ naturam in hominis lapsu substantialiter mutatã esse cõtendit, adeò vt iam vix cadauer de primo homine & terra supersit, imò etiam solis ipsius lumẽ deterius esse factum disputat. Iam porrò vltèrius considerã primã illã essentialẽ optimãq; formã

formam hominis fuisse imaginem Dei & iustitiam originalem, & etiam istam nouam, in quam regeneramur & transformamur, nemo sanus Theologus esse dubitat. Quid ergo de intermedia essentiali pessimaque forma dicemus? quoue eam nomine nominabimus? Certe oportet eam quoque contra esse imaginem sui artificis, patrisque, nempe istius Dei seculi huius, qui teste Paulo excæcavit & transformavit corda hominum, ut essent pro carnis aut spiritualibus lapideis. Non frustra profecto vocantur isti filij iræ semen serpentis, genimina viperarum, & ex patre diabolo, aut filij ipsius. Oportet eam etiam esse iniustitiam originalem, utpote nobis planè innatam, amplissimamque originem & scaturiginem omnium iniustitiarum aut malefactorum. Quod si ista ipsa corrupta forma aut imago satanæ non est iniustitia originalis, quid tandem ea erit? Si ipse fons omnis peccati & iniustitiæ non est iniustitia, quid tandem radicalis iniustitia est?

Hinc ergo liquidò patet, non aliquod

malum accidēs ad bonam creaturam accessisse, eiūque sese admiscuisse, & ita iam vnā cum ea habitare in vno homine: (loquor autem de summo animæ gradu, quem Paulus spiritum mētis vos gradu, quem Paulus spiritum mētis vos Deū respexit. Alia est ratio interiorū obiectorum actionum & virium, vt & antea indicaui, vbi magis integra creatura Dei remansit) sed ipsam illam rationalem diuinamque naturam esse in pessimam transformata, nempe intellectum diuina luce essentialiter fulgentem, in intellectum ~~infernalibus~~ infernalibus tenebris obscuratū, pessimisque cogitationibus & distortissimo iudicio deformatum: & voluntatem ac cor summo creatoris sui amore essentialiter flagrantem, in volūtate & cor diabolico Dei odio ardentem. Quicquid natum est ex carne, id damnat Christus, & tanquā prius in pessimam quandam formam mutatū regenerari & transfigurari vult, non sola quædam accidētia. Caro ipsa est que cōcupiscat & militet contra Deū & spiritum, non quoddam malum accidens,

&

& veluti scabies ei inhaerens.

Cum hac sententia conuenit tota Scriptura, substantialibus verbis, vt supra abundè solideque ostensum est, illam primam optimamque formam, eiusque interitum describens, eodemque modo essentialibus verbis nouam istam perditissimamque formam seminis serpentis exprimēs. & denique etiam istam vltimam essentialemque formam noui hominis, qui perpetuò in æterna vita regnabit, depingēs. Quod si peccatum originale nouaque ista veteris Adami forma est tantum accidentale quid, tū omnia illa Scripturæ dicta de morte primi hominis, de semine serpētis & filijs diaboli, de veteri homine, carne, corde lapideo, deque eius mortificatione & excisione, item de regeneratione, mortificatione, & nouæ creaturæ creatione, sunt meræ quædam ineptissimæque hyperbolæ.

Conuenit quoque cum ista ipsa originalis iniustitiæ descriptione tum Scriptura, tum experientia, tum etiam ipsa ratio aut ratiocinatio: quæ vnanimiter

*Contra Scler
d. Duris.*

testatur ipsum cor nostrum esse istum fontem aut thesaurum omnis mali, ipsam malam mentem pessimumque; animum efficere omnia ista actualia mala, & non esse aliquid tertium in homine, præter ipsam substantiam corporis & animæ, quod tanta opera tam potenter efficere possit. Alioqui si quidpiam tertium sit illud res tantas agens præter corpus ac animam nostram, necessario sequetur & illud ipsum esse aliquem spiritum aut animam rationalem. Nam plurima peccata, ut sunt idololatriæ, hæreses, fraudes variæ & insidiæ innumeræ, contentiones, ac inimiciæ, aliisque infinita manifestè testantur, se oriri à natura causaque intelligente & eligente, eoque rationali.

Quare nisi volumus per nouam absurditatem aliam quãdam rationalem animam fingere, necesse est nos confiteri istam ipsam rationalem animam, quæ initio optimè à Deo formata, fuit imago & iustitia vniuersalis originalisque, iam horribiliter transformata sit imago satanæ, & illa summa capitalisque iniustitia aut peccatum.

Nec

Nec est ista doctrina noua, aut prioribus Theologis ignota, ut aliqui suspicatur. Nam Lutherus eam sepius inculcat, ut eius testimonia impressa testantur, præsertim verò in argumento super Rom. definiens peccatum, sicut & Philip. item Martyr, quorum sententias supra adscripsi. Veteres quoque eadem planè rem & sententiam docuerunt, sed sub nomine carnis & veteris Adami, concupiscentiæ & peruersæ naturæ: quia vox peccatum eis, ob Philosophorum & communem usum nimium, ad actiones & cogitationes solas inclinavit.

Causæ porrò, cur ista doctrina originalem iustitiam ac iniustitiã, seu peccatum esse ipsam bonam malamue naturam, cor aut mentem, omnibus modis retinenda sit, sunt supra non parue indicatæ: hic iam paucas tantùm aliquot adijciemus, aut etiam repetemus.

1 Quia aduersarij vrgent istud peccatum esse merum accidens. Notum verò est accidens esse id, quod adesse & abesse possit citra subiecti corruptionem,

vt qui accidens esse dicit, omnino substantiæ hominis corruptionem excludat. Hoc argumento etiam olim Pelagiani teste Augustino vehementissime contra orthodoxos vsi sunt, obijciētes eis Manichæismum, & distitantes peccatum non esse substantiam, sed accidens quoddam. Igitur rationalem animam per se rectam esse, & posse Deo obtemperare, & hoc accidens facile superari tolliq; posse, neque etiam segniter eodem vtuntur Papistæ & sophistæ. Si ergo illorum error refutandus est, oportet profectò contrarijs assertionibus vt: aut certè, si id facere volumus, permittere, vt error illorum liberè regnet, sicut & regnat, nemine reclamante.

2 Quia ex essentia istius mali etiam quantitas aut magnitudo eius intelligitur, & contrà: vt si accidens tantùm sit, necessariò rem paruum esse sequatur, & contrà. Necessè autem est statuere, esse pestem longè maximã & potentissimam, sicut reuera est.

3 Quia tota Scriptura substãtialibus verbis tum hoc malum & contrarium bonum,

ORIGINALI.

bonum, nempe imaginem Dei & iustitiam originalem, describit: quam non solum licet, sed etiam plane oportet sequi in sentiendo, & de tantis tamque obscuris rebus loquendo.

4 Quia si imago Dei aut iustitia originalis contrariumque malum non est de essentia hominis, sequetur Christum frustra esse mortuum, teste Lutero super Genesin, utpote qui non tam ipsum hominem quam tantum quaedam eius accidentia sanauerit ac mirauerit.

Reduplicatio

5 Quia hinc sequetur etiam beneficia Christi, praesertim regenerationis, quae tam amplis substantialibusque verbis describuntur, quod sint creatio, uiuificatio, resuscitatio, regeneratio, ex Deo nati, nouam creaturam fieri, & similia, esse meras hyperbolas, tantum de accidentium quorundam mutatione agentes: ut si medicus liberans aegrotum calore aut frigore febrili, nimium iactanter gloriaretur, se nouam creaturam condidisse.

Regeneratio

6 Quia Deus in tota Scriptura idipsum agit, ut conuincat nos ipsos, ac cor no-

strum, seu nostram malā mentem ma-
 lumque animum esse illum suū prima-
 rium hostem, post satanā, & illum fontē
 omnis mali: non vult ille se ablegari à
 corde nostro pessimo ad ideas, aut ab-
 stracta, aut accidētia quædā praua, quæ
 nobis satan tanquā quandam malā sca-
 biem affricuerit, aut sicut Victorinus di-
 sputat, sicut si quis allium magneti allinat:
 verum Deus in hac lite nobiscū sibi re
 esse dicit, nos ait esse semen serpentis,
 aut genimē illius venenatissimæ viperæ,
 nosque esse ex patre diabolo contem-
 dit. Nostrum cor dicit esse illū pessimū
 thesaurum, pessimamque arborē, pessi-
 mos fructus & venena, instar sepul-
 chri aperti, effudentem. Nostrum ille
 veterē Adamū, carnē & sanguinem, &
 malā mentem accusat, & omnino quic-
 quid ex carne nascitur, non tantum ali-
 quod accersitum vitiū, aut nobis inhæ-
 rens malū. Hoc igitur *γνώθι σεαυτόν*, Co-
 gnosce teipsum, seriò exigit à nobis
 Deus, per seuerissimas legis accusatio-
 nes, vt certò sciamus ac statuamus, ipsū
 nostrum pessimū cor esse fontē omnis
 peccati,

ORIGINALI

peccati, atque ideo illam originale, seu
naturalem iniustitiam, quod excin-
di & nouum per Spiritu sanctu in no-
bis creari oporteat, id est, ipsam ratio-
nalem anima, seu liberu arbitriu poten-
ter regenerari ac refingi, & sicut Luthe-
rus dicit, substantialiter renouari.

7 Quia contrarius error, quod iniu-
stitia originalis sit meru accidens, non
tantu extenuat istam tanta peste, atque
ita etiam redemptore ac liberatorem
Iesum, totuque eius beneficiu, sed etia
vehementer impedit contritionem, qui
est primarius maximeque necessarius
usus ac utilitas legis. Omnes enim cum
audimus, no nostru prauu cor aut per-
uersam mentem esse illam originale iniu-
stitiam aut peccatu, seu radicem omnis
mali, sed nescio quod mirabile acci-
dens, quod nobis, tanquam mala scabies
sit a satana affricatu, mox cu nostris pri-
mis parentibus reijcimus in alium tota
culpam, dicentes, Serpens me decepit,
ille est causa omnis mali. At lex Dei
contra clamat, Imo tu & tuu peruersissi-
mum cor ac vanissima mens est fons

*ex h. ubi
p. m. m.
r. v. v. l. t.*

*Ad h. v. v. v.
r. x. h. v. v.*

fontium omnium malorum.

8. Quia denique sic primū Scriptura, deinde Confessio, Apologia, Lutherus & alij docuerūt, de originali iustitia seu imagine Dei, & contraria imagine ac iniustitia, damnaruntque sophistas negantes ista bona malaque esse de ipsa essentia ac natura hominis; quod in hoc ipso scripto supra & in alio impresso copiosè ostendi.

Hæ aliæque grauissimæ causæ abundè testantur, istam doctrinā de originali peccati essentia, deq; substantiali hominis trāsformatione, & naturæ nostræ extrema peruersitate, nullo modo curiosam, inutilem, negligendamque, sed vtraque manu retinendam esse.

Ah illa ipsa Dei maledictio poenæq; initiò homini à Deo irato inflicta, abundè testatur totum hominem esse iam quiddam malum tetrum, cum Deo pugans, ac vicissim ab eo damnatū. Poena enim cū culpa cohæret, poenæq; ac maledictio index culpæ, tanquā causa suæ est. Imposuit verò Deus suam maledictionē potissimū natiuitati, simul &

nutri-

nutritioni hominis. Natiuitati quidem
 totique conceptioni ac gestationi, dū
 voluit tum gestari in vtero, tum & na-
 sci maximo cum dolore & extremo vi-
 tæ periculo, foetus pariter & matris: vt
 eo ipso sit. testatus totū illud, quod ibi
 ex carne parentum nasceretur, carnem
 esse, id est, rē prauā, Deo aduersam, &
 ream, ac concupiscentem & militantē
 contra spiritum.

Eodē facit etiā, quod non tantū ma-
 tri illi parienti, sed etiā huic nutrienti
 nos, nēpe terræ maledixit, vt suprā di-
 ctū est, quodque voluit nos non tantū
 maximo labore, sudore ac cura victum
 acquirere, & afflictissimam hanc vitam
 conseruare: sed etiā illā ipsam matrem
 nobis spinas, tribulosq; & omnis gene-
 ris poenas morbosque proferre, tamq̃
 pessimis filijs, & quibus inuita seruiat,
 imò quos etiam ipse creator quasi inui-
 tus toleret, &c.

Ipsamet ergo maledictione disertē
 expressa inflictaque clarē ille omnium
 rerum opifex & dominus testatus est,
 illū ipsum foetū ibi natū & nutritū esse

torū sibi aduersum ac inimicū, & ideo statim ab initio ab ipso seuerissima sententia execrationis notatū dānatumq;

Idem testatur (teste etiam Luthero) quod nihil turpius habetur ipsis membris opereque procreationis, in quibus potissimū turpitudine nuditatis hæreat. Præterea quod Deus per circuncisionem, veluti mutilans & abijciens instrumentū generationis, protestetur, ipsū fontem semenque, vnde homines gignantur, iam malum foedumque quidpiā esse, eoque etiam id, quod de immundo conceptum est semine, (vt Iob inquit) esse malum, reum, ac Deo inimicum & exosum.

Sed de nuditate in primis profectō mirabile est, quod exponi non potest certa aliqua causa cur ea turpis esse apud omnes gentes cēseatur, præsertim in mēbris procreationis, cū nō sit verisimile, quicq̄ in eorū forma mutatū esse, (taliam enim sunt ea instrumenta, vt suo operi conueniant) nisi quod Deus hāc veluti ignominiam notamque infamiae inussit ei parti, vt testaretur id ipsū, quod inde proditurū esset, iam verè turpe, te-

trūq; & filiū irę natura corā ipso omnīū
conditore ac iudice existere. Quare
omnia tū antecedentia aut causę, tū cō
sequentia coniūctaq; huius miserę ac
immundę massę hominis testantur;
eā esse quiddā tetrū & pugnās cū Deo.
Ipsa turpissima mēbra opusq; genera
tionis, ipsa conceptio, gestatio in vtero,
mēstrua venenatissima, quib. foetus ali
tur, natiuitas & nutritio: omnia ista, inq;
turpitudine & maledictione plena, te
stantur ipsum foetū, embryon, & primā
massam triste quiddā, Deo eiusq; legi
aduersum, & ab eo reiectū damnatūq;
atq; ideo verē peccatū esse. Statuamus
igitur verissimē à D. Chrysofom. hom.
i. Aduentus dici, hominē totū non solū
peccatorē, sed etiā ipsum peccatū esse,
& sicut qdā versu sentētiā Ps. 51. exp̄ssit:

Ante tuos oculos nil nisi culpa sumus.

Hęc omnia hactenus de essentia ori
ginalis peccati, non tantū optimo ani
mo ac cōsciētia differui: sed etiā impel
lente me cōscientia ac verbo Dei, quā
tū omnino ipse cor animūq; meū per
scrutari potui, de quo illū ipsum cordiū
inspectorē testor. Statuo enim hinc tū

magnitudinē originalis calamitatis ac horrendæ ruinae, tū etiā contrariam filiū Dei vnicūq; liberatoris redemptionem rectissimè considerari perspiciq; posse. Credo item tū legem, tū Euangelium, plurimaq; earū doctrinarū dicta huc respicientia, ex tali consideratione originalis peccati cōmodè illustrari posse.

Dominus autē Iesus vnicus rex, sacerdos ac magister noster, conseruet lucē veritatis suæ, ingēti misericordia nunc denuò accensē, in domo sua, regat etiā suo S. veritatis spiritu corda nostra, vt eius ductu tū coeleste istud depositū sincerissimè custodire, tū etiā cōcordiā in Eccles. eius cōseruare, tū deniq; oēm salutarē ædificationē pmouere, scandalaq; cōtraria deuitare, ac insup satanā cū suo Antichristo oībusq; seductorib. fortiter & feliciter oppugnare, ad gloriā ipsius eiusq; coelestis patris, & plurimorū hominū æternā salutē, queamus, idq; faciat ob ineffabilē misericordiā & veritatē suā, qua se nobiscū vsq; ad finē seculi fore, nec nos deserturum orphanos, clementissimè verissimeq; pmisit.

Q V O D I N I T I O I M A G O

Dei aut iustitia Originalis fuerit ipsamet integra sanaq; essentia animæ rationalis.

Quia ille ipse textus agens de creatione hominis affirmat ipsummet hominem, non aliquam tantum eius accidentia, esse creatum in imagine Dei: non ait esse ornatum imagine Dei. Quod certè euidenter de substantia pronunciat.

Quia sic postea cap. 5. Gen. Seth dicitur esse genitus in imagine & similitudine patris sui: ubi necesse est intelligere ipsam eius essentiam, non accidentia tantum aliqua. Quare sicut hic gigni in imagine Adami de substantia ipsa geniti necessario intelligendum est, ita & illud prius, Fieri in imagine Dei. Eadem enim planè forma loquendi est utrobique. Et porro quia ibidem initio quinti cap. ueluti per antithesim fit mentio primum imaginis Dei, in qua creatus est Adam, & mox dicitur Adamus genuisse in imagine sua, non iam Dei: manifestè Spiritus sanctus indicat Adamum in suo illi tristissimo lapsu essentialiter ex optima imagine aut forma in contrariam pessimam transformatum aut transfiguratum esse. Alioqui profectò dixisset Spiritus sanctus Adamum genuisse in eadem imagine Dei, in qua ipse est creatus: & non ita per antithesim duas diuersas imagines sibi inuicem, tanquam multum diuersas, opposuisset.

Quia interitus huius imaginis dicitur mors, minante illi Deo poenam, Quacunq; Die comederis, morte

*Le in se
dici dicitur
...*

265

Mors

moreris. Mors certe non est accidentium alteratio, sed substantiæ ipsius interitus, seu corruptio. Ad hæc ipsam substantiam demonstrat moriturã Deus, cum dicit, Tu morte morieris: non dicit, tua aliqua accidentia peribũt.

Reparatio

Quia restitutio illius primæ imaginis dicitur Regeneratio, Conditio, & Creatio & Viuificatio ac Resuscitatio. Quæ omnia substantiæ ipsius reparationem aut reedificationem denotant.

Quia omnes saniores theologi consentunt in illi tristi ruina hominis ipsammet substantiam hominis destructam esse: ergo illa destructa imago fuit substantia hominis in summo gradu animæ rationalis.

Quia tum scriptura, tum experientia hominis testatur, ipsas primarias substantialesq; animæ potētias, Intellectum & Voluntatem ac Cor, corruptissimas esse: quas antea non est dubium fuisse integerrimas & rectissimas.

Quia necesse est imaginẽ Dei fuisse quiddam præstantissimum ac simul efficacissimum, quòd esset in homine & iam est in angelis fons fontium omnis boni, omnisq; recti officij erga Deum & proximũ, omnesq; creaturas. Quid uerò præstantius esse potuisset ipsa sana mente ac ratione: quæ si recta esset, maxime Deum representaret.

Quia necesse est imaginem Dei idipsum esse, quod Deum representat & apprehendit, recteq; colit. At id ipsum est potissimum intellectus recte formatus, Deum intelligens uoluntas ei promptissime obediens, & cor eius amore ardens. Quare illa ipse substantiales par-

tes anime initio optime formate, & creatori conformate fuerunt imago Dei.

Quia imago Dei res optima fuit, quiddam planè contrarium eius, quod nunc pessimum est in homine. Nihil autem peius nunc est in homine coram Deo ipsa peruersa ratione aut mente, quæ est fons fontium & thesaurus omnis mali contra Deum & eius creaturas, contraq; omnem honestatem. Ergo cõtrà integra mens fuit imago Dei, & fons thesaurusq; omnis boni.

Quia Ephesios 4. nouus homo manifestè uocatur imago Dei. Dicitur enim ~~conditus secundum Deum ipsemet dicitur conditus secundum Deum, non eius accidentia.~~ } AB. Non potest autem negari nouum hominem esse substantiam, sicut & ueterè. Vocatur etiã Spiritus, sicut prior caro, quæ etiã sanæ substantiæ nomina sunt. Sic & Coloss. 3. dicitur nouus homo renouari secundum imaginè sui creatoris. Vt ipsemet nouus homo fiat imago Dei. Eadem uerò est ratio noui hominis, quæ primi in sua illa perfectione aut integritate.

Quia dicimur ex hac præsentì imagine transformari in istam nouam, quæ est illa ipsa prima imago, aut forma. Rom. 12. 2. Corint. 3. Quod uerbum μεταμορφῶσαι, transformari, pro palam substantiale uerbum est, indicatq; tum præsentem pessimam formam seu ueterè Adamum, in quam ex illa prima per lapsum transformati sumus, tum & illam nouam aut primam, in quam denuo transformamur, seu omnes istas tres formas aut imagines planè substantiales esse, non accidētaria quedam. Verbum enim transformari omnino de substantia,

non de accidentium alteratione dicitur.

Vr/wr.

Quia 1. Cor. 15. opponitur illa futura forma aut imago noui hominis in alterius uitae, plena regeneratione, praesenti imagini Adami, quam hic gestamus. Quae ambae imagines cum sint substantiae, necesse est et primam illam, in qua initio creati sumus, et ad quam initio conditi sumus, esse substantiam: conuenit enim illa prima cum ista noua et ultima. Sicut in sanctis Angelis imago Dei et iustitia Originalis nihil aliud est quam ipsamet rectissime formata Deoque conformata mens seu ratio, aut intellectus plenissime intelligens Deum omniaque honesta ac recta, et uoluntas promptissime diligens et obediens Deo. Atque haec ipsa optima sanctissimaque natura sunt etiam eorum omnes uirtutes et scientiae, quo ceu interno oculo omnia perspicacissime cernunt, et uoluntate ultro Deum omniaque recta amplectuntur. Non sunt in illis scientiae, artes et uirtutes accidentarij mendicique quidam habitus, magno labore parti et male adherentes, sed ab ipso omnipotente artifice potenter increati ac informati: sic prorsus fuit etiam imago Dei in primo sanoque homine aut eius anima.

Qualis uero tandem esset anima rationalis initio condita, si sine ratione Deum agnoscente foret: qualis intellectus si non sua increata ui Deum cerneret ac intelligeret? Qualis uoluntas si Deum omniaque honesta sua propria ui non uellet, sed aliunde ab accidentibus auxilium mendicaret, nempe enim esset ratio sine ratione, intellectus sine intelligentia, et uoluntas sine omni appetitione recti, id est nomen inane sine re, sicut oculus sua

innata

tes animæ initio optimæ formate, & creatori conformate fuerunt imago Dei.

Quia imago Dei res optima fuit, quiddam planè contrarium eius, quod nunc pessimum est in homine. Nihil autem peius nunc est in homine coram Deo ipsa peruersa ratione aut mente, quæ est fons fontium & thesaurus omnis mali contra Deum & eius creaturas, contraq; omnem honestatem. Ergo cōtrā integra mens fuit imago Dei, & fons thesaurusq; omnis boni.

Quia Ephesios 4. nouus homo manifestè uocatur imago Dei. Dicitur enim cōditus secūdum Deū. Ipsemet dicitur conditus secundum Deum, non eius accidentia. Non potest autem negari nouum hominem esse substantiam, sicut & ueterē. Vocatur etiā Spiritus, sicut prior caro, quæ etiā sanæ substantiæ nomina sunt. Sic & Coloss. 3. dicitur nouus homo renouari secundum imaginē sui creatoris. Ut ipsemet nouus homo fiat imago Dei. Eadem uerò est ratio noui hominis, quæ primi in sua illa perfectione aut integritate.

Quia dicimur ex hac præsentī imagine transformari in istam nouam, quæ est illa ipsa prima imago, aut forma. Rom. 12. 2. Corint. 3. Quod uerbum μεταμορφῶσαι, transformari, pro palam substantiale uerbum est, indicatq; tum præsentem pessimam formam seu ueterē Adamum, in quam ex illa prima per lapsum transformati sumus, tum & illam nouam aut primam, in quam denuo transformamur, seu omnes istas tres formas aut imagines planè substantiales esse, non accidētaria quædam. Verbum enim transformari omnino de substantiis

non de accidentium alteratione dicitur:

Quia 1. Cor. 15. opponitur illa futura forma aut imago noui hominis in alterius uitæ, plena regeneratione, presenti imagini Adami, quam hic gestamus. Quæ ambæ imagines cum sint substantiæ, necesse est & primam illam, in qua initio creati sumus, & ad quam initio conditi sumus, esse substantiam: conuenit enim illa prima cum ista noua & ultima. Sicut in sanctis Angelis imago Dei & iustitia Originalis nihil aliud est quam ipsamet rectissimè formata Deoq; conformata mens seu ratio, aut intellectus plenissimè intelligens Deum omniaq; honesta ac recta, & uoluntas promptissimè diligens & obediens Deo. Atq; hæc ipsa optima sanissimaq; natura sunt etiam eorum omnes uirtutes & scientiæ, quo ceu interno oculo omnia perspicacissimè cernunt, & uoluntate ultro Deum omniaq; recta amplectuntur. Non sunt in illis scientiæ, artes & uirtutes accidentarij mendiciq; quidam habitus, magno labore parti & malè adherentes, sed ab ipso omnipotente artifice potenter increati ac informati: sic prorsus fuit eatiã imago Dei in primo sanoq; homine aut eius anima.

*Qualis uerò tandē esset anima rationalis initio condita, si sine ratione Deum agnoscente foret: qualis intellectus si non sua increata ui Deum cerneret ac intelligeret? Qualis uoluntas si Deum omniaq; honesta sua propria ui non uellet, sed aliunde ab accidentibus auxilium mendicaret, nempe enim esset ratio sine ratione, intellectus sine intelligētia, & uoluntas sine omni appetitione recti, id est nomen inane sine re, sicut oculus sua
innata*

innata essentialiq; uicernit, non accidentibus, sic & ille
internus oculus sua essentiali bonitate agit aut intel-
ligit.

Quia si imago Dei fuisset tantum accidens quod-
dam, non etiam essentia hominis, nihil prorsus attinuis-
set ipsam hominis substantiam corrumpi, nec id satanae
noui eius heri retulisset. Quia enim citra omnem con-
trouersiam homo illa ipsa ui aut facultate, quae fuit ima-
go Dei recte Deum agnouit & coluit, plus satis fuisset
ei illa ipsa optima accidentia detergi, & contraria pes-
sima illiniri: sicut si parieti deterso pulcherrimo colore
turpissimum intingeres: sicut enim prioribus optimis
accidentibus iuxta istorum opinionem uere Deum co-
luta contra istis nouis pessimis accidentibus Deo ad-
iuraretur, & satanae seruiret, salua per omnia substan-
tia. Nihil etiã in presenti renouatione attineret ipsam
substantiam hominis regenerari, lapideum cor excindi,
& nouum spiritualeq; homini donari: plus satis esset
presentibus pessimis satanae accidentibus deterfis, no-
ua optima eidem inungere, sic esset planè ad illam pri-
stinam aut primam sanitatem reductus ac restitutus,
quod proprie per regenerationem agitur.

Deus ipse seuerissime exigens potissimum ipsum per-
fectissimum cor seu sanam animã rationalem, & simul
inculcans, Sancti estote, sicut & ego sanctus sum: cla-
rissime ostendit, ipsum perfectissimum cor aut animam
rationalem esse eius similitudinem in homine, quam i-
nitio homini increauit, & nunc tantopere flagitat, si-
biq; praestari iubet unã cū suis fructibus aut effectibus,

veluti redditibus quibusdam Deo præstandis.

Postremò tum primæ illius imaginis ortus ac interitus, tum et secundæ istius horræ larvæ ortus, essentia et interitus, tum deniq; novæ reparatio tantû substantialibus uocibus à Spiritu sancto denotantur: quæ omnia oracula erunt meræ hyperbolæ, si cõtraria sententia est uera, quòd omnia ista sunt mera accidentia, ut ipso scripto plenius exposui.

F I N I S.